Myndigheten för psykologiskt försvar

MPF SKRIFTSERIE 17/2026

MEDBORGAR-UNDERSÖKNING 2026

DEN ÅRLIGA MEDBORGARUNDERSÖKNINGEN
FÖR MYNDIGHETEN FÖR PSYKOLOGISKT FÖRSVAR

RAPPORT X I SKRIFTSERIEN FÖR FORSKNINGSPROJEKTET ”DET ÖPPNA SAMHÄLLET”

Tack till Myndigheten för Psykologiskt försvar
och deras medarbetare för allt stöd.

Tack till Statsvetenskapliga institutionen
vid Uppsala universitet och SOM-institutet
vid Göteborgs universitet.

Sten Widmalm och Thomas Persson

MEDBORGAR-UNDERSÖKNING 2026

DEN ÅRLIGA MEDBORGARUNDERSÖKNINGEN FÖR MYNDIGHETEN FÖR PSYKOLOGISKT FÖRSVAR

RAPPORT X I SKRIFTSERIEN FÖR FORSKNINGSPROJEKTET ”DET ÖPPNA SAMHÄLLET”

©MYNDIGHETEN FÖR PSYKOLOGISKT FÖRSVAR
MPF SKRIFTSERIE 17/2026
ISBN: 978-91-990891-2-6
Produktion: Spektra
Omslag: johner.se/Hans Berggren

Inga generativa AI-verktyg har använts i framställningen av rapporten. Analys, källvärdering, bedömningar och slutsatser har gjorts av författarna, som också ansvarar för textens innehåll i dess helhet.

FÖRORD

Årets Medborgarundersökning – genomförd av Sten Widmalm och Thomas Persson vid Uppsala universitet – utgör en fortsättning på en årlig mätserie med frågor av betydelse för Sveriges psykologiska försvar, inte minst avseende befolkningens försvarsvilja. Det allvarliga säkerhetspolitiska läget i vårt närområde med Rysslands brutala krig i Ukraina och hybridkrigföring mot Europa utgör en allvarstyngd bakgrund till årets mätning.

Årets resultat pekar på att såväl den militära som den civila försvarsviljan i stort sett är stabila jämfört med tidigare år i mätserien, även om tydliga skillnader finns mellan olika grupper i befolkningen. Genom statistiska analyser kan författarna även visa vilka faktorer som samvarierat med försvarsvilja både enskilda år och vilka faktorer som varit beständiga över tid. Detta bidrar med både ny och ackumulerad kunskap för att bättre förstå försvarsviljans drivkrafter.

Undersökningen visar även att svenskarnas stöd för Nato är fortsatt mycket starkt, liksom uppslutningen bakom Natos portalparagraf om ett kollektivt försvar. I händelse av ett militärt angrepp påvisas ett starkt stöd hos befolkningen; såväl för att andra Natoländer ska försvara Sverige, som för att Sverige ska försvara andra Natoländer.

Bland många intressanta resultat är det också noterbart att medborgarnas upplevelse av hot från främmande makt och oro för informationspåverkan kvarstår på en hög nivå. Parallellt är förtroendet för myndigheter, den mellanmänskliga tilliten och stödet för demokratin fortsatt högt. Sammantaget ger rapporten ett viktigt kunskapsunderlag för utvecklingen av det psykologiska försvaret.

Författarna ansvarar själva för rapportens innehåll och slutsatser.

Solna, oktober 2026

MAGNUS HJORT , GENERALDIREKTÖR

SAMMANFATTNING

Medborgarundersökning 2026 är en sammanställning och analys av svenska medborgares opinioner utifrån ett psykologiskt försvarsperspektiv, som samlats in under hösten 2025. Undersökningen är årligen återkommande och handlar om svenskarnas uppfattningar om hotbilder, demokrati, tillit, samhällsinstitutioner och försvarsvilja. Precis som tidigare år är undersökningen gjord i samverkan med SOM-institutet vid Göteborgs universitet och ingår i den nationella SOM-undersökningen (Samhälle, Opinion och Media). Där undersöks årligen svenska medborgaropinioner utifrån ett riksrepresentativt slumpmässigt urval.

Den empiriska undersökningen visar att svenskarna upplever sig alltmer hotade av främmande makt samtidigt som den andel som upplever hot från informationspåverkan är fortsatt hög. Rapporten diskuterar hur dessa hotbilder spelar en central roll för variationer i försvarsviljan och stödet för demokratiska normer och värderingar. Rapporten visar även att olika slags hot inte alltid påverkar medborgarna på samma sätt.

Svenskarnas övergripande förtroende för myndigheter är fortsatt högt liksom den mellanmänskliga tilliten. Rapporten visar dessutom att stödet för demokratin är fortsatt stabilt. Enligt frågor som mäter det generella stödet för demokrati så ligger det på omkring 90 procent. Emellertid finns det opinioner som vittnar om stöd för olika former av mindre demokratiska eller till och med auktoritära styrningsformer. Resultaten om hur medborgarna ser på alternativen till demokrati bör tas på stort allvar. Den militära och civila försvarsviljan är i stort sett oförändrad under mätperioden 2021–2025. Villigheten att bidra till det militära försvaret uppgår till omkring 40 procent medan motsvarande andel gällande det civila försvaret ligger runt 65 procent, enligt det mått som presenteras i rapporten. Över tid korrelerar den militära försvarsviljan med politiskt intresse och inkomst. Dessutom följer försvarsviljan i stort sett den politiska vänster/högerskalan. Även kön spelar stor roll; den militära försvarsviljan är ungefär dubbelt så hög bland män som bland kvinnor. I den del av rapporten som behandlar attityder och inställningar till Nato kan vi avläsa ett fortsatt högt stöd för försvarsalliansen och därmed mindre skillnader som beror på ovan nämnda förklaringsfaktorer.

I rapportens avslutande del diskuteras hur olika socioekonomiska och demografiska klyftor i samhället påverkar förutsättningarna för det psykologiska försvaret. Särskild vikt läggs vid att beskriva hur försvarsviljan i olika avseenden skiljer sig mellan olika grupper i samhället och hur hotbilder uppfattas.

INNEHÅLL

DEN ÅRLIGA MEDBORGARUNDERSÖKNINGEN FÖR MYNDIGHETEN FÖR PSYKOLOGISKT FÖRSVAR 3

FÖRORD 5

SAMMANFATTNING 7

VÄNJER VI OSS VID ALLA SLAGS HOT? 12

MEDBORGARUNDERSÖKNINGEN OCH DET PSYKOLOGISKA FÖRSVARSPERSPEKTIVET – INRIKTNING OCH GENOMFÖRANDE 14

FRÅGOR OCH SVAR FÖR ETT PSYKOLOGISKT FÖRSVAR 16
- Vad som ska undersökas – försvarsvilja, demokrati och motståndskraft 16
- Vad samvarierar med försvarsvilja, demokrati och motståndskraft? 17

ENKÄTUNDERSÖKNINGENS GENOMFÖRANDE 19

MEDBORGAROPINIONER 2026 20

Händelser av betydelse för det psykologiska försvaret under mätperioden 20
- Nato: USA:s agerande, antagonism, svensk satsning och kabelincidenter 20
- Nationella säkerhetsrådgivare avgår 20
- Kriget i Ukraina 20
- Attentatshot mot riksdagen 21
- Masskjutning i Örebro 21
- Ekonomi och miljö: inflation, återhämtning, arbetslöshet, energi och grön omställning 21
- Kriminalitet och sprängningar 21
- Valfrågorna tar form samtidigt som debattklimatet förändras 22

UNDERSÖKNINGSRESULTAT 23
- Hot och säkerhet 23
- Tillit och förtroende för myndigheter och institutioner 26
- Demokrati 30
- Faktorer som samvarierar med stödet för olika styrelseskick och benägenheten att vilja pausa demokratin 39
- Krisberedskap och försvarsvilja 44
- Militär och civil försvarsvilja 46
- Försvarsviljan i Sverige i jämförande perspektiv 47
- Faktorer som samvarierar med stöd för militär och civil försvarsvilja 50
- Stödet för Nato 51
- Faktorer som samvarierar med stödet till Nato 53

TEMA: SOCIOEKONOMISKA OCH DEMOGRAFISKA KLYFTOR I MEDBORGAROPINIONEN.....55

Bakgrundsfaktorer som korrelerar med stödet för olika styrelseskick och benägenheten att vilja pausa demokratin.....55

Bakgrundsfaktorer som korrelerar med stöd för militär och civil försvarsvilja.....60

Bakgrundsfaktorer som korrelerar med stödet till Nato.....66

Sammanfattning, avslutande observationer och kommentarer om rapportens resultat.....70
- Medborgaropinioner, och socioekonomiska och demografiska klyftor.....70
- Hot och säkerhet.....70
- Tillit och förtroende för myndigheter och institutioner.....71
- Demokrati.....72
- Krisberedskap och försvarsvilja.....75

MEMENTON.....77

Vad menas när man säger att samhället präglas av klyftor?.....78

Könsskillnader och försvarsvilja – vad beror de på och är de ett problem för det psykologiska försvaret?.....80

Åsiktsgemenskap och försvarsvilja.....83

Det psykologiska försvaret och viljan att försvara landet.....84

Referenser.....86

Denna rapport har tagits fram av forskarna Sten Widmalm och Thomas Persson vid Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet, med stöd från Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF). Rapporten är en sammanställning och analys av data om svenska medborgares opinioner som samlats in under hösten 2025. Undersökningen är årligen återkommande och handlar främst om svenskarnas uppfattningar om demokrati, hotbilder, tillit, samhällsinstitutioner och försvarsvilja. Syftet är i första hand att ge MPF ett tillförlitligt och användbart kunskapsunderlag för myndighetens analytiska och strategiska arbete för att skydda Sverige mot påverkansoperationer från främmande makt. Rapporten ska även kunna läsas och användas av journalister, forskare, politiska aktörer och medborgare med intresse för hur opinioner utvecklas och förändras i frågor som rör demokratin och totalförsvaret. Framställningen är till största delen deskriptiv, men innehåller även ett antal förklaringsmodeller samt analyser, slutsatser och diskussioner.

Sammanställningen är till för att kunna förstå statens såväl som medborgarnas förmåga att värna demokratin och hantera olika typer av hot och påverkans-kampanjer. De frågor som ligger till grund för analysen är kopplade till de problemområden som behandlas inom forskningsprojektet ”Det öppna samhället” vid Uppsala universitet, vilket huvudsakligen finansieras av MPF. Rapporten följer i stora drag den struktur som använts i tidigare medborgarundersökningar framtagna för MPF.

Inledningsvis presenteras avsnittet ”Medborgarundersökning utifrån ett psykologiskt försvarsperspektiv – inriktning och genomförande”. I den delen redovisas hur datainsamlingen i form av enkätundersökningar har genomförts i samarbete med SOM-institutet vid Göteborgs universitet. Här diskuteras också undersökningens styrkor och begränsningar. Vidare beskrivs vilka frågeställningar som behandlas och varför de är relevanta i relation till MPF:s uppdrag. Dessutom redogörs för, om än mer översiktligt än i vetenskapliga publikationer, hur frågorna förhåller sig till befintlig forskning i ämnet.

I efterföljande del presenteras de övergripande resultaten från undersökningen under rubriken ”Medborgaropinioner 2025”. Inledningsvis ges en kort översikt av de attityder och värderingar som analyseras. Därefter redovisas resultaten från 2025 års undersökning. I flera fall tar vi med resultat från föregående års undersökningar. Vi beskriver utvecklingen i opinionen i relation till ett antal tematiska områden; hot och säkerhet, demokrati, tillit (både mellan individer samt till myndigheter och institutioner), engagemang i civilsamhället, politisk tolerans samt självcensur. I vissa fall analyseras samband mellan, å ena sidan, försvarsvilja och demokratiska värderingar, och, å andra sidan, bakgrundsvariabler och andra attityder och värderingar som är viktiga i studien.

I den avslutande delen av rapporten lyfts ett särskilt tema som varit aktuellt under det år då undersökningen genomfördes. Årets övergripande fokus är ”Socioekonomiska och demografiska klyftor i medborgaropinionen”. Särskild vikt läggs vid att beskriva hur försvarsviljan i olika avseenden skiljer sig mellan olika grupper i samhället och hur hotbilder uppfattas på olika sätt. Att människor har olika uppfattningar i politiska frågor är något som i allmänhet gör en demokrati levande. Det är rent av en förutsättning för en välfungerande demokrati. Men vi kommer därtill att diskutera i vilken mån vissa klyftor riskerar att leda till det slags antagonism som kan minska tilltron mellan medborgare och i slutändan även till demokratin och försvarsviljan. Några av frågorna har ställts för första gången inom forskningsprojektet, medan andra möjliggör analyser av förändringar och trender sedan 2021. Även om tidsintervallet är förhållandevis kort präglas den aktuella femårsperioden av betydande samhällsförändringar.

VÄNJER VI OSS VID ALLA SLAGS HOT?

Förändringarna i världen har varit stora – och de har gått fort. För bara två decennier sedan ökade fortfarande graden av demokrati i världen.[1] Sedan vände det. Idag är istället autokratierna på frammarsch. Under de senaste tjugo åren har allt större delar av miljörörelsen dessutom hävdat att om inte utsläppen av växthusgaser snabbt kan minskas, så väntar en massutrotning av livet på jorden. Några har hävdat att vi redan är där – att vi befinner oss i den sjätte stora, eller den antropocena, massutrotningen. Men trots återkommande varningar från ledande klimatexperter tycks nyhetsvärdet av klimatförändringarna inte vara lika högt längre. Olika händelsers nyhetsvärde förändras snabbt. För ett decennium sedan skulle sannolikt dagens omfattning av välfärdsbedrägerier och bombattentat kopplade till organiserad brottslighet ha skapat stora rubriker. Inte heller får det faktum att antalet dödsskjutningar befunnit sig i en stadigt nedgående trend under de senaste åren fått lika stor uppmärksamhet som när våldsspiralen gick åt andra hållet. Samma sak gäller nyheter om Rysslands aggressiva expansionspolitik och de tvära kasten i USA:s utrikespolitik. Ibland kan man bekymras över hur rätt Kjell Höglund träffade när han för länge sedan sjöng ”man vänjer sig”.

En viktig poäng med denna rapport är emellertid att man inte så lätt bör vänja sig, utan istället bör beakta viktiga händelser och förändringar i vår omvärld och försöka forma en helhetsbild av samhällsutvecklingen. I dagens strida nyhetsflöden glöms snabbt sådant som kan ha påverkat medborgarnas åsikter i viktiga frågor. Rapporten uppmärksammar därför de hot som anses vara de viktigaste både idag och över tid, samtidigt som vi undersöker om de nya hoten gör att medborgarna blivit mer eller mindre villiga att försvara landet mot dessa hot. Eftersom det har hållits allmänna val i Sverige under detta år är det särskilt viktigt att även uppmärksamma hur de demokratiska värderingarna påverkas av osäkerheter i omvärlden – detta eftersom det psykologiska försvarets främsta uppgift är att försvara den svenska demokratin. Det finns därtill skäl att vara särskilt uppmärksam på klyftor i samhället som handlar bland annat om medborgarnas syn på demokratin och viljan att försvara landet, som på sikt riskerar att skapa sprickor i det demokratiska fundamentet och försämra sammanhållningen i landet.

[1] Den globala graden av demokrati kan beräknas exempelvis med hjälp av data från demokratiprojektet Varieties of Democracy (V-Dem). Graden av demokrati mäts med hjälp av ett indexvärde för varje land som baseras på ett flertal betygssatta indikatorer på demokratiskt styre. Därefter beräknas genomsnittet för alla länder som ingår i datasetet vilket kan tjäna som ett samlat mått på graden av demokrati i världen.

Mycket i denna rapport handlar därför om klyftor och sprickor i opinionerna i Sverige. Att det finns skillnader i opinionen i olika frågor är inte i sig ett problem. Tvärtom är det något av demokratins livsnerv – vi har demokrati för att med fredliga medel kunna samexistera, men utan den påtvingade konformism som medborgarna avkrävs i auktoritära stater. Och bara för att nyhetsmedier snabbt byter fokus så kanske medborgarna inte gör det i alla frågor. Det vore lika överdrivet att anta att alla främst tänker på det som tas upp på dagens löpsedlar eller nyhetsflöden som att anta att alla alltid röstar med plånboken. Men ofta är frågor som har en mer direkt påverkan på människors levnadsvillkor de som över tid hamnar överst i rangordningen av frågor som beskrivs som viktiga – både av medborgarna och i medierna.

Bilden som framträder, och som vi återkommer till i denna rapport, visar att när det kommer till vissa hotbilder så kan rangordningen av hoten ändras fort. Men det styrs inte alltid av rationella eller helt begripliga orsaker. Det kan vara så att hotbilder som snabbt börjar rankas högt gör att bedömningar av andra hot rangordnas lägre – även om inte de hoten de facto blivit mindre. Det beror ofta på – precis som det kan vara med nyhetsmedierna – att det bara finns plats för en nyhet i taget och att minnet gällande vissa frågor är kort. Om de som svarar på enkäter där olika hot nämns vid ett tillfälle rankar ”hot från främmande makt” mycket högt så kan det exempelvis bero på att Ryssland agerar mer aggressivt mot sina grannländer och satsar på en ny offensiv i Ukraina. Men när en hotbild klättrar upp på listan så rangordnas samtidigt flera andra hot nästan per automatik som mindre allvarliga. När hotbilden från Ryssland anses som mer viktig kan opinionsmätningarna visa att hot mot klimatet och miljön eller från en ny pandemi minskar – fast de i verkligheten kanske inte alls har minskat. Hur hot uppfattas och rangordnas är trots detta viktigt att följa. När vi skriver om hot behöver vi alltid placera uppfattningar om hoten i den aktuella kontexten. Men vi kan inte vara säkra på, eller bedöma, om vissa uppfattningar av hot alltid måste anses korrekta eller rimliga. Givet syftet med denna rapport kan vi nöja oss med att konstatera hur uppfattningen av hotbilder förändras och hur de samvarierar med försvarsviljan och människors syn på demokratin. Det är ett viktigt bidrag till det psykologiska försvaret.

I nästa avsnitt presenterar vi utgångspunkterna för medborgarrapporten och den uppgift som den årliga undersökningen är tänkt att fylla. Därefter redogör vi för de frågor som ingår i undersökningen och hur vi mäter det som ska beskrivas och förklaras.

Medborgarundersökningen och det psykologiska försvarsperspektivet – inriktning och genomförande

Vi börjar här med att förklara vad som här menas med ett psykologiskt försvar och går i nästföljande del in på vad som gör vissa frågor särskilt viktiga i undersökningen.

När frågorna för undersökningen utformades vägleddes vi av den formulering som utgjorde utgångspunkten för SOU:n ”En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” från 2020 och som lade grunden till MPF:

> Det psykologiska försvarets ändamål är att värna det öppna och demokratiska samhället, den fria åsiktsbildningen samt Sveriges frihet och oberoende.(Hjort och Wessling 2020, 27)

När Myndigheten för psykologiskt försvar upprättats lades följande beskrivning till:

> Psykologiskt försvar är samhällets gemensamma förmåga att identifiera och stå emot otillbörlig informationspåverkan och annan vilseledande information som riktas mot Sverige i syfte att påverka våra beslut, uppfattningar eller beteenden. I krig ska det psykologiska försvaret förhindra eller försvåra för en angripare att genom desinformation, propaganda och psykologisk krigföring bryta ner vår motståndskraft och försvarsvilja. (MPF 2023)

Sammanfattningsvis kan man säga att beskrivningen av vad det psykologiska försvaret är handlar om tre centrala aspekter som hänger samman: försvarsvilja, demokrati och motståndskraft. I denna undersökning har vi för avsikt att undersöka medborgaropinioner gällande dessa tre aspekter, samt utröna vad som påverkar dessa företeelser.

I vår empiriska undersökning om medborgaropinioner kommer vi att visa hur hotbilder spelar en central roll när vi försöker förstå variationer i försvarsviljan och stödet för demokratiska normer och värderingar. Hur olika hotbilder uppfattas och formar andra värderingar och attityder är av särskilt intresse av flera skäl. Hot av olika slag har en mycket stark påverkan på försvarsvilja såväl som på demokratiattityder (Bäck m.fl. 2025; Inglehart, Puranen, och Welzel 2015; Levi 1997; Listhaug 1986; Lizotte 2019; Miegel 1989; MPF 2025; Persson och Widmalm 2024; Puranen 2014; Stouffer 1949, 1977; Torgler 2003). Men olika slags hot påverkar inte alltid alla medborgare på samma sätt. Det kan vi reda ut i våra kommande analyser.

Här kan tilläggas att hotbilder kan vara förankrade i en verklighet, men de kan också vara fabricerade. Eller så kan de vara något där emellan. Oavsett hur välgrundade bedömningar av olika hotbilder är så kan de genom sitt genomslag i folkopinionen underminera försvarsviljan och demokratin. Det kan innebära att medborgare reagerar på ett sätt som går eventuella fienders ärenden och det kan även undergräva försvarsviljan (Falkheimer och Pamment 2025; Pamment och Tsurtsumia 2025; Ranstorp och Ahlerup 2023). Men det kan samtidigt vara så att hot kan ena människor bakom ett gemensamt försvar och övertyga medborgare om nödvändigheten av att tillsammans vara beredda att göra stora uppoffringar, och, för några, att bereda sig på att ta stora risker för individer som de själva aldrig träffat (Anderson 1983; Levi 1997). Detta är bara några exempel på vad vi kan få fram information om när vi studerar försvarsvilja, demokrati och motståndskraft.

I vår forskning om försvarsvilja, demokratiska attityder och motståndskraft, och genom mätningar av svensk opinion, så kan sådant som vi observerar handla om attityder och värderingar som är viktiga för det psykologiska försvaret men som inte med nödvändighet har att göra med en illasinnad aktörs ageranden (Petersson 2010, 2023, 2025). Det kan handla om oförutsedda händelser, en pandemi, misslyckade välfärdsreformer, immigrationspolitik, trender och händelser i omvärlden, förändringar i ekonomin, osv. Allt detta kan ske utan att en främmande makt till en början legat bakom det som händer. Men en främmande makt kan utnyttja nämnda händelser och förändringar för att agera strategiskt mot Sverige och svenska intressen. Forskningens roll här är att visa vilka samband som föreligger, och att bidra med förklaringar till de effekter som manifesteras i medborgaropinionen.

Självfallet åligger det inte det psykologiska försvaret eller MPF att hantera alla samhällsfrågor och hotbilder som kan dyka upp på radarn. Men MPF är en myndighet med ett intresse av att känna till vad forskningen om opinioner kan visa när det kommer till hur det psykologiska försvaret och demokratin påverkas. I vårt uppdrag ser vi det därför som viktigt att ta fram information om vad som kan utgöra och orsaka sprickor och klyftor i samhället och som *kan* komma att utnyttjas av främmande makt för att bedriva psykologisk krigföring. Temat som avhandlas i slutet av rapporten handlar särskilt om detta.

Betydelsen av att forska om faktorer som är relevanta för det psykologiska försvaret ökar. I nästa del av rapporten kommer vi att beskriva mer ingående hur de olika ämnen som vi ställer frågor om är av central betydelse för det psykologiska försvaret.

Frågor och svar för ett psykologiskt försvar

Undersökningen handlar som sagt främst om hur försvarsvilja, demokratiska attityder, och motståndskraft i svensk opinion kan beskrivas och i viss mån förklaras. Flera av de variabler vi tar in i undersökningen gör studien unik inom det forskningsområde som fokuserar på det psykologiska försvaret. Vissa frågor ställs enbart i denna studie, men ett antal frågor har även undersökts i någon mån i andra länder, vilket har givit oss flera möjligheter att göra internationella jämförelser (Persson och Widmalm 2024, 2025a; Widmalm, Persson, och Casselbrandt 2024). På så sätt kan vi hävda att den studie vi presenterar här är välgrundad i internationella vetenskapliga diskurser. För denna rapport är metoderna och underlagen i stort sett de samma som för de artiklar vi skriver för internationella vetenskapliga tidskrifter.

I denna del beskriver vi först vad vår studie fokuserar på, följt av en beskrivning av variabler som kan samvariera med försvarsvilja, demokrati och motståndskraft. Därefter redogör vi för hur enkätundersökningen genomförts i samarbete med SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

VAD SOM SKA UNDERSÖKAS – FÖRSVARSVILJA, DEMOKRATI OCH MOTSTÅNDSKRAFT

I denna rapport är huvudfokus på att studera försvarsvilja, demokratiska attityder, och motståndskraft.

Försvarsviljan mäts med frågor som behandlar olika aspekter av det som kan beskrivas som villigheten bland landets invånare att försvara landet. Den första aspekten handlar om viljan att försvara landet med militära medel. Den andra aspekten handlar om viljan att försvara landet inom ramen för det civila försvaret. Det handlar då om viljan att bidra till genomförandet av totalförsvarets uppgifter men särskilt de delar som inte omfattas av det militära försvaret. Den tredje aspekten handlar om svenskarnas inställning till Nato. Frågan aktualiserades av det svenska Natointrädet 2024. För att undersöka den frågan, som tillhör ett forskningsområde som intresset ökar för (Riikonen och Kaarkoski, 2026), undersöker vi medborgarnas generella stöd till Natomedlemskapet. Vi tar dessutom med frågor som handlar om lojalitet till och förväntningar om lojalitet från försvarsalliansen. Ett flertal av de frågor vi ställer har vi utformat själva, och några har vi som sagt inspirerats av från andra undersökningar för att senare kunna genomföra internationella jämförelser.

Utgångspunkten är att medborgarnas stöd för totalförsvaret är centralt för landets försvarsförmåga. Det militära försvaret kräver att människor är beredda att göra det som krävs för att avskräcka potentiella angripare och att fungera i strid om landet utsätt för anfall från främmande makt (Jonsson och Wedebrand 2021). Det kräver att medborgarna är beredda att utsätta sig för stora risker och till och med offra sig för landet och andra medborgare. Förvarviljan kan utgöra en viktig måltavla för den som bedriver psykologisk krigföring mot Sverige. Den som effektivt kan underminera människors försvarsvilja, tilliten till staten och till andra medborgare, kan vinna ett krig innan det ens omsatts till militära aktioner. Därför behövs det ett psykologiskt försvar.

Inom detta frågeområde plockar vi även in några frågor som handlar om attityder till blåljusverksamheter och socialtjänsten, som kan anses vara centrala för samhällets allmänna beredskap. Det finns självfallet många fler skäl till att studera hur medborgarna ser på dessa myndigheter. Men här är vi särskilt intresserade av att använda stödet till blåljusverksamheter och socialtjänsten som mer allmänna indikatorer på sammanhållningen i samhället. Om inte befolkningen respekterar eller litar på polis, räddningstjänst, ambulansverksamhet och socialtjänst så indikerar det att sammanhållningen som krävs för att försvara landet mot främmande makt kan vara svag och därmed riskerar även motståndskraften att vara låg.

Demokrati är också något vi mäter med flera olika frågor. Vi har till att börja med ställt några allmänt formulerade frågor, där de tillfrågade får ange om de är nöjda med demokratin och hur de värderar liberala fri- och rättigheter. Men därtill vill vi även komma ner mer på djupet och fånga in karaktärsdrag i den demokratiska kulturen. Vi gör det genom att ställa frågor om inställningen till auktoritära styrelseformer, om personer eller grupper de ogillar ska åtnjuta samma rättigheter som de själva, om de anser att de måste utsätta sig för självcensur i rädsla för sanktioner när vissa ämnen kommer på tal, och om de anser det som legitimt att ”pausa” demokratin för att vissa politiska mål ska kunna uppnås mer effektivt.

Det finns flera skäl till att ställa frågor av det slaget. De kan bidra till insikter om vad som gör en demokrati stark och vad som kan göra den svag. Trendbrott i opinioner kan ge värdefulla förvarningar. Det är värdefullt i en tid då demokratin i världen har sjunkit under nästan två decennier. Sverige tillhör ett av de länder där demokratin än så länge tycks ha klarat sig mycket bra i jämförelse med andra länder. En överväldigande majoritet har under decennier uttryckt starkt stöd för demokrati som styrelseskick. Men under ytan, med hjälp av de mer djuplodande frågor vi använder, hittar vi variation. Det tycks finnas sprickor i den demokratiska fasaden. De kan på längre sikt underminera demokratin inifrån. Och de kan utnyttjas av främmande makt för att få en hävstång vid eventuella påverkansoperationer.

Det är också här motståndskraften kommer in i bilden. Vi vill veta hur stark den är i relation till förändringar i samhället och de hotbilder som blir allt vanligare eller starkare. Men hur mäts då den? I vår undersökning har vi flera frågor där respondenterna får ange om stödet för vissa friheter och demokratiska värden – som ofta förknippas med förmågan att stå emot exempelvis påverkanskampanjer – är starkt eller mer begränsat. På så sätt kan vi få fram självskattningar av det som rör demokratins motståndskraft. Än mer pålitliga svar på frågor om var och hur motståndskraften kan sägas vara svag eller stark får vi fram genom att studera hur stödet för försvarsviljan och demokratin utvecklas över tid, och genom att studera vilka variabler som korrelerar med försvarsviljan och demokratistödet. Det är här våra oberoende variabler kommer in i bilden.

VAD SAMVARIERAR MED FÖRSVARSVILJA, DEMOKRATI OCH MOTSTÅNDSKRAFT?

De oberoende variabler, även kallade bakgrundsvariabler, som vi tar med i analyserna i denna studie är framför allt kön, ålder, inkomst, och utbildning. I flera fall kontrollerar vi även om politiska preferenser, invandrarbakgrund, och om man bor i en storstad eller inte, korrelerar med de faktorer som vi undersöker och som har betydelse för det psykologiska försvaret. Flera av de oberoende variablerna kan dessutom bara, eller sannolikt bara, påverka i en riktning. Korrelationerna vi hittar är i vissa fall starka och förblir så i flera mätningar över tid. De är alltså viktiga att ha med eftersom de kan spela en viktig roll för att förklara variation i våra beroende variabler.

Utöver detta har vi med ett flertal variabler där den kausala riktningen kan vara svårare att fastställa – men där vissa korrelationer i sig kan vara nog så viktiga att lyfta fram utifrån ett psykologiskt försvarsperspektiv.

Den kanske viktigaste i det sammanhanget är hotbilder. Vi ställer frågor om hur allvarliga olika slags hot uppfattas vara. Flera av frågorna handlar om främmande makt, krig, våld och otillbörlig påverkan. Hur människor upplever hot av olika slag korrelerar ofta med frågor som har att göra med försvarsvilja, demokrati och motståndskraft. Men mönstren kan vara förvånande och till och med motsägelsefulla. Vi har, exempelvis, i tidigare mätningar sett att tilliten till Polisen och Försvarsmakten ökat samtidigt som polisen de facto lyckats lösa färre brottsfall. Även försvaret är något som svenskar säger sig ha allt högre tillit till – även om tilliten tycks ha ökat snabbare än förvarets förmåga att kunna avvärja hot från fiender. Vi återkommer till dessa frågor i senare i rapporten, och diskuterar vad tillitsfrågorna möjligtvis mäter utöver just tillit.

Utöver tilliten till institutioner som ingår i totalförsvaret studerar vi särskilt olika former av tillit mellan medborgarna och olika samhällsgrupper, och tillit till ”staten” mer generellt och våra folkvalda politiker. Vi vet från tidigare forskning att sådan tillit kan ha stor betydelse för demokratins förutsättningar (Putnam 1992, 2000; Rothstein 2011). Och vi har sett i vår forskning att försvarsviljan kan i vissa situationer samvariera med olika slags tillit – men inte alltid på ett sätt som är lätt att förutsäga (Persson och Widmalm 2024). Emellertid vet vi från vår egen och tidigare forskning att sammanhållning och tillit, medborgarna emellan, och mellan medborgare och stat är något som försvarsviljan inte klarar sig utan i ett skarpt läge (Levi 1997; Stouffer 1949, 1977). Men hur ser den ut i fredstid?

Det går inte heller att anta att just sammanhållning och tillit alltid är faktorer som verkar i *en* riktning. Det saknas inte exempel i historien där stark tillit mellan medborgare, och stat och medborgare, varit verktygen för auktoritära aktörer. Det är därför vi inte får släppa blicken på den demokratiska delen i utvecklingen. I den svenska kontexten är det psykologiska försvarets uppgift inte att bara få medborgarna att hålla ihop så att landet kan försvaras. Poängen är även att försöka befrämja sammanhållning och försvar, och samtidigt upprätthålla demokratin.

Kontentan av detta är att det vi lyfter fram som kan studeras genom opinionsundersökningar är variationer, klyftor och skillnader som vi redan vet att främmande makt kan utnyttja för otillbörliga påverkanskampanjer. Undersökningen spelar därför en viktig roll för oss själva. Den kan ge oss strategiska fördelar i försvaret mot psykologisk krigföring som kan riktas mot Sverige.

Enkätundersökningens genomförande

Våra data är, precis som tidigare år, insamlade i samverkan med SOM-institutet vid Göteborgs universitet i samband med den nationella SOM-undersökningen (Samhälle, Opinion och Media). Där undersöks årligen den svenska opinionen med ett riksrepresentativt slumpmässigt urval. Denna rapport baseras på undersökningar genomförda under perioden 2021–2025, med särskilt fokus på den senaste undersökningen. Undersökningarna genomfördes med en kombinerad post- och webbenkät som distribuerades till mellan 3 500 och 3 750 slumpmässigt utvalda invånare i Sverige mellan 16 och 90 år (i 2021 års undersökning var den övre åldersgränsen 85 år). Totalt svarade 1 649 personer på 2021 års undersökning, 1 744 personer 2022, 1 721 personer 2023, 1800 personer 2024 och 1 873 personer 2025. Svarsfrekvensen var 48,9 procent i 2021 års undersökning, 48,4 procent 2022, 47,6 procent 2023, 50,0 procent 2024 och 50,5 procent 2025. I internationell jämförelse kan detta betraktas som relativt höga svarsfrekvenser (SOM-institutet 2026).

SOM-undersökningarna har en relativt god representation av hela befolkningen. Emellertid tenderar män att vara något underrepresenterade jämfört med befolkningen som helhet. I undersökningarna 2021 och 2022 var fördelningen 48 procent män och 52 procent kvinnor jämfört med fördelningen i befolkningen som är 50/50. I undersökningen 2023 var däremot fördelningen 50/50 även i undersökningen, i 2024 års undersökning var fördelningen 49 procent män och 51 procent kvinnor, och i 2025 års undersökning 48 procent män och 52 procent kvinnor.

Det finns inga betydande skillnader mellan respondenternas geografiska fördelning och den faktiska befolkningens fördelning (förutom en något lägre svarsfrekvens bland stockholmare än bland övriga befolkningen, med en till tre procentenheter). Däremot finns det en betydande underrepresentation av unga personer. Andelen svarande som tillhör den yngsta kategorin, 16–29 år, var 13 procent i undersökningen 2021, jämfört med 21 procent i befolkningen, medan andelen svarande i den äldsta kategorin, 65–85 år, var 33 procent men utgör endast 23 procent av befolkningen. På motsvarande sätt utgjorde den yngsta kategorin 15 procent i undersökningen 2022 men 21 procent i befolkningen, medan de äldsta (65–90 år) utgjorde 33 procent av de svarande men 25 procent av befolkningen. Samma skevhet återfinns i undersökningen 2023, där de yngsta utgjorde 13 procent (20 procent i befolkningen) och de äldsta 36 procent (25 procent i befolkningen). Och i undersökningen 2024 utgjorde den yngsta kategorin 14 procent i undersökningen men 20 procent i befolkningen, medan de äldsta (65–90 år) utgjorde 35 procent av de svarande men 26 procent av befolkningen. I den senaste undersökningen 2025 utgjorde den yngsta kategorin 12 procent i undersökningen 2022 men 19 procent i befolkningen, medan de äldsta (65–90 år) utgjorde 34 procent av de svarande men 27 procent av befolkningen.

Det finns även en underrepresentation av personer födda utanför Sverige jämfört med befolkningen som helhet. Både 2021 och 2022 var 86 procent av respondenterna födda i Sverige, men utgjorde endast 78 procent av det totala urvalet. Motsvarande siffra var 86 procent svenskfödda respondenter i undersökningen 2023 och 85 procent i undersökningen 2024, men endast 76 procent i urvalet 2023 och 77 procent 2024, vilket motsvarar en överrepresentation av svenskfödda med tio procentenheter 2023 och åtta procentenheter 2024. I 2025 års undersökning var 83 procent av respondenterna födda i Sverige, men utgjorde endast 76 procent av det totala urvalet. Deltagandet är särskilt lågt bland individer födda utanför Europa. Dessa faktorer bör tas i åtanke vid tolkningen av resultaten.[2]

[2] För en vidare diskussion om representativiteten i SOM-undersökningen och eventuella behov av viktning för att kompensera för problem med representativitet orsakade av skillnader i svarsbenägenhet mellan olika samhällsgrupper och respondenter med olika partipreferenser, se bl.a. Wessman och Andersson (2025).

MEDBORGAROPINIONER 2026

Den följande resultatredovisningen baseras på SOM-undersökningarna 2021–2025. Givet det fokus som rapporten har, och vilka bakgrundsvariabler som tas med i analyserna, kan det vara bra att först rekapitulera ett urval av händelser i Sverige som kan ha bidragit till de förändringar i opinioner som vi diskuterar nedan.

Händelser av betydelse för det psykologiska försvaret under mätperioden

NATO: USA:S AGERANDE, ANTAGONISM, SVENSK SATSNING OCH KABELINCIDENTER

Under perioden präglades säkerhetsläget i Östersjöregionen av ökade spänningar, där misstänkta sabotage mot undervattenskablar fick stor uppmärksamhet. Flera incidenter mellan november 2024 och januari 2025 ledde till utredningar om grovt sabotage och ökade misstankar om hybridkrigföring riktad mot västliga intressen. Som svar förstärkte Nato sin närvaro i regionen och genomförde marina insatser för att skydda kritisk infrastruktur.

Sveriges fortsatta satsning på Nato, trots osäkerhet kring USA:s roll och internationella motsättningar, framstod som ett strategiskt vägval. Detta kan ha bidragit till att stärka opinionen för ett fördjupat säkerhetssamarbete, samtidigt som det också väckte debatt om beroendet av alliansen.

NATIONELLA SÄKERHETSRÅDGIVARE AVGÅR

I januari 2025 avgick Sveriges nationella säkerhetsrådgivare Henrik Landerholm efter uppgifter om brister i hanteringen av säkerhetsklassificerad information. Händelsen följde en period med flera rapporterade säkerhetsincidenter och kritik mot Tidöregeringen för hur känsliga dokument hanterats.

Avgången bidrog till en bred diskussion om säkerhetskultur och ansvar i statens högsta ledning. Efter Landerholms avgång utsågs Tobias Thyberg som tidigare varit Sveriges ambassadör i Ukraina och Afghanistan till nationell säkerhetsrådgivare. Thyberg avgick efter tolv timmar efter avslöjanden om att han delat intima bilder via en dejtingsajt. Ett par dagar senare anhölls en högt uppsatt UD-tjänsteman misstänkt för spionerі. Enligt SVT fanns det en koppling till Thybergs avgång (Gyllander 2025). Några dagar senare tog den misstänkte UD-tjänstemannen sitt liv.

Utöver de personliga tragedierna i fallet har den kaotiska veckan på UD indikerat att de viktiga delar av förvaltningen som ska skydda landet mot påverkan och attacker från främmande makt varit sårbara.

KRIGET I UKRAINA

Kriget i Ukraina har haft en fortsatt central roll för svensk säkerhetspolitik, svensk politik och samhällsdebatt. Konflikten har bidragit till omfattande offentliga debatter och nyhetsanalyser om militära hot, energisäkerhet och behovet av försvarssamarbeten. I sammanhanget kom säkerhetsutvecklingen i Östersjöregionen att inta en viktig roll på grund av kabelincidenter, gränskränkningar och den ryska så kallade skuggflottans närvaro i farvatten nära Sverige. Den svenska opinionen i frågor som handlar om försvarsvilja och Nato-medlemskapet kan mycket väl ha påverkats av händelserna.

ATTENTATSHOT MOT RIKSDAGEN

I februari 2025 avslöjades planer på attentat som riktats mot Sveriges riksdag. Två män från Afghanistan straffades av en domstol i Tyskland (Eriksson 2025). Hotet kopplades till internationella extremistmiljöer och tidigare konflikter. Här kan tilläggas att under undersökningsperioden diskuterades även hot från extremister i Sverige som riktats mot enskilda riksdagsledamöter.

MASSKJUTNING I ÖREBRO

Den 4 februari 2025 inträffade den dödligaste masskjutningen i Sveriges historia på Campus Risbergska i Örebro (Polisen 2026b). Elva personer dödades inklusive gärningsmannen. Dådet väckte starka reaktioner och en nationell debatt om skolors säkerhet, vapenlagstiftning och psykisk ohälsa. I synnerhet har motiven bakom dådet diskuterats och om det fanns främlingsfientliga motiv till händelsen. Omedelbart efter skjutningen förekom det flera inlägg i den offentliga debatten som hävdade att det var ett terrordåd och rasistiskt motiverat. Bland annat uppstod det en diskussion om en ljudinspelning som gjordes under skjutningen som skulle visa att så var fallet. Det har emellertid inte framkommit bevis för att det skulle varit främlingsfientliga motiv som förklarar morden. Men händelserna, och omfattande spekulationer i medier, bidrog ändå till ökad och utbredd oro - särskilt bland individer med invandrarbakgrund.

EKONOMI OCH MILJÖ: INFLATION, ÅTERHÄMTNING, ARBETSLÖSHET, ENERGI OCH GRÖN OMSTÄLLNING

Mediernas rapportering och offentlig debatt om den svenska ekonomins utveckling har handlat om inflation, räntor, arbetslöshet och återhämtningen efter pandemin och Rysslands krig mot Ukraina. I mars 2025 ansökte batteritillverkaren Northvolt om konkurs efter betydande ekonomiska problem (Kärrman 2026). Debatten har fokuserat på omfattande statliga industrisatsningar inom flera områden där utfallen kritiserats. Northvolts problem kopplades till den gröna omställningen och ekonomiska risker som den inneburit.

Utöver detta präglades debatten av domar mot flera personer i Think Pink-målet – en av de största miljöbrottsprocesserna i Sverige (Larsson och Williams 2025).

Under vår undersökningsperiod handlade offentliga debatter om arbetsmarknaden och om osäkerhet i spåren av ett ekonomiskt hårdare klimat och stora omställningar. Omställningarna handlade framför allt om hur utvecklingen påverkas av användningen av AI och energipolitiken. Diskussionen om ny kärnkraft ställdes mot satsningar på förnybar energi. Samtidigt kopplades energifrågan till säkerhetspolitik och självförsörjning, inte minst i ljuset av kriget i Ukraina.

KRIMINALITET OCH SPRÄNGNINGAR

Det saknas inte exempel på grov brottslighet som sannolikt påverkat medborgarnas hotuppfattningar i Sverige. Välfärdsbrotten fortsatte att öka och har beskrivits som att de och omsätter ”miljardbelopp” (Salomon 2025). Våld som kopplas till organiserad brottslighet har fortsatt. Ett exempel är trippelmordet i Uppsala i april 2025 som inträffade i en frisörsalong. Ett flertal rättsliga processer mot gängkriminella – särskilt under sommaren 2025 – uppmärksammades i medierna. Den offentliga debatten har under perioden handlat om krav på kraftfulla åtgärder mot kriminalitet, reformers påverkan på rättssäkerheten och behov av förebyggande arbete mot kriminalitet.

Trots omfattande kriminalitet under undersökningsperioden gick det emellertid att se en nedgång i antalet dödsskjutningar som börjar i september 2025 (Polisen 2026a).

VALFRÅGORNA TAR FORM SAMTIDIGT SOM DEBATTKLIMATET FÖRÄNDRAS

Mot slutet av 2025 var det mycket som tydde på att den kommande valrörelsen skulle handla mycket om kriminalitet, migration och Sveriges nya roll i Nato. Insatser inom områdena migration och kriminalitet har varit de som väckt mest debatt. En hårdare politisk linje i frågorna har mött motreaktioner från opposition och aktörer i civilsamhället, som efterfrågat större fokus på sociala och ekonomiska frågor.

Samtidigt kan man säga att det politiska debattklimatet tycks ha blivit hårdare och det kan påverka medborgarnas inställning till demokrati och vad som kan anses tillåtet i politisk tävlan. Vi avslutar denna kontextbeskrivning med tre kortfattade exempel som reflekterar ett allt hårdare debattklimat.

Det första är polarisering som lett till hot mot politiker – särskilt i kölvattnet av kriget i Gaza. Vid protester mot kriget blev antisemitiska uttryck allt vanligare i Sverige och enskilda politiker har hotats och ofredats av Palestinaaktivister och medlemmar av Rojavakommittéerna. Men även andra former av hot och hat mot förtroendevalda förekommer. En fjärdedel av de förtroendevalda uppgav exempelvis att de blev utsatta för någon form av hot, trakasserier eller våld under 2024 (BRÅ 2025). Inget tyder på att denna andel blivit mindre under 2025.

Det andra handlar om att sociala medier fortsättningsvis innehåller alltmer politiska och ofta polariserande budskap där avsändarna är otydliga. I vår förra rapport tog vi upp en trollfabrik som avslöjades av undersökande journalister vid TV4 och som drivits i Sverigedemokraternas regi. Ett år senare avslöjade TV4 att Socialdemokraterna spridit politiska budskap via ett nätverk av egna sajter och konton i sociala medier. Kritik riktades mot S att det inte varit tydligt att partiets mediebolag varit avsändare” (Fernqvist 2025). En annan uppmärksammad händelse var när centerledaren Anna-Karin Hatt avgick i oktober 2025, bara några månader efter tillträdet, med hänvisning till de hot och hat hon utsattes för (Jönsson 2025; Nilsson och Lindvall 2025).

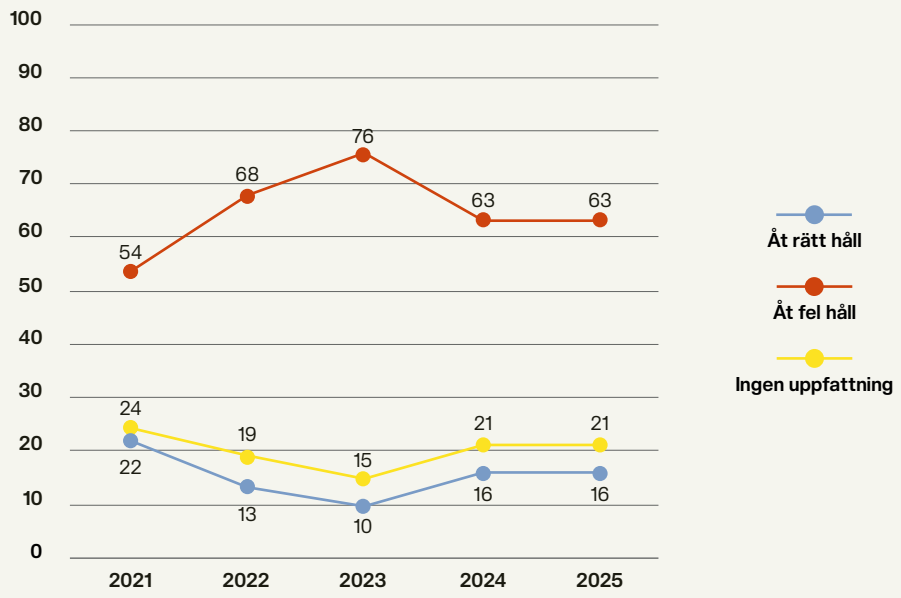
Det tredje handlar om hur information som skapats av AI-teknik och aktörer utanför Sveriges gränser fått ett större inflytande över hur medborgarnas uppfattningar påverkas i viktiga frågor. Det är en sak om partier eller politiska aktörer avslöjas med att sprida polariserande budskap med otydliga avsändare. Men hur bemöter man det som kan beskrivas som otillbörlig påverkan och som produceras av AI-algoritmer? Ämnesområdet utvecklas oerhört fort, men strategier för att bemöta företeelsen utvecklas sakta. Därför återkommer vi till denna problematik i slutet av rapporten. Därmed går vi vidare till att presentera våra undersökningsresultat.

UNDERSÖKNINGSRESULTAT

Hot och säkerhet

Vi börjar med svenskarnas syn på hot och säkerhet som vi vet spelar en viktig roll för stödet för demokratiska attityder och viljan att försvara landet. En viktig aspekt av svenskarnas syn på hot och säkerhet rör deras uppfattning om den övergripande samhällsutvecklingen – det vill säga om landet anses vara på väg i rätt eller fel riktning (se figur 1). Detta mått fungerar som en indikator på graden av framtidstro respektive pessimism i befolkningen. SOM-undersökningarna från 2021, 2022 och 2023 visade, som rapporterats i tidigare Medborgarundersökningsrapporter, på en tydligt tilltagande pessimism. År 2021 uppgav 54 procent att utvecklingen gick åt fel håll, medan 22 procent bedömde den som positiv. Två år senare, 2023, hade andelen med en negativ syn ökat till 76 procent, samtidigt som endast 10 procent ansåg att utvecklingen gick i rätt riktning. I de två senaste mätningarna kan dock en viss förändring skönjas: andelen som uppfattar utvecklingen som negativ har minskat till 63 procent, medan andelen som ser den som positiv har ökat till 16 procent. Även om den tidigare uppåtgående negativa trenden tycks ha brutits – möjligen temporärt – är det fortfarande en klar majoritet av svenskarna som anser att utvecklingen går åt fel håll.

Figur 1. Utveckling åt rätt eller fel håll, 2021–2025 (procent)

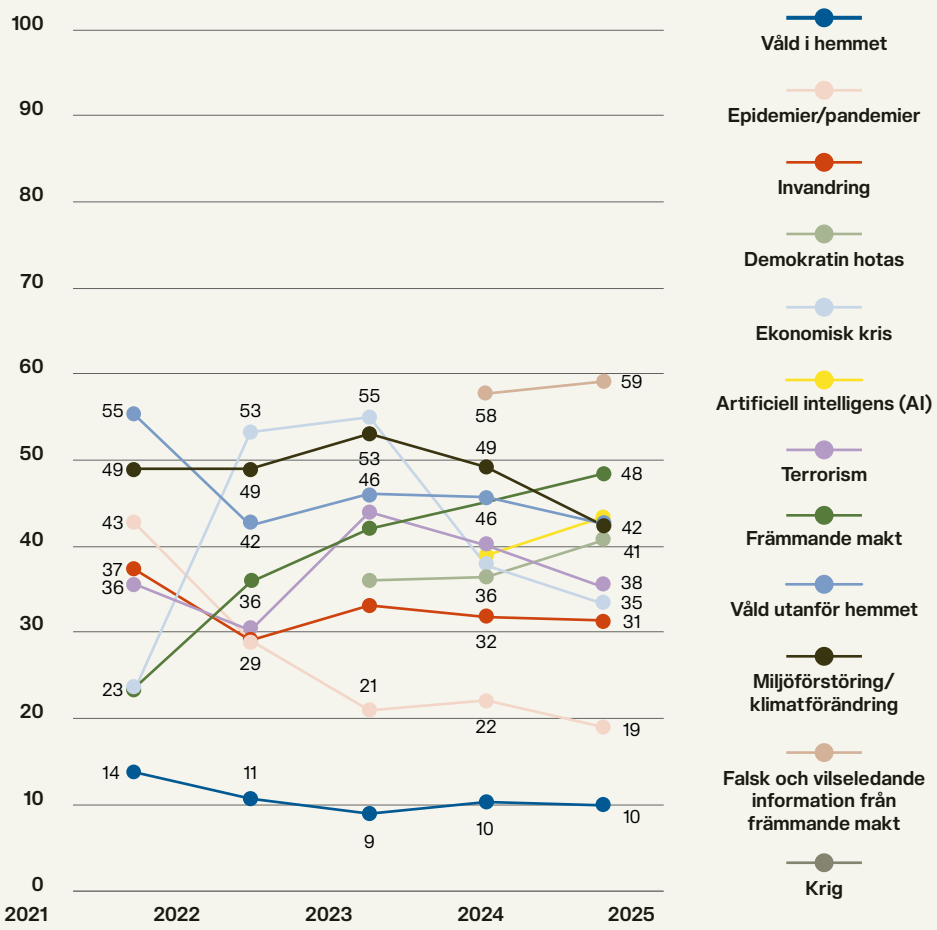
Kommentar: Frågan löd: '*Allmänt sett, tycker du att utvecklingen i Sverige går åt rätt håll eller åt fel håll?*' Svarsalternativen var: 'Åt rätt håll', 'Åt fel håll' och 'Ingen uppfattning'.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025.

Svenskarnas syn på samhällsutvecklingen återspeglas också, åtminstone delvis, i hur de bedömer olika typer av hot (se figur 2). För flera av de undersökta hoten har andelen som uppger att de i ”mycket hög grad” eller ”i ganska hög grad” känner sig hotade antingen minskat eller planat ut. Under 2022 och 2023 uppgav över hälften av de tillfrågade att de kände sig hotade av en ekonomisk kris. I årets mätning har denna andel sjunkit till 33 procent. Även andelen som uppfattar klimatförändringarna som ett hot har minskat, från 53 procent år 2023 till 42 procent år 2025. Hotet från epidemier och pandemier minskade till 22 procent år 2023 och har därefter stabiliserats på en något lägre nivå, med 19 procent i den senaste mätningen. Även andelen som upplever hot från terrorism har sjunkit, från en toppnotering på 44 procent till 35 procent i år. Andelen som upplever hot från våld utanför hemmet har minskat något jämfört med föregående år och uppgår till 42 procent. Slutligen har det upplevda hotet från invandring minskat marginellt, från 32 till 31 procent.

Samtidigt fortsätter vissa hot att öka i betydelse. Andelen som uppfattar sig hotad av främmande makt har stigit kontinuerligt sedan mätningarna inleddes. År 2021, före Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, låg andelen på 23 procent, medan den i årets mätning uppgår till 48 procent. Även upplevelsen av hot från artificiell intelligens har ökat något, från 39 procent föregående år till 42 procent i år. På motsvarande sätt har andelen som upplever hot från informationspåverkan från främmande makt ökat marginellt, från 58 till 59 procent, även om denna förändring ligger inom felmarginalen. Detta är fortsatt det hot som flest svenskar uppger att de upplever i hög grad. Vidare har andelen som anser att demokratin är hotad ökat, från 36 till 41 procent. Nytt för årets undersökning är en fråga om upplevt hot från krig, där 38 procent uppger att de känner sig hotade.

Figur 2. Upplevda hot, 2021–2025 (procent)

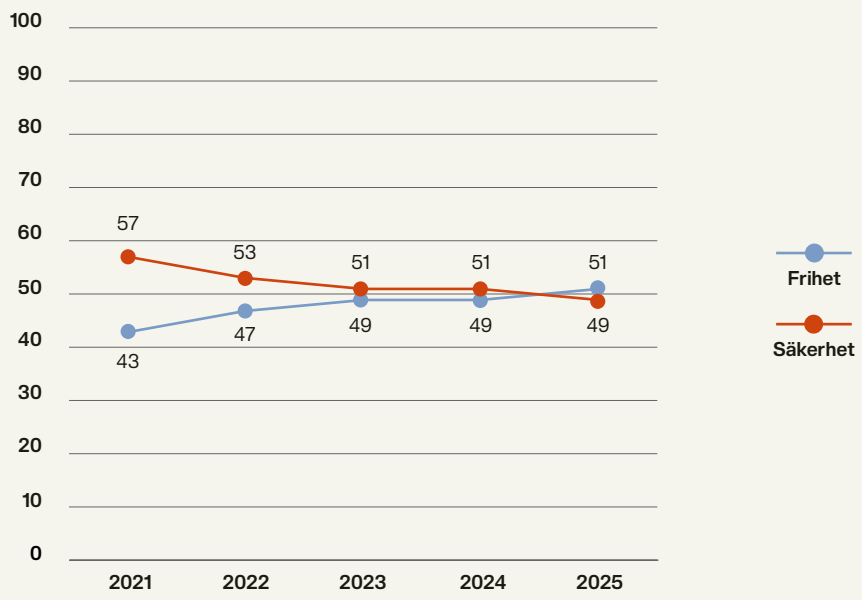

Kommentar: Frågan löd: '*I vilken grad känner du dig hotad av?*', där alternativen var: 'Miljöförstöring/ klimatförändring', 'Ekonomisk kris', 'Epidemier/pandemier', 'Öppet våld och övergrepp utanför hemmet', 'Våld och övergrepp i hemmet', 'Terrorism', 'Invandring', Artificiell intelligens (AI), Falsk och vilseledande information från främmande makt, att 'Sverige hotas av främmande makt' och att 'Demokratin hotas'. I figuren visas den andel som svarade 'I ganska hög' eller 'I mycket hög grad'.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025.

Mot bakgrund av de hot svenskarna upplever och den osäkerhet som präglar framtidsutsikterna väcks frågan om säkerhet utgör ett prioriterat värde, särskilt när det ställs mot andra centrala värden såsom frihet. I SOM-undersökningen har vi under de senaste fem åren ställt följande fråga: "De flesta anser att både frihet och säkerhet är viktigt, men om du tvingades välja mellan dem, skulle du då välja frihet eller säkerhet?". Resultaten visar att skillnaden mellan dem som prioriterar säkerhet respektive frihet har minskat över tid. I 2025 års undersökning är det för första gången en något större andel som uppger att de skulle välja frihet (51 procent) än säkerhet (49 procent). Sammantaget tyder detta på en i stort sett jämn fördelning i svenskarnas syn på balansen mellan dessa värden. Samtidigt kan en tydlig trend urskiljas: andelen som prioriterar frihet har ökat med åtta procentenheter över femårsperioden, medan andelen som föredrar säkerhet har minskat i motsvarande grad.

Figur 3. Frihet vs. säkerhet, 2021–2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: '*De flesta anser att både frihet och säkerhet är viktigt, men om du tvingades välja mellan dem, skulle du då välja frihet eller säkerhet?*', där alternativen var: 'Frihet' och 'Säkerhet'. I figuren visas den andel som svarat 'Frihet' respektive 'Säkerhet'.

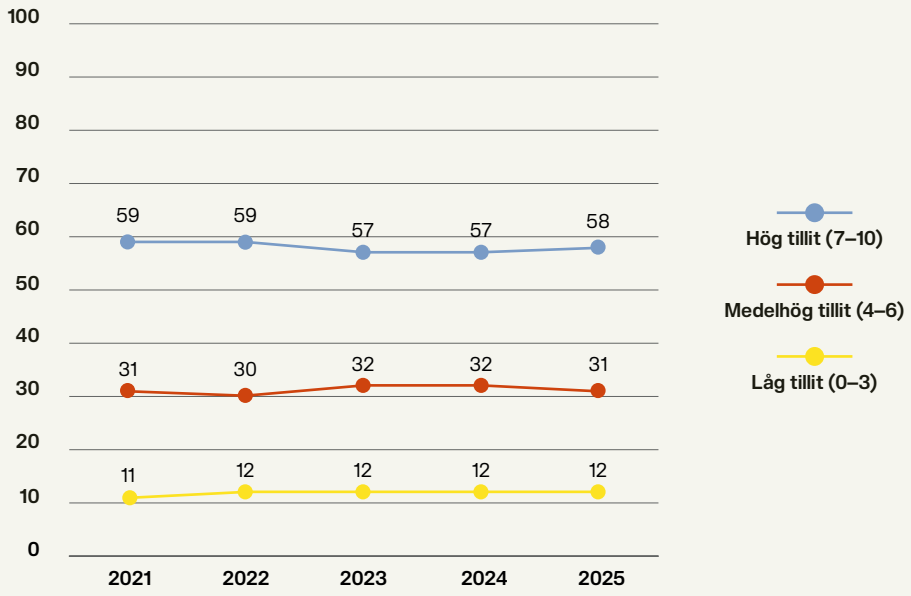
Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025.

Tillit och förtroende för myndigheter och institutioner

Relationen mellan medborgarna och staten, liksom tilliten till offentliga institutioner, utgör en central komponent för en stabil demokratisk utveckling (Rothstein 2011) och försvarsviljan – särskilt i skarpa situationer (Levi 1997). Inom ramen för SOM-undersökningen har vi därför inkluderat ett antal frågor som rör olika slags tillit. I figur 4 presenteras resultaten för den mellanmänskliga tilliten, ofta benämnd social tillit. Den fråga som ligger till grund för analysen lyder: ”Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet?”, där svaren anges på en skala från 0 (”Det går inte att lita på människor i allmänhet”) till 10 (”Det går att lita på människor i allmänhet”).

För att underlätta tolkningen delas respondenterna in i tre grupper: hög, medelhög och låg tillit. Resultaten visar att andelen med hög tillit är stabil och uppgår till omkring 60 procent. Cirka 30 procent återfinns i kategorin medelhög tillit, medan ungefär 10 procent uppvisar låg tillit. Årets resultat ligger i linje med tidigare mätningar och uppvisar endast marginella förändringar jämfört med föregående år.

Figur 4. Tillit till andra människor, 2021–2025 (procent)

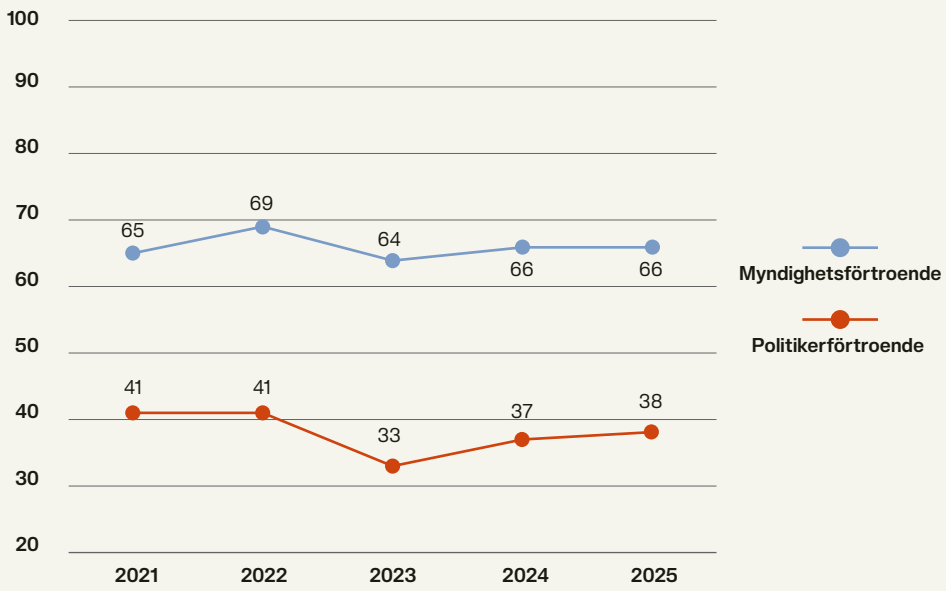
Kommentar: Frågan löd: *'Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet?',* där respondenterna fick placera sitt svar på en skala som gick från 0 till 10, där det lägsta värdet representerades av ståndpunkten, 'Det går inte att lita på människor i allmänhet', och siffran tio av, 'Det går att lita på människor i allmänhet'. I figuren visas den andel som uppger 0-3 (=Låg tillit), 4-6 (=Medelhög tillit) och 7-10 (=Hög tillit).

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025.

Svenskarnas övergripande förtroende för myndigheter är fortsatt högt. Sedan mätningarna inleddes 2021 har omkring två tredjedelar av de svarande uppgett att de hyser "ganska stort" eller "mycket stort" förtroende för svenska myndigheter. I 2025 års undersökning uppgick denna andel till 66 procent.

Förtroendet för svenska politiker är däremot på en klart lägre nivå. I årets mätning angav 38 procent att de har "ganska stort" eller "mycket stort" förtroende för politiker. Denna andel har varit relativt stabil och legat kring 40 procent under den senaste femårsperioden.

Figur 5. Generellt förtroende för myndigheter och politiker, 2021–2025 (procent)

Kommentar: Frågorna löd: *'Allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska myndigheter?' och 'Allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska politiker?'*, där alternativen var: 'Mycket stort förtroende', 'Ganska stort förtroende', 'Ganska litet förtroende' och 'Mycket litet förtroende'. I figuren visas den andel som svarade 'Mycket stort förtroende' eller 'Ganska stort förtroende'.

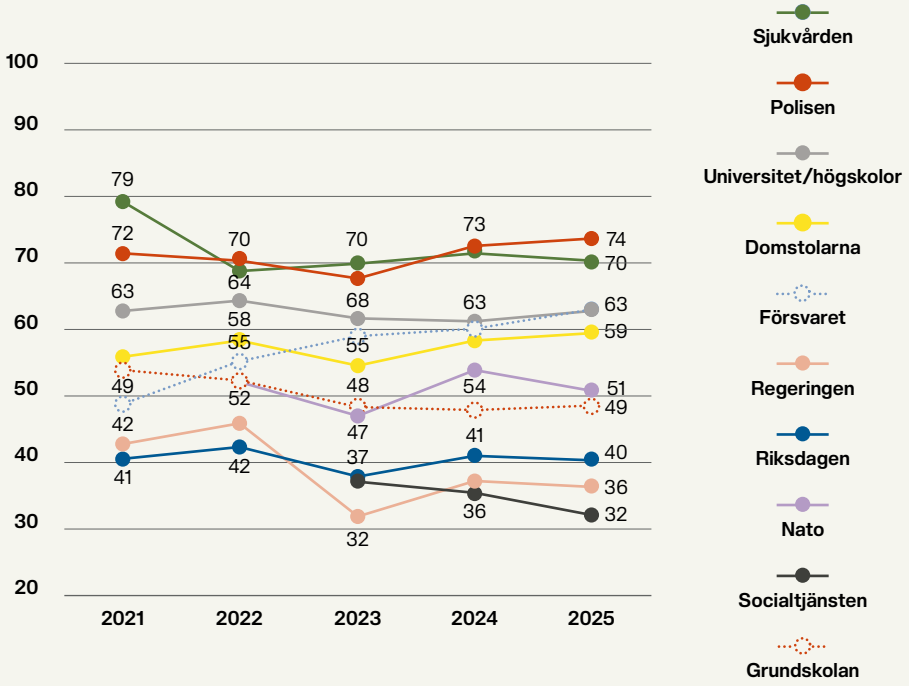
Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025.

Undersökningen omfattar även frågor om förtroendet för enskilda myndigheter. Nedan redovisas ett urval av dessa resultat. Den aktuella frågan lyder: "Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?". I figur 6 presenteras andelen respondenter som uppger att de har "mycket stort" eller "ganska stort" förtroende för respektive institution.

I årets mätning toppas listan av Polisen med 74 procent, följd av sjukvården på 70 procent. Därefter återfinns universitet och högskolor samt Försvarsmakten, som båda når 63 procent, följt av domstolarna med 59 procent. Förtroendet för Nato har minskat något och uppgår till 51 procent, tätt följt av grundskolan med 49 procent. Riksdagen (40 procent) och regeringen (36 procent) återfinns fortsatt längre ned i förtroendehierarkin.

Lägst förtroende bland de redovisade institutionerna har socialtjänsten, där andelen uppgår till 32 procent i årets undersökning. Detta resultat är särskilt viktigt att uppmärksamma mot bakgrund av den ökade gängkriminaliteten och förekomsten av välfärdsbrott. Socialtjänsten har en central roll i att säkerställa att samhällets mest utsatta får det stöd de har rätt till. Samtidigt har verksamheten visat sig vara sårbar för olika former av påtryckningar och påverkanskampanjer som blivit vanligare under senare år. Det låga förtroendet för socialtjänsten kan därmed ses som en tydlig varningssignal för tilliten till välfärdsstaten i stort.

Figur 6. Förtroende för specifika myndigheter och institutioner, 2021–2025 (procent)

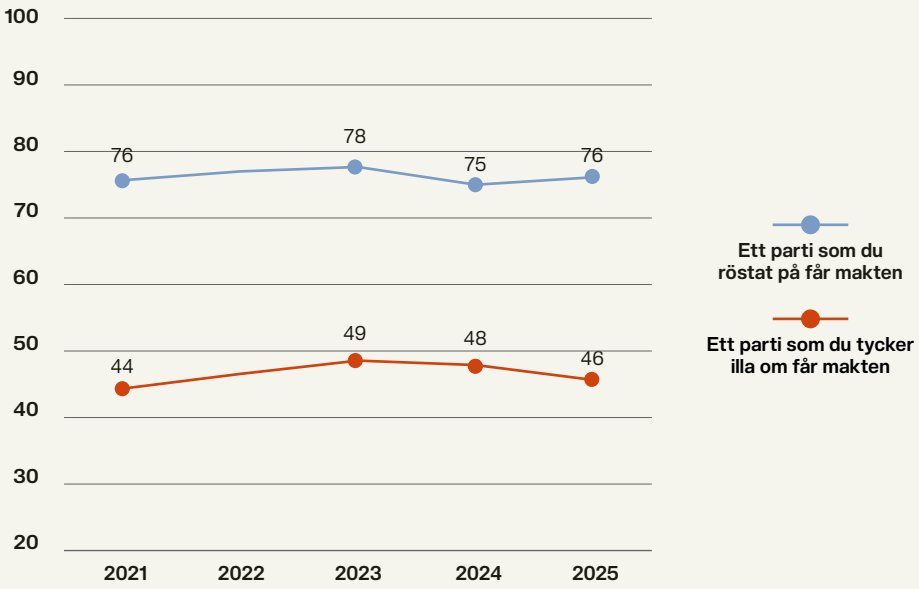
Kommentar: Frågan löd: *'Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?'*, där alternativen var: 'Sjukvården', 'Polisen', 'Universitet/högskolor', 'Domstolarna', 'Försvaret', 'Riksdagen', 'Nato' och 'Socialtjänsten'. Svarsalternativen var: 'Mycket stort förtroende', 'Ganska stort förtroende', 'Varken stort eller litet förtroende', 'Ganska litet förtroende' och 'Mycket litet förtroende'. I figuren visas den andel som svarade 'Mycket stort förtroende' eller 'Ganska stort förtroende'.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025.

Medborgarnas benägenhet att följa gällande lagar utgör ett centralt mått på statens legitimitet. I SOM-undersökningarna 2021, 2023, 2024 och 2025 har vi därför undersökt i vilken utsträckning svenskarna är villiga att rätta sig efter lagar, regler och förordningar under två olika förutsättningar: dels när ”ett parti som du röstat på får makten”, dels när ”ett parti som du tycker illa om får makten”. I en fungerande demokrati förutsätts att medborgarna accepterar även beslut fattade av politiska aktörer de inte själva stödjer.

Resultaten i figur 7 visar på en hög grad av stabilitet över tid, utan några större förändringar jämfört med tidigare mätningar. Andelen som uppger att de är beredda att följa lagar stiftade av ett parti de själva röstat på uppgår till cirka tre fjärdedelar (76 procent). Däremot är det en betydligt mindre andel, knappt hälften (46 procent), som anger att de skulle följa lagar beslutade av ett parti de inte sympatiserar med. Denna skillnad kan tolkas som en indikation på begränsningar i systemets upplevda legitimitet. En av grundprinciperna i en demokrati är att medborgarna måste rätta sig efter demokratiskt tagna beslut. Om gapet mellan svaren på de två frågorna kontinuerligt vidgas så kommer, förr eller senare, en förtroendekris att uppstå för det politiska systemet.

Figur 7. Följa lagar om ett parti man röstat på får makten eller om ett parti man ogillar får makten, 2021–2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *'I vilken grad skulle du rätta dig efter nya lagar, regler och förordningar om följande hände?'*, där alternativen var: 'Ett parti som du tycker illa om får makten' och 'Ett parti som du tycker illa om får makten'. Svarsalternativen var: 'I mycket liten grad', 'I ganska liten grad', 'I varken hög eller liten grad', 'I ganska hög grad' och 'I mycket hög grad'. I figuren visas den andel som svarade 'I ganska hög grad' och 'I mycket hög grad'.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2023, 2024 och 2025.

Demokrati

I SOM-undersökningarna har vi även undersökt hur starkt stödet för demokratiska värden är bland svenskarna. Figur 8 redovisar utvecklingen för fyra indikatorer som på olika sätt fångar centrala dimensioner av svenskarnas demokratiattityder.

En första aspekt rör synen på yttrandefrihet. Resultaten visar att stödet för rätten att fritt uttrycka sina åsikter är mycket starkt och dessutom stabilt över tid. I samtliga fem mätningar instämmer hela 98 procent av respondenterna helt eller delvis i påståendet: "Det är viktigt för mig att fritt få uttrycka mina åsikter".

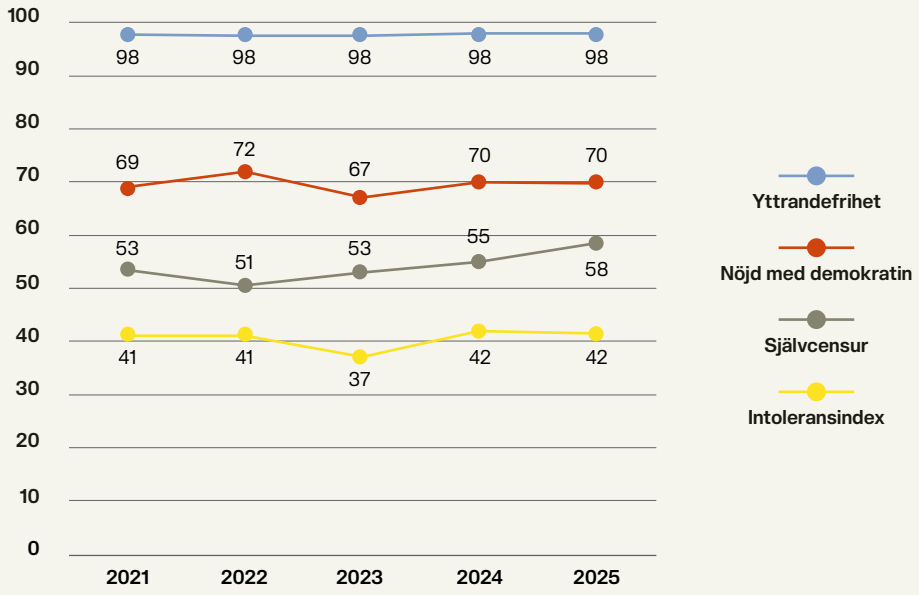
Vi har också analyserat i vilken utsträckning individer avstår från att uttrycka sina åsikter av rädsla för att de ska uppfattas som kontroversiella eller stötande. Denna form av självcensur indikerar att det offentliga samtalet påverkas av sociala normer kring vad som anses vara acceptabelt att säga. Andelen som instämmer i påståendet ”I dagens politiska klimat kan jag inte öppet uttrycka mina åsikter eftersom andra kan tycka de är stötande” har i tidigare mätningar legat kring 50 procent, men uppgår i den senaste undersökningen till 58 procent. Utvecklingen tyder därmed på en uppåtgående trend. Att en så stor andel av befolkningen upplever hinder för att uttrycka sina åsikter kan få negativa konsekvenser för det demokratiska samtalet. Om människor avstår från att delta i politiska diskussioner av rädsla för reaktioner kan det, som tidigare påpekats, leda till en mer begränsad och ensidig offentlig debatt (Widmalm, Persson och Casselbrant 2024; Persson, Widmalm och Casselbrant 2026). Det är också anmärkningsvärt att denna upplevelse är så utbredd samtidigt som stödet för yttrandefriheten är så starkt.

En tredje aspekt gäller hur nöjda svenskarna är med demokratins funktionssätt. Även här är resultaten relativt stabila över tid, med omkring 70 procent som uppger att de är ganska eller mycket nöjda. Samtidigt uttrycker en betydande minoritet, cirka en tredjedel, ett missnöje med hur demokratin fungerar, vilket i förlängningen kan leda till ökad misstro mot demokratins förmåga att lösa olika samhällsproblem (mer om det nedan).

Den fjärde indikatorn avser politisk tolerans, det vill säga i vilken utsträckning människor anser att medborgerliga rättigheter bör gälla lika för alla, även för grupper de själva ogillar. För att mäta detta har vi använt en etablerad metod där respondenterna först får ange om det finns någon samhällsgrupp de ”ogillar starkt”, varefter de tar ställning till om denna grupp bör tillerkännas olika politiska rättigheter (Persson och Widmalm 2022). De rättigheter som inkluderas omfattar bland annat rätten att anordna och delta i demonstrationer, att uttrycka sina åsikter i tal och skrift, att kandidera i riksdagsval samt att inneha politiska toppositioner såsom statsministerposten. Baserat på dessa svar har vi konstruerat ett intoleransindex (figur 8), som varierar mellan 0 och 100, där högre värden indikerar en större benägenhet att begränsa politiska rättigheter för grupper man ogillar.

Efter en viss minskning i tolerans mellan 2022 och 2023 visar den senaste mätningen att intoleransen åter ligger på strax över 40 procent. Detta innebär att en betydande andel av befolkningen är beredd att inskränka andras politiska rättigheter, vilket utgör en potentiell utmaning för demokratins funktionssätt.

Figur 8. Demokrati, yttrandefrihet, tolerans och självcensur, 2021–2025 (procent)

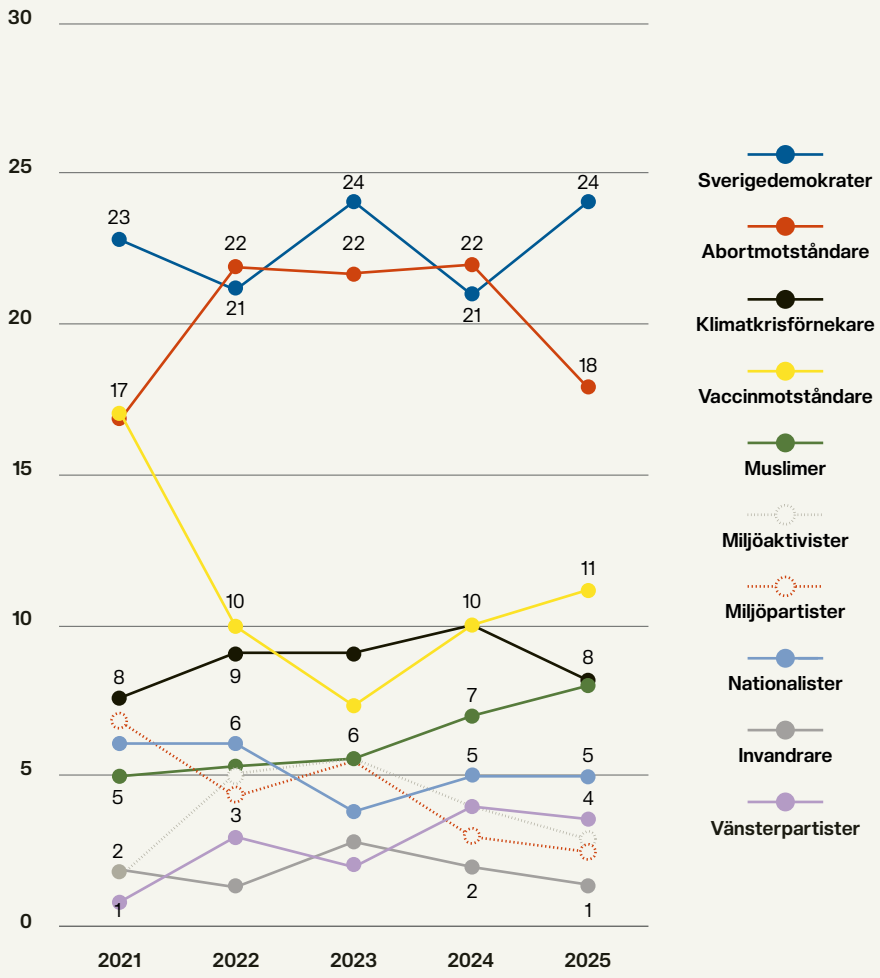
Kommentar: Frågorna löd: '*I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?'*, där alternativen var: 'Det är viktigt för mig att fritt få uttrycka mina åsikter' (Yttrandefrihet) och 'I dagens politiska klimat kan jag inte öppet uttrycka mina åsikter eftersom andra kan tycka de är stötande' (Självcensur). Svarsalternativen var: 'Instämmer helt', 'Instämmer delvis', 'Instämmer knappast' och 'Instämmer inte alls'. I figuren visas den andel som svarade 'Instämmer helt' eller 'Instämmer delvis'. En annan fråga löd: *'Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i Sverige?'* Svarsalternativen var: 'Inte alls nöjd', 'Inte särskilt nöjd', 'Ganska nöjd' och 'Mycket nöjd'. I figuren visas den andel som svarade 'Ganska nöjd' och 'Mycket nöjd'. Intoleransindex mäts genom följande fråga: *'Här följer en lista med olika grupper i samhället som man kan ha olika uppfattningar om'*, följt av en lista med 46 olika grupper i samhället Därefter ställdes frågan: *'Är det någon av grupperna ovan som du ogillar starkt?'*. De personer som svarat 'Ja' har därefter fått ta ställning till följande fråga: *'Anser du att personer som tillhör den grupp som du mest ogillar borde få göra följande?'*, följt av sex olika demokratiska fri- och rättigheter. Intoleransindex mäter det genomsnittliga antal fri- och rättigheter som de ogillade grupperna inte bör få göra. Skalan har omvandlats så att den löper mellan 0 (=maximal tolerans) till 1 (=maximal intolerans).

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025.

I detta sammanhang är det också relevant att undersöka vilka grupper i samhället som möter störst motstånd, och mot vilka politisk intolerans i hög grad riktas. I figur 9 redovisas de tio mest ogillade grupperna baserat på resultaten från de fem undersökningarna.

Den grupp som genomgående har rankats som en av de mest ogillade under tidigare år är ”sverigedemokrater”, som i årets mätning anges av 24 procent av respondenterna. Gruppen ”abortmotståndare” har minskat något till 18 procent, men är fortsatt den näst mest ogillade gruppen. Efter en tydlig nedgång i samband med att coronapandemin avtog uppger 11 procent i årets undersökning att ”vaccinmotståndare” är den mest ogillade gruppen. Därefter följer ”klimatkrisförnekare” och ”muslimer”, som båda anges av 8 procent av respondenterna.

Figur 9. De tio mest ogillade grupperna, 2021–2025 (procent av de som svarat)

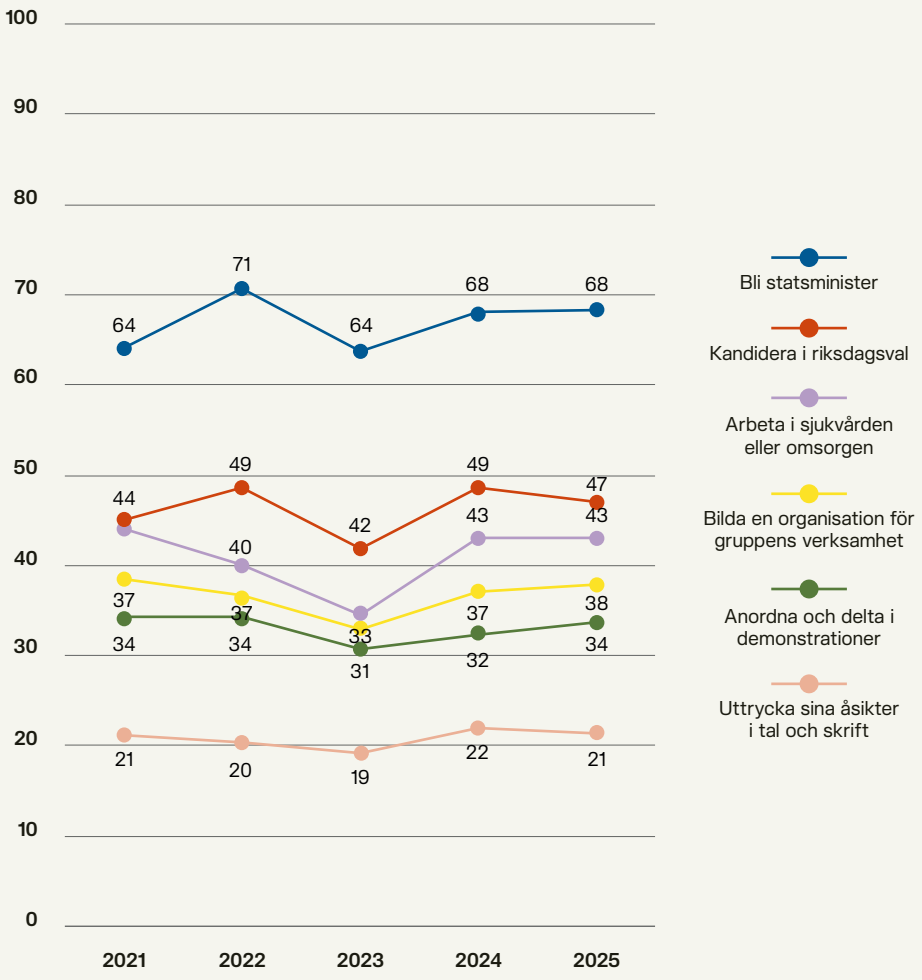

Kommentar: Frågan löd: *'Här följer en lista med olika grupper i samhället som man kan ha olika uppfattningar om'*, följt av en lista med 46 olika grupper i samhället. Därefter ställdes frågan: *'Är det någon av grupperna ovan som du ogillar starkt?'*. I figuren visas den andel som svarat 'Ja' och angivit vilken grupp (de övriga svarsalternativen var: 'Ja, men vill ej ange vilken grupp' och 'Nej').

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025.

När det gäller vilka rättigheter respondenterna anser kan begränsas för grupper de ogillar, är det värt att notera att andelen som vill inskränka rättigheter för ogillade grupper är relativt stabil över tid för samtliga rättigheter som ingår i undersökningen (se figur 10). I den senaste mätningen uppger exempelvis nära hälften av respondenterna (47 procent) att de inte vill erkänna den ogillade gruppens rätt att kandidera i riksdagsval. Vidare anser omkring en femtedel (21 procent) att dessa grupper inte bör ha rätt att uttrycka sina åsikter i tal och skrift. Detta kan återigen kontrasteras mot att nästan samtliga respondenter värderar sin egen yttrandefrihet mycket högt (98 procent).

Figur 10. Sådant de mest ogillade grupperna inte bör få göra, 2021–2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *'Anser du att personer som tillhör den grupp som du mest ogillar borde få göra följande?'*, följt av alternativen: 'Anordna och delta i demonstrationer', 'Uttrycka sina åsikter i tal och skrift', 'Bilda en organisation för gruppens verksamhet', 'Arbeta i sjukvården eller äldreomsorgen', 'Kandidera i riksdagsval', 'Bli statsminister'. Svarsalternativen var: 'Ja' och 'Nej'. I Figuren visas den andel som svarat 'Ja'.

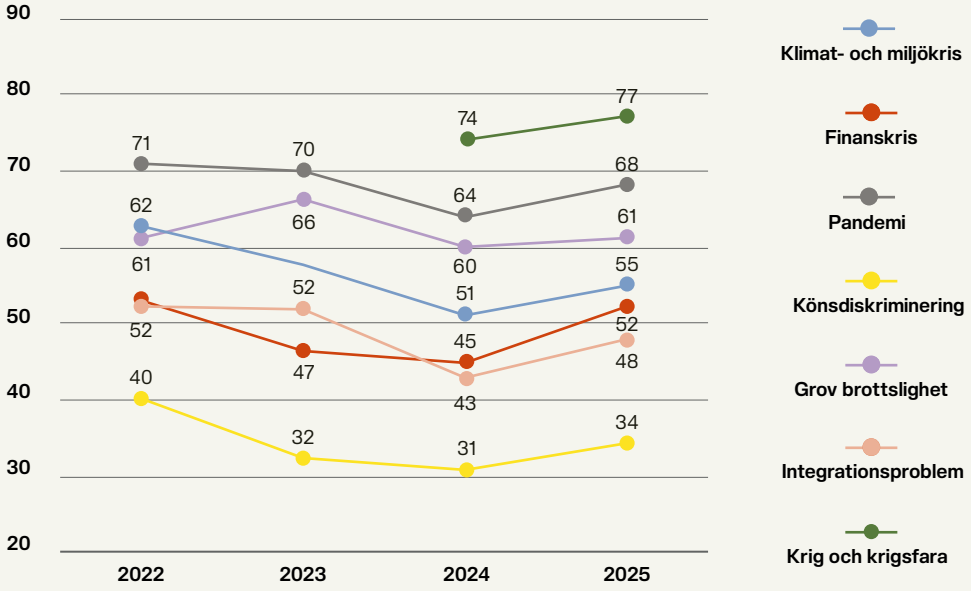
Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025.

I de fyra senaste SOM-undersökningarna har vi undersökt i vilken utsträckning svenskar är beredda att tillfälligt begränsa demokratin för att hantera större samhällsproblem. Figur 11 redovisar andelen som helt eller delvis instämmer i påståendet: ”I vilken utsträckning instämmer du i att demokratin tillfälligt ska kunna begränsas för att hantera följande?”, där sex olika problemområden ingår.

I 2022 och 2023 års undersökningar var det en pandemi som flest ansåg kunde motivera demokratiska inskränkningar. Under de två senaste åren har dock detta alternativ passerats av ”krig och krigsfara”, som i årets mätning anges av hela 77 procent av respondenterna. Samtidigt betraktas en pandemi fortfarande av många som ett legitimt skäl för att begränsa demokratin. Även andra samhällsproblem anses i varierande grad kunna motivera sådana inskränkningar. Detta gäller grov brottslighet (61 procent), miljö- och klimatkris (55 procent), finanskris (52 procent) samt integrationsproblem (48 procent). Även könsdiskriminering anges av en betydande andel (34 procent), om än i lägre utsträckning än övriga problem.

Det är dock viktigt att understryka att stödet för att begränsa demokratin är omfattande: över en tredjedel av respondenterna anser att även könsdiskriminering kan motivera sådana åtgärder, och för övriga problemområden rör det sig om en majoritet av svenskarna (eller nära nog en majoritet). Sammantaget tyder resultaten således på en relativt hög beredskap att acceptera demokratiska inskränkningar som ett medel för att hantera samhällsproblem. Detta kan tolkas som en instrumentell syn på demokratin, där dess procedurer uppfattas som möjliga att tillfälligt åsidosätta i krissituationer. En sådan hållning står i kontrast till Herbert Tingstens idé om demokratin som en överideologi, det vill säga som ett normativt ramverk som vi inte låter rucka på oavsett vilken grundinställning som i övrigt styr vår syn på samhället och dess utveckling (Persson och Widmalm 2023).

Figur 11. Skäl till att tillfälligt begränsa demokratin, 2022–2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *'I vilken utsträckning instämmer du i att demokratin tillfälligt ska kunna begränsas för att hantera följande?'*, följt av alternativen: 'En klimat- och miljökris', 'En finanskris', 'En pandemi', 'Könsdiskriminering', 'Grov brottslighet' och 'Integrationsproblem'. Svarsalternativen var: 'Instämmer helt', 'Instämmer delvis', 'Instämmer knappast' och 'Instämmer inte alls'. I figuren visas den andel som svarade 'Instämmer helt' eller 'Instämmer delvis'.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2022, 2023, 2024 och 2025.

I början av detta avsnitt visade vi att stödet för demokrati är starkt i Sverige. Våra undersökningar indikerar dock att detta stöd inte kan tas för givet. I många delar av världen går den politiska utvecklingen i motsatt riktning, mot ökad autokratisering. Samtidigt har det blivit allt vanligare att betona expertstyre, det vill säga teknokratiska inslag i beslutsfattandet. Vi avslutar därför den empiriska genomgången med att belysa hur svenskar förhåller sig till demokrati i relation till alternativa styrelseskick. Därefter övergår vi till att analysera vad som samvarierar med dessa uppfattningar.

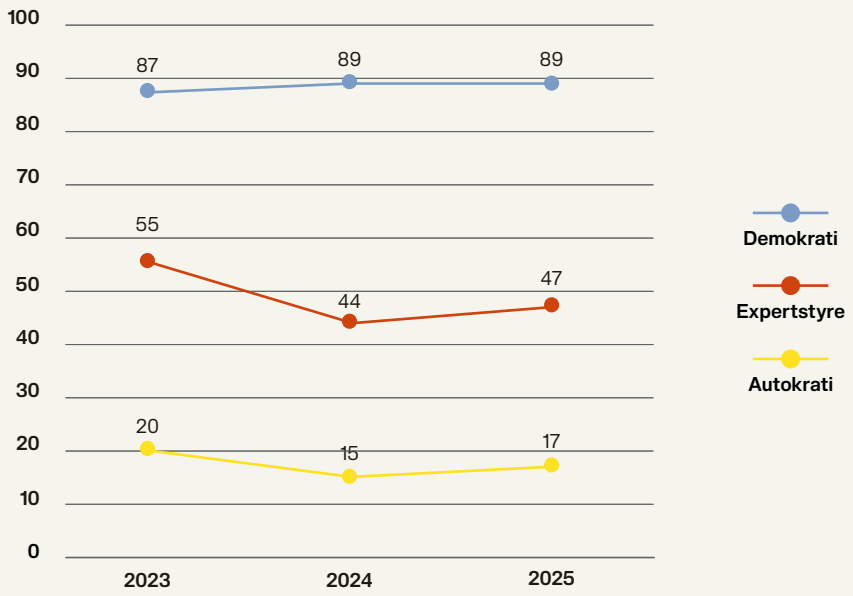
För att få en tydligare bi av hur olika styrelseformer värderas har vi sedan SOM-undersökningen 2023 ställt frågor om detta. Respondenterna fick ta ställning till tre påståenden och kunde instämma i ett, flera eller samtliga:

- ”Demokratier, där folkvalda politiker beslutar, är bättre än andra styrelseskick på att lösa dagens samhällsproblem.”
- ”Experter, som inte behöver ta hänsyn till folkvalda politikers beslut, är bättre på att lösa dagens samhällsproblem.”
- ”En stark ledare, som inte behöver ta hänsyn till folkvalda politikers beslut, är bättre på att lösa dagens samhällsproblem.”

Resultaten visar att stödet för det demokratiska styrelseskicket är stabilt och ligger kring 90 procent (se figur 12). Samtidigt uppgår stödet för expertstyre till omkring 50 procent, medan stödet för ett mer auktoritärt ledarskap ligger strax under 20 procent.

Det är dock värt att uppmärksamma att många respondenter ger uttryck för vad som kan framstå som ett inkonsekvent förhållningssätt, då de instämmer i flera av dessa påståenden samtidigt. Detta kan emellertid delvis förklaras av att demokratiska system i praktiken ofta innehåller betydande inslag av expertstyre. På motsvarande sätt har frågan om hur starkt de styrande bör vara bundna av folkvalda institutioner länge varit central i såväl klassisk som modern demokratiteori. Att dessa till synes motstridiga uppfattningar återfinns i opinionen speglar därmed inte nödvändigtvis en brist på konsistens, utan snarare en inneboende spänning i synen på demokratiskt styre. Det illustrerar också en central dimension i samtida demokratidebatt: avvägningen mellan folkligt inflytande, effektivt beslutsfattande och expertkunskap.

Figur 12. Stöd för demokrati, expertstyre och autokrati, 2023–2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *'I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden:'*, följt av alternativen: 'Demokratier, där folkvalda politiker beslutar, är bättre än andra styrelseskick på att lösa dagens samhällsproblem', 'En stark ledare, som inte behöver ta hänsyn till folkvalda politikers beslut, är bättre på att lösa dagens samhällsproblem' och 'Experter, som inte behöver ta hänsyn till folkvalda politikers beslut, är bättre på att lösa dagens samhällsproblem'. Svarsalternativen var: 'Instämmer helt', 'Instämmer delvis', 'Instämmer knappast' och 'Instämmer inte alls'. I figuren visas den andel som svarade 'Instämmer helt eller delvis'.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2023, 2024 och 2025.

I nästa avsnitt undersöker vi vilka individuella faktorer som samvarierar med stödet för demokrati, expertstyre och autokrati.

FAKTORER SOM SAMVARIERAR MED STÖDET FÖR OLIKA STYRELSESKICK OCH BENÄGENHETEN ATT VILJA PAUSA DEMOKRATIN

I den följande analysen undersöker vi vilka faktorer som samvarierar med (i) stödet för olika styrelseskick och (ii) beredvilligheten att tillfälligt pausa demokratin. I ett efterföljande avsnitt analyserar vi även faktorer som samvarierar med (iii) militär och civil försvarsvilja samt (iv) stödet för Nato. I en separat temabilaga studerar vi dessutom vilka socioekonomiska och demografiska klyftor som är särskilt framträdande när det gäller dessa centrala aspekter av samhällets motståndskraft.

När det gäller det generella stödet för demokrati – som vi har undersökt i SOM-undersökningarna 2023–2025 – visar resultaten att inställningen i samtliga mätningar är positivt korrelerad med tre faktorer: förtroendet för offentliga myndigheter, en känsla av tillhörighet till det svenska samhället samt ett högt politiskt intresse. Därutöver är demokratistödet vid två av tre mättillfällen positivt korrelerat med nöjdhet med hur demokratin fungerar i Sverige, vilket är väntat, samt med en positiv syn på åsiktsfriheten och en upplevd hotbild från miljöförstöring och klimatförändringar. Däremot är upplevelsen av invandring som ett hot negativt korrelerad med demokratistöd (se tabell 1). Bland de socioekonomiska bakgrundsfaktorerna är ålder den mest framträdande: äldre uppvisar genomgående ett starkare stöd för demokrati.

När det gäller en positiv inställning till autokrati – definierad som uppfattningen att en stark ledare som inte behöver ta hänsyn till folkvalda politiker är bättre på att lösa samhällsproblem – är denna hållning tydligt förknippad med lågt politiskt intresse och låg utbildningsnivå. Den samvarierar även med lågt förtroende för offentliga myndigheter, en negativ syn på åsiktsfriheten, en upplevelse av behov av självcensur samt en värdering där säkerhet ges företräde framför frihet. Även upplevelsen av invandring som ett hot är positivt korrelerad med stöd för autokrati. Bland bakgrundsfaktorerna är män mer benägna än kvinnor att uttrycka sådana uppfattningar, och personer som placerar sig till höger på den politiska vänster-högerskalan gör det i högre utsträckning.

En positiv inställning till teknokrati – det vill säga uppfattningen att experter är bättre än folkvalda politiker på att lösa samhällsproblem – är framför allt kopplad till ålder, där yngre i högre grad än äldre uttrycker stöd till teknokrati. Därtill samvarierar teknokratistöd med låg mellanmänsklig tillit, en värdering där säkerhet prioriteras framför frihet samt avsaknad av partimedlemskap.

Utöver dessa mönster finns ett antal enskilda faktorer som vid minst ett av de tre mättillfällena uppvisar statistiskt signifikanta samband med inställningen till demokrati, autokrati eller teknokrati, vilket framgår av tabell 1.

Tabell 1. Faktorer som samvarierar med stödet för olika styrelseskick, 2023–2024

	Demokrati			Autokrati			Expertstyre		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025	2023	2024	2025
Nöjdhet med demokratin	+		+			-	-		
Lita på människor							-		-
Förtroende för myndigheter	+	+	+	-	-				
Politiskt intresse	+	+	+	-	-	-			
Demonstrationsfrihet	+								
Åsiktsfrihet	+	+		-	-		-		
Fritt kritisera regeringen vid kris			+						
Upplevt behov för självcensur					+	+			
Demonstrationsfrihet						-			-
Frihet vs. säkerhet (=frihet)		+			-	-		-	-
Del av svenska samhället	+	+	+	-					
Medlem i ett politiskt parti (=ja)								-	-
Vänster-högerposition (=höger)				+	+				
Kön (=kvinna)	+				-	-			
Inkomst				-					+
Utbildning	+			-	-	-			+
Invandrarbakgrund			-			+		+	
Ålder	+	+	+				-	-	-
Storstadsbo									+
Hotad av invandring		-	-	+		+			
Hotad av miljöförstöring/klimatförändring		+	+			-	+		
Hotad av terrorism							+		
Hotad av att Sverige hotas av främmande makt*					-				
Hotad av informationspåverkan från främmande makt*								+	
Hotad av pandemi			-			+			+

Kommentar: Analysen baseras på linjär regression med minsta kvadratmetoden (OLS). Plus- respektive minustecken visar riktningen på de samband som är statistiskt signifikanta på minst 95-procentsnivån. Tomma rutor innebär att eventuella samband inte är statistiskt signifikanta på denna nivå. *Faktor som endast ingår i 2024 och 2025 års undersökningar.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2023, 2024 och 2025.

I undersökningarna från 2022 och framåt har vi analyserat i vilken grad svenskar är beredda att tillfälligt begränsa demokratin för att hantera kriser och samhällsproblem (se tabell 2). De problemområden som ingår motsvarar dem som tidigare redovisats i figur 11. För att möjliggöra en samlad analys har vi konstruerat ett demokratibegränsningsindex, där högre värden på en skala mellan 0 och 1 indikerar en större benägenhet att acceptera inskränkningar i demokratin.

En faktor uppvisar ett konsekvent samband med indexet i samtliga fyra undersökningar: individer som prioriterar säkerhet framför frihet är genomgående mer benägna att acceptera demokratibegränsande åtgärder. Därutöver återkommer två faktorer i tre av fyra mättillfällen: upplevelsen av invandring som ett hot samt lågt politiskt intresse, vilka båda är förknippade med en högre vilja att begränsa demokratin.

Vidare finns ett antal faktorer som i minst hälften av mätningarna samvarierar negativt med indexet. Respondenter som värdesätter rätten att kritisera regeringen även i krissituationer, som värnar demonstrationsfriheten samt som har högre utbildning uppvisar en lägre benägenhet att acceptera demokratibegränsningar. Omvänt är upplevelsen av hot från pandemier och epidemier förknippad med en ökad vilja att tillåta sådana åtgärder.

Tabell 2. Faktorer som samvarierar med benägenhet att vilja begränsa demokratin, 2022–2025

	Demokratibegränsningsindex			
	2022	2023	2024	2025
Nöjdhet med demokratin		-		
Fritt kritisera regeringen vid kris		-	-	
Upplevt behov för självcensur			+	
Politiskt intresse	-	-		-
Demonstrationsfrihet	-			-
Frihet vs. säkerhet (=frihet)	-	-	-	-
Vänster-högerposition (=höger)				+
Inkomst		+		
Utbildning	-	-		
Ålder	+		-	
Hotad av invandring	+	+	+	
Hotad av miljöförstöring/klimatförändring	+			
Hotad av epidemier/pandemier		+	+	
Hotad av att demokratin hotas		-		

Kommentar: Analysen baseras på linjär regression med minsta kvadratmetoden (OLS). Plus- respektive minustecken visar riktningen på de samband som är statistiskt signifikanta på minst 95-procentsnivån. Tomma rutor innebär att eventuella samband inte är statistiskt signifikanta på denna nivå.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2022, 2023, 2024 och 2025.

Krisberedskap

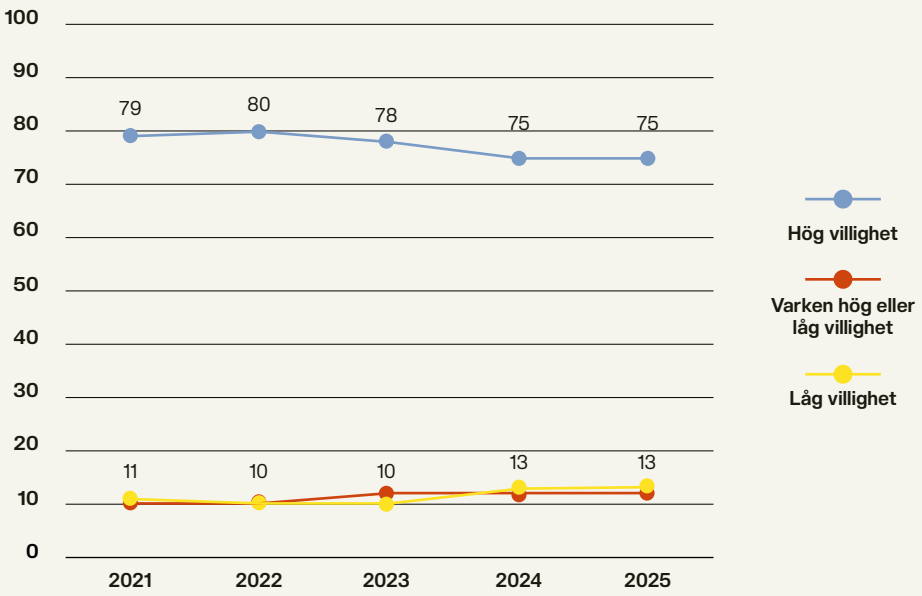
För att totalförsvaret ska fungera effektivt krävs ett välfungerande psykologiskt försvar, vilket i sin tur förutsätter robusta och tillförlitliga institutioner. Förtroende för centrala samhällsinstitutioner är något som i huvudsak byggs upp i fredstid och är betydligt svårare att etablera under pågående kriser. För att belysa tillståndet i dag inleder vi därför med att analysera förtroendet för de institutioner som har till uppgift att hantera kriser – den nivå där de flesta medborgare möter de civila delarna av totalförsvaret. Därefter behandlas det militära försvaret samt stödet för Nato.

Totalförsvarets övergripande syfte är att skydda landet mot hot och angrepp från främmande makt, och den civila krisberedskapen utgör en viktig del av det skyddet (Hjort och Wessling 2020). Påverkanskampanjer riktas mot exempelvis blåljusverksamheter i syfte att undergräva allmänhetens tilltro till staten och därigenom även påverka försvarsviljan. Detta gör det särskilt angeläget att analysera attityder kopplade till medborgarnas syn på blåljusverksamheter, totalförsvaret och viljan att bidra i krissituationer.

En central indikator i detta sammanhang är i vilken utsträckning medborgare är beredda att stödja och samarbeta med blåljusverksamheter. I de fyra genomförda undersökningarna har vi mätt svenskarnas vilja att bistå i olika situationer. Ett analytiskt relevant mått är relationen mellan andelen som uppger att de är mycket eller ganska villiga att hjälpa till och andelen som anger låg eller obefintlig vilja.

Resultaten visar att viljan att bistå blåljuspersonal tidigare har legat stabilt kring 80 procent. Under de senaste två åren kan dock en viss nedgång noteras till omkring 75 procent, samtidigt som andelen med låg eller ingen vilja att hjälpa till har ökat från 10 till 13 procent (se figur 13). Även om viljan att bidra fortsatt är hög, indikerar utvecklingen en potentiellt problematisk trend om den skulle bestå över tid.

Figur 13. Villighet att hjälpa till och samarbeta med blåljusverksamheter, 2021–2025 (procent)

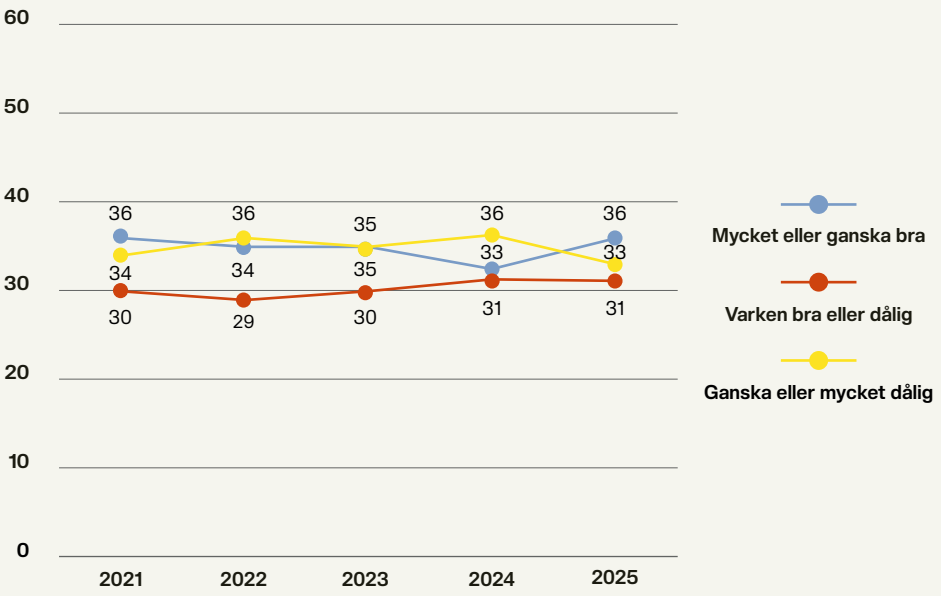

Kommentar: Frågan löd: 'Hur villig är du att hjälpa till i följande situationer som handlar om svensk krisberedskap, följt av påståendet: 'Vid nödsituationer är jag villig att hjälpa till och samarbeta med blåljuspersonal'. Svarsalternativen var: 'I mycket liten grad', 'I ganska liten grad', 'I varken hög eller liten grad'. 'I ganska hög grad' och 'I mycket hög grad'. I figuren visas den andel som svarade 'I ganska eller mycket hög grad', 'I ganska eller mycket liten grad' och 'I varken hög eller liten grad'.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025.

När det gäller uppfattningarna om Sveriges krisberedskap framstår dessa som överlag stabila. I grova drag uppger en tredjedel av respondenterna att beredskapen är mycket eller ganska bra, en tredjedel att den varken är bra eller dålig, och en tredjedel att den är ganska eller mycket dålig (se figur 14).

Figur 14. Sveriges krisberedskap, 2021–2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *'Vilken är din uppfattning om Sveriges beredskap att hantera samhällskriser?'*. Svarsalternativen var: 'Den är mycket bra', 'Den är ganska bra', 'Den är varken bra eller dålig', 'Den är ganska dålig' och 'Den är mycket dålig'. I figuren visas den andel som svarade 'Den är ganska eller mycket bra', 'Den är ganska eller mycket dålig' och 'Den är varken bra eller dålig'.

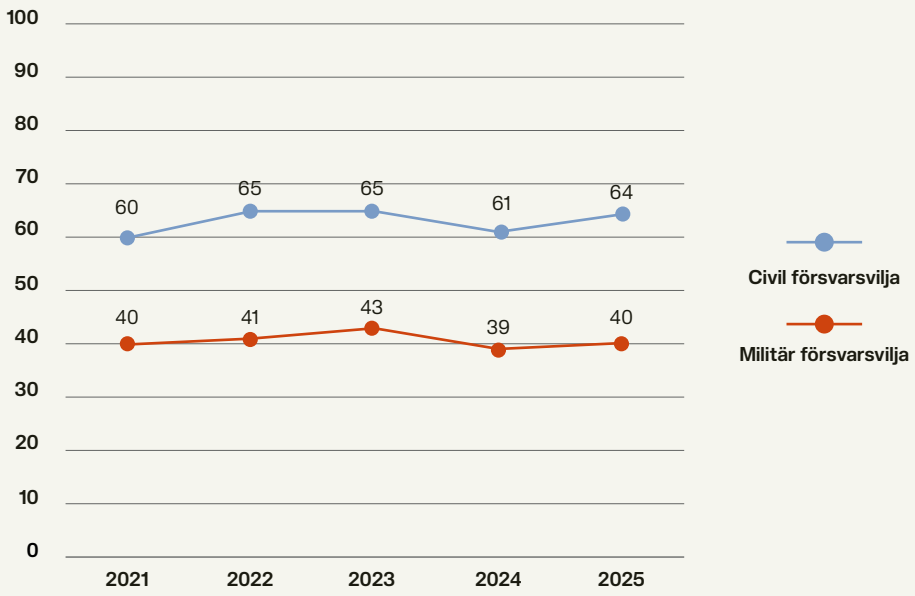
Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025.

Militär och civil försvarsvilja

Svenskarnas försvarsvilja utgör en central komponent för totalförsvarets funktion. I vår undersökningsserie har vi därför mätt medborgarnas vilja att bidra till såväl det civila som det militära försvaret. Respondenterna fick ta ställning till påståendena: ”Vid kris är jag villig att bidra till det civila försvaret” respektive ”Vid kris är jag villig att bidra till det militära försvaret”, där figur 15 redovisar andelen som instämmer i ganska eller mycket hög grad.

Resultaten visar att denna andel är relativt stabil över tid. För det civila försvaret ligger andelen mellan 60 och 65 procent vid samtliga mättillfällen, medan motsvarande andel för det militära försvaret uppgår till omkring 40 procent.

Figur 15. Militär och civil försvarsvilja, 2021–2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *'Hur villig är du att hjälpa till i följande situationer som handlar om svensk krisberedskap, följt av påståendena: 'Vid kris är jag villig att bidra till det militära försvaret' och 'Vid kris är jag villig att bidra till det civila försvaret'.* Svarsalternativen var: 'I mycket liten grad', 'I ganska liten grad', 'I varken hög eller liten grad'. 'I ganska hög grad' och 'I mycket hög grad'. I figuren visas den andel som svarade 'I ganska hög grad' eller 'I mycket hög grad'.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025.

För att kunna uttala sig om försvarsviljan bör betraktas som hög eller låg kan vi ta hjälp av ett jämförande perspektiv.

Försvarsviljan i Sverige i jämförande perspektiv

För att sätta den svenska försvarsviljan i ett jämförande perspektiv har vi i de två senaste SOM-undersökningarna ställt frågan: "Om det blev krig som involverade Sverige, skulle du då vara villig att slåss för ditt land?", med svarsalternativen ja, nej och vet ej. En liknande fråga ingår i en internationell studie från Gallup International (2024), där 47 procent av svenskarna uppgav att de är beredda att slåss för sitt land.[3]

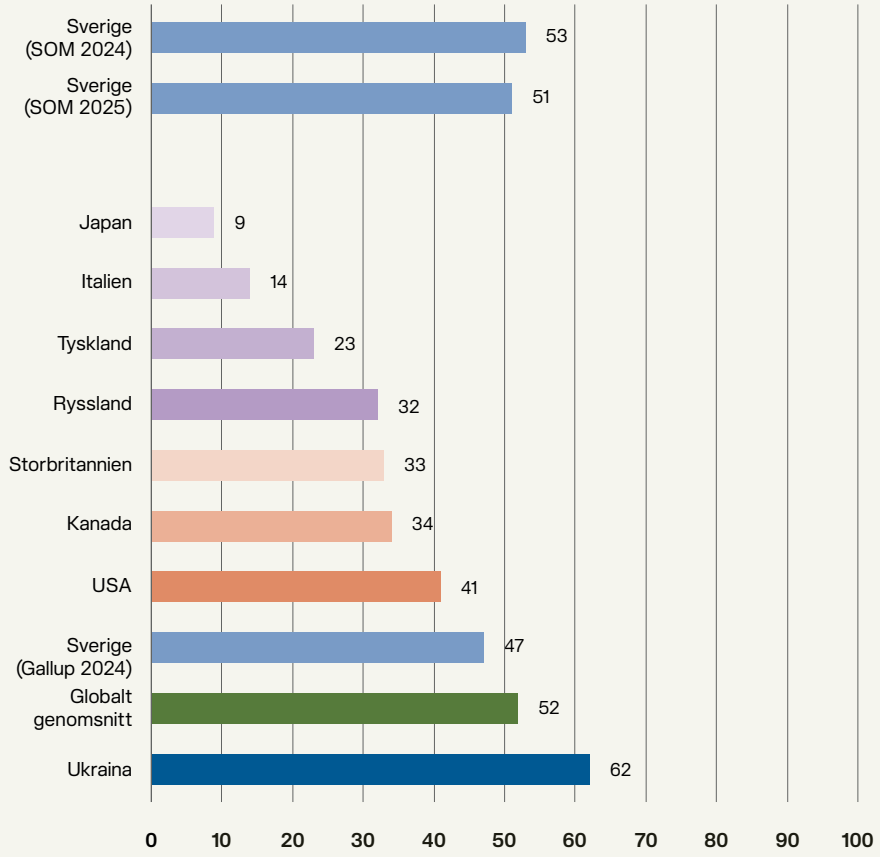
[3] Det bör poängteras att urvalsmetoderna för SOM-undersökningen och Gallup-undersökningen skiljer sig åt, vilket kan påverka representativiteten i undersökningarna (Gallup International, 2024).

Detta ligger nära resultaten från SOM-undersökningarna, där motsvarande andel uppgår till 53 procent år 2024 och 51 procent år 2025. Sammantaget ger dessa undersökningar en konsistent bild: ungefär hälften av svenskarna säger sig vara villiga att slåss för sitt land vid ett krig som involverar Sverige (Widmalm, Persson och Thyselius 2025; Persson och Widmalm 2024).

I figur 16 sätts den svenska försvarsviljan i relation till ett urval av andra länder. I detta perspektiv framstår den svenska nivån som relativt hög, även om den ligger något under det globala genomsnittet på 52 procent. Samtidigt är försvarsviljan ofta lägre i västerländska demokratier, och i vissa fall avsevärt lägre, såsom i Japan (9 procent), Italien (14 procent) och Tyskland (23 procent). Historiska erfarenheter, inte minst från andra världskriget, kan bidra till att förklara dessa mönster.

Vidare framgår att försvarsviljan i Ryssland är lägre än i Ukraina, medan de högsta nivåerna återfinns i mer auktoritära stater (ej redovisade i figuren), där exempelvis Armenien (96 procent), Saudiarabien (94 procent) och Azerbajdzjan (88 procent) uppvisar mycket höga andelar. Det bör dock noteras att undersökningarna genomförts vid olika tidpunkter, vilket kan påverka jämförbarheten.

Figur 16. Villighet att slåss för sitt land, 2024 och 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *Om det blev krig som involverade Sverige, skulle du då vara villig att slåss för ditt land?* Svarsalternativen var Ja, Nej och Vet ej. Figuren redogör för andelen som svarat Ja. Uppgifter om skillnader mellan länderna är hämtad från Gallup International (2024), där frågan löd: If there were a war that involved [your country], would you be willing to fight for your country? Svarsalternativen var Yes, No och Don't know. Undersökningen genomfördes i 45 länder. I figuren anges ett urval av dessa länder, bl.a. de tre länder med högst respektive lägst andel respondenter som svarade Ja på frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2024 och 2025, samt Gallup International 2024.

Faktorer som samvarierar med stöd för militär och civil försvarsvilja

Den militära och civila försvarsviljan har analyserats vid fem mättillfällen. När det gäller den militära försvarsviljan framträder ett antal faktorer som konsekvent uppvisar signifikanta samband: högt politiskt intresse, manligt kön, en högerposition på den politiska skalan samt hög inkomst (se tabell 3).

Därutöver är högre ålder förknippad med lägre försvarsvilja, ett samband som är signifikant vid tre av mättillfällena. Övriga faktorer uppvisar mindre stabila mönster och är signifikanta endast i vissa undersökningar. Detta kan delvis förklaras av att flera av variablerna fångar närliggande dimensioner, exempelvis olika aspekter av tillit, förtroende och demokratiattityder.

Tabell 3. Faktorer som samvarierar med militär försvarsvilja, 2021–2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Lita på människor	+				
Förtroende för myndigheter		+	+		
Åsiktsfrihet			+		
Demonstrationsfrihet				+	+
Politiskt intresse	+	+	+	+	+
Fritt kritisera regeringen vid kris					-
Känner sig som en del av svenska samhället				+	
Vänster-högerposition (=höger)	+	+	+	+	+
Kön (=man)	+	+	+	+	+
Inkomst	+	+	+	+	+
Utbildning			-		
Medlem i förening (=ja)				+	
Ålder			-	-	-
Hotad av falsk och vilseledande information från främmande makt				+	
Hotad av miljöförstöring/klimatförändring				-	
Hotad av öppet våld utanför hemmet					-
Hotad av invandring					+
Hotad av att demokratin hotas					+

Kommentar: Analysen baseras på linjär regression med minsta kvadratmetoden (OLS). Plus- respektive minustecken visar riktningen på de samband som är statistiskt signifikanta på minst 95-procentsnivån. Tomma rutor innebär att eventuella samband inte är statistiskt signifikanta på denna nivå.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025.

När det gäller den civila försvarsviljan framträder ett likartat mönster (se tabell 4). Flera faktorer är korrelerade med viljan att bidra, men tre återkommer konsekvent i samtliga undersökningar: politiskt intresse, manligt kön och hög inkomst.

Därutöver är medlemskap i föreningar positivt förknippat med civil försvarsvilja. Även ålder spelar roll, där yngre i större utsträckning än äldre uppger att de är villiga att bidra till det civila försvaret.

Tabell 4. Faktorer som samvarierar med civil försvarsvilja, 2021–2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Lita på människor	+				
Förtroende för myndigheter		+			
Åsiktsfrihet			+		+
Demonstrationsfrihet	-			+	+
Politiskt intresse	+	+	+	+	+
Vänster-högerposition (=höger)		+			
Kön (=man)	+	+	+	+	+
Inkomst	+	+	+	+	+
Utbildning	+				+
Medlem i förening (=ja)	+	+	+	+	
Ålder			-	-	-
Hotad av epidemi/pandemi			-	-	
Hotad av terrorism			+		
Hotad av falsk och vilseledande information från främmande makt				+	+

Kommentar: Analysen baseras på linjär regression med minsta kvadratmetoden (OLS). Plus- respektive minustecken visar riktningen på de samband som är statistiskt signifikanta på minst 95-procentsnivån. Tomma rutor innebär att eventuella samband inte är statistiskt signifikanta på denna nivå.

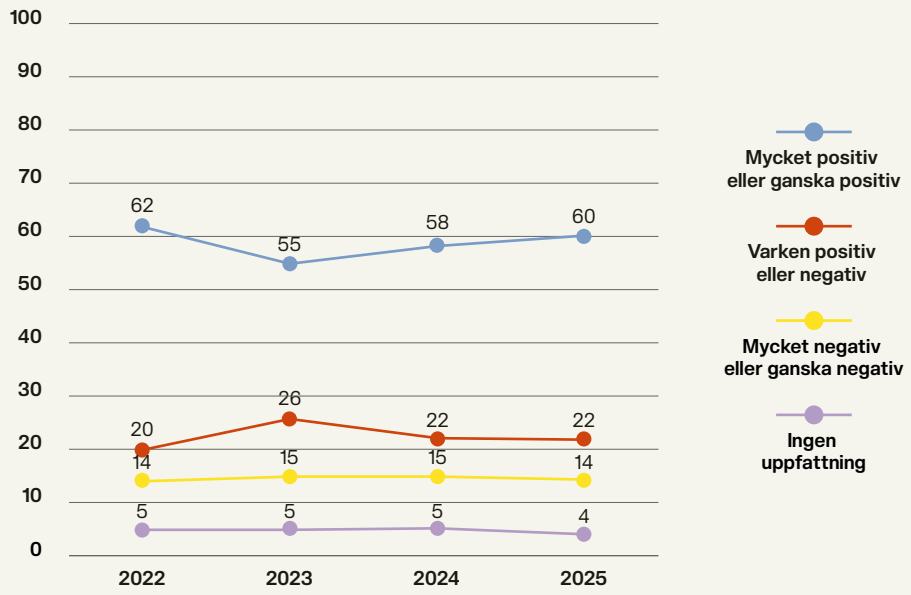
Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025.

Stödet för Nato

I SOM-undersökningarna från 2022 och framåt har vi inkluderat frågor om den allmänna inställningen till Nato. Från och med 2024 har vi även undersökt i vilken utsträckning svenskarna stödjer de ömsesidiga försvarsförpliktelser som följer av artikel 5 i nordatlantiska fördraget, det vill säga viljan att dels bidra till att försvara ett annat Natoland vid angrepp, dels att ta emot stöd från andra medlemsländer om Sverige skulle angripas.

Den allmänna inställningen till Nato framstår som relativt stabil under den studerade perioden. Omkring sex av tio svenskar uppger en ganska eller mycket positiv inställning. År 2025 noteras en mindre ökning i andelen positiva, från 58 till 60 procent, medan andelen med en neutral inställning är oförändrad på 22 procent. Andelen som är ganska eller mycket negativa uppgår till 14 procent (se figur 17).

Figur 17. Inställning till Nato, 2022–2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *'Allmänt sett, vilken är din inställning till Nato?'* Svarsalternativen var: Mycket positiv, Ganska positiv, Varken positiv eller negativ, Ganska negativ, Mycket negativ, Ingen uppfattning. Figuren redogör för andelen per kategori som svarat mycket/ganska positiv, varken positiv eller negativ eller mycket/ganska negativ, samt ingen uppfattning.

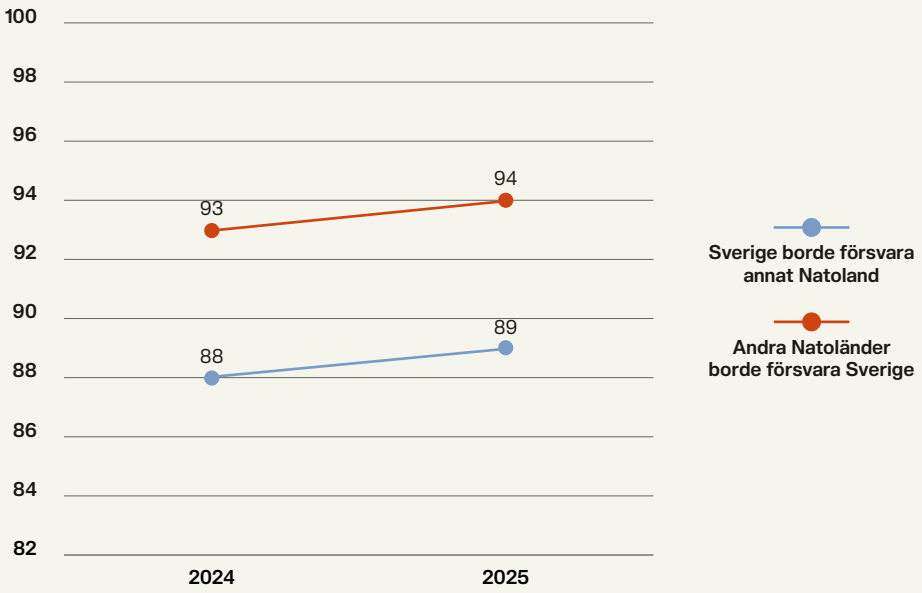
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022–2025.

Inför och under Sveriges inträde i Nato fördes en diskussion om innebörden av medlemskapets ömsesidiga försvarsförpliktelser. Denna rörde både i vilken utsträckning andra medlemsländer kan förväntas bistå Sverige vid kris eller krig, och i vilken grad Sverige självt bör bidra till att försvara andra allierade.

Resultaten visar att en mycket stor andel av svenskarna instämmer helt eller delvis i dessa principer. Mellan 88 och 89 procent anser att Sverige bör försvara ett annat Natoland som angrips, medan en ännu större andel – 93 respektive 94 procent – anser att andra medlemsländer bör försvara Sverige vid ett angrepp (se figur 18).

Sammantaget tyder resultaten på att det finns en bred förståelse för och ett starkt stöd för Natomedlemskapets reciproka natur. Den oro som funnits kring bristande folklig förankring framstår därmed som överdriven. Samtidigt kvarstår ett tydligt gap mellan viljan att ta emot stöd och viljan att ge stöd, vilket pekar på en asymmetri i hur de ömsesidiga åtagandena uppfattas

Figur 18. Sverige bör försvara andra Natoländer och andra Natoländer bör försvara Sverige, 2024 och 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *'I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?'* Sverige borde försvara ett annat Natoland om det attackeras; respektive, Andra Natoländer bör försvara Sverige om vi attackeras. Svarsalternativen var: Instämmer helt, instämmer delvis, instämmer knappast, instämmer inte alls. Figuren redogör för andelen per kategori som svarat att de instämmer helt eller instämmer delvis.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2024 och 2025.

Faktorer som samvarierar med stödet för Nato

Inställningen till Nato och viljan att bidra till eller ta emot försvar från andra medlemsländer är förknippad med ett antal återkommande faktorer. Tydligast samband uppvisar nöjdhet med den svenska demokratin, en högerposition på den politiska vänster-högerskalan samt manligt kön, vilka samtliga är kopplade till en mer positiv Natoinställning.

Bland hotrelaterade faktorer är upplevda hot från främmande makt – särskilt i form av informationspåverkan – positivt korrelerade med stödet för Nato. Däremot är upplevda hot från ekonomisk kris negativt relaterade till Natoinställningen, i synnerhet när det gäller viljan att stödja andra medlemsländer.

Därutöver återkommer flera faktorer som indikerar institutionell tillit och värderingsmässig orientering. Högre förtroende för svenska myndigheter, en positiv syn på åsiktsfrihet, en stark känsla av samhällelig tillhörighet samt en prioritering av säkerhet framför frihet är samtliga förknippade med en mer positiv inställning till Nato. Omvänt är upplevelser av självcensur, invandrarbakgrund och lägre ålder kopplade till en mindre positiv Natoinställning (se tabell 5).

Tabell 5. Faktorer som samvarierar med inställning till Nato och viljan att försvara/försvaras av Natoländer, 2024

	Inställning till Nato		Sverige försvara Nato		Nato försvara Sverige	
	2024	2025	2024	2025	2024	2025
Nöjdhet med demokratin	+	+	+	+	+	+
Förtroende för myndigheter	+	+		+		+
Lita på andra människor				-		
Åsiktsfrihet	+	+			+	
Upplevt behov för självcensur	-	-	-		-	
Känner sig som en del av svenska samhället				+	+	+
Vänster-högerposition (=höger)	+	+	+	+	+	+
Kön (=man)	+	+	+	+	+	+
Ålder	+	+	+	+		
Hotad av falsk och vilseledande information från främmande makt	+		+		+	+
Hotad av miljöförstöring/ klimatförändring			+		+	
Hotad av ekonomisk kris			-		-	-
Demokratin hotas	-					
Hotad av invandring	+					
Sverige hotas av främmande makt	+	+		+	+	+
Frihet vs. säkerhet (=frihet)	-		-		-	
Storstad	-	-				
Invandrarbakgrund		-		-		-

Kommentar: Analysen baseras på linjär regression med minsta kvadratmetoden (OLS). Plus- respektive minustecken visar riktningen på de samband som är statistiskt signifikanta på minst 95-procentsnivån. Tomma rutor innebär att eventuella samband inte är statistiskt signifikanta på denna nivå.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2023, 2024 och 2025.

TEMA: SOCIOEKONOMISKA OCH DEMOGRAFISKA KLYFTOR I MEDBORGAROPINIONEN

I denna tematiska del av medborgarundersökningen kommer vi att titta närmare på några av de socioekonomiska och demografiska bakgrundsfaktorer som riskerar att leda till ökade samhällsklyftor, vilka i förlängningen kan påverka landets försvarsförmåga och motståndskraft. Vi kommer särskilt att uppmärksamma sju olika bakgrundsfaktorer, vilka återkommer i forskning och samhällsdebatt som särskilt viktiga för att förstå dynamiken i dagens samhällsutveckling. Här är dock viktigt att påpeka att det finns många olika sätt att mäta dessa bakgrundsfaktorer och vi presenterar här endast ett mått per faktor. De sju faktorerna är: kön, ålder, utbildning, inkomst, partisympati, storstadsboende och invandrarbakgrund. Sammantaget bidrar dessa faktorer till ökad förståelse av vilka klyftor som är mest påtagliga bland svenskarna när det gäller inställningen till demokrati, autokrati och teknokrati, beredvilligheten att inskränka demokratin, försvarsviljan – såväl civil som militär, samt stödet för Nato.

Bakgrundsfaktorer som korrelerar med stödet för olika styrelseskick och benägenheten att vilja pausa demokratin

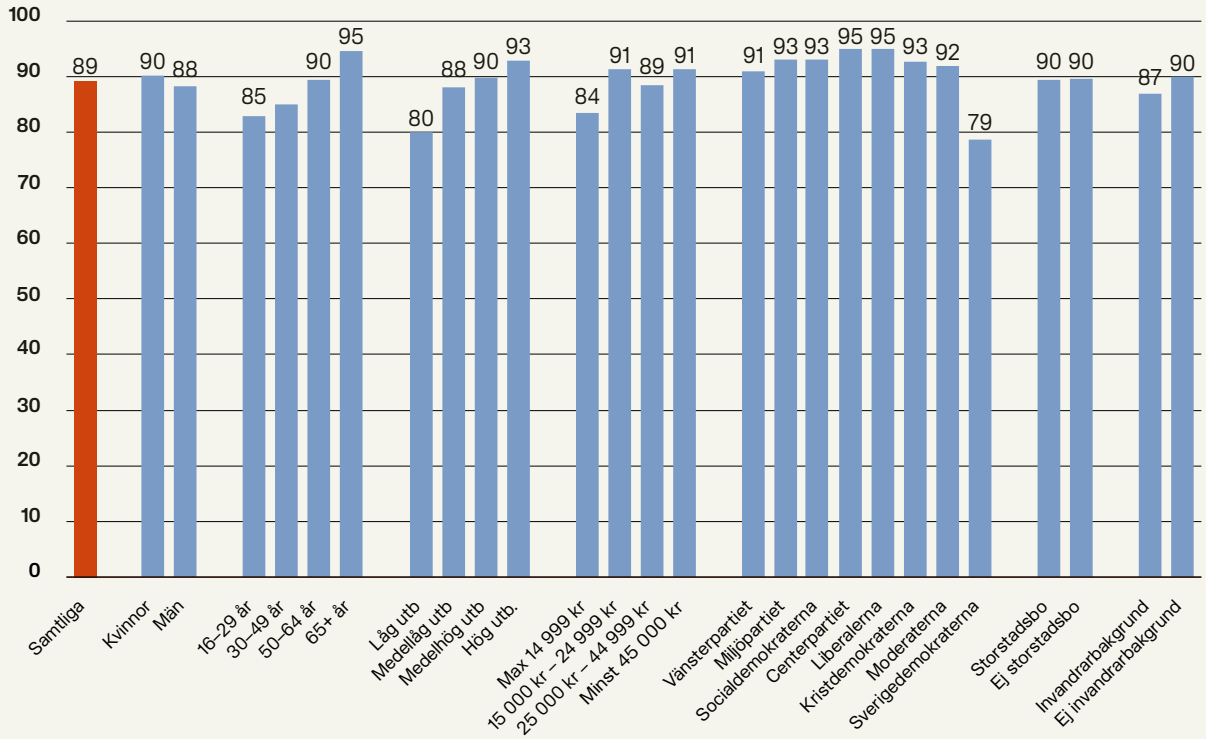
När det gäller den allmänna inställningen till demokratin har vi redan i huvuddelen av rapporten konstaterat att svenskarnas stöd för vårt styrelseskick är grundmurat. Detta utesluter dock inte att det finns variationer mellan olika grupper i befolkningen.

Ett tydligt mönster är att stödet till demokratin är lägre bland de yngre. I den yngsta åldersgruppen (16–29 år) uppger 83 procent att de helt eller delvis instämmer i påståendet att demokrati är ett bättre styrelseskick än alternativen för att lösa dagens samhällsproblem. Detta kan jämföras med den äldsta åldersgruppen (65 år och äldre), där motsvarande andel uppgår till 95 procent (se figur 19), en skillnad på 12 procentenheter.

Även utbildning och inkomst har betydelse. Stödet till demokratin är lägre bland personer med kort utbildning jämfört med högutbildade, och bland låginkomsttagare jämfört med dem med högre inkomster. Skillnaderna mellan könen är däremot små: 90 procent av kvinnorna och 88 procent av männen uttrycker stöd för demokratin, vilket är en skillnad som faller inom felmarginalen. Inte heller finns några tydliga skillnader mellan storstadsbor och övriga befolkningen. Däremot är stödet något lägre bland personer med invandrarbakgrund (87 procent) jämfört med dem utan (90 procent).

Den största skillnaden återfinns mellan partisympatier. Bland sympatisörer till Sverigedemokraterna uppger 79 procent att de helt eller delvis instämmer i att demokrati är det bästa styrelseskicket för att hantera dagens samhällsproblem. Bland övriga partiers sympatisörer ligger motsvarande andel mellan 91 och 95 procent, med de högsta nivåerna bland Centerpartiets och Liberalernas sympatisörer (95 procent). Här föreligger ett glapp mellan SD-sympatisörerna och övriga partiers sympatisörer på mellan 12 och 16 procentenheter.

Figur 19. Inställning till demokrati, per kategori, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *'I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden:'*, följt av alternativet: 'Demokratier, där folkvalda politiker beslutar, är bättre än andra styrelseskick på att lösa dagens samhällsproblem'. Svarsalternativen var: 'Instämmer helt', 'Instämmer delvis', 'Instämmer knappast' och 'Instämmer inte alls'. I figuren visas den andel per kategori som svarade 'Instämmer helt eller delvis'.

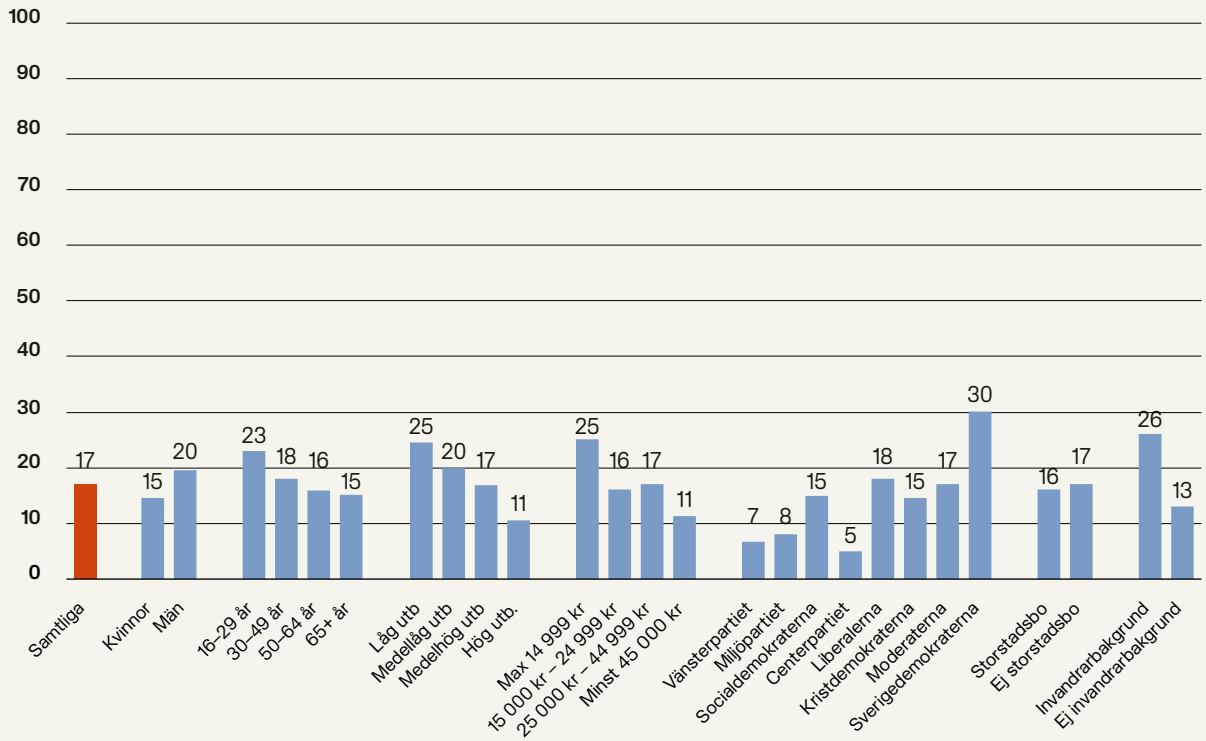
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

När vi i stället ser till stödet för autokratiska styrelseformer framträder, föga förvånande, ett i stora drag omvänt mönster jämfört med stödet för demokratin. Det övergripande stödet är betydligt lägre: i genomsnitt uppger 17 procent av svenskarna att de helt eller delvis instämmer i påståendet att en stark ledare, som inte behöver ta hänsyn till folkvalda politikers beslut, är bättre på att lösa dagens samhällsproblem (se figur 20).

Stödet för en sådan styrelseform är högst bland yngre (23 procent i åldersgruppen 16–29 år), bland personer med kort utbildning (25 procent) och bland låginkomsttagare (upp till 15 000 kronor per månad). Det är också högre bland män (20 procent) än bland kvinnor (15 procent), medan skillnaden mellan storstadsbor (16 procent) och övriga befolkningen (17 procent) är marginell.

Även här framträder tydliga skillnader mellan partisympatier. Bland sympatisörer till Sverigedemokraterna uppgår stödet för autokrati till hela 30 procent, medan det bland övriga partiers sympatisörer varierar mellan 5 och 18 procent. Lägst är stödet bland Centerpartiets sympatisörer (5 procent) och Vänsterpartiets sympatisörer (7 procent). Här föreligger ett glapp mellan SD-sympatisörerna och övriga partiers sympatisörer på mellan 12 och 25 procentenheter.

Figur 20. Inställning till autokrati, per kategori, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *'En stark ledare, som inte behöver ta hänsyn till folkvalda politikers beslut, är bättre på att lösa dagens samhällsproblem'*. Svarsalternativen var: 'Instämmer helt', 'Instämmer delvis', 'Instämmer knappast' och 'Instämmer inte alls'. I figuren visas den andel per kategori som svarade 'Instämmer helt eller delvis'.

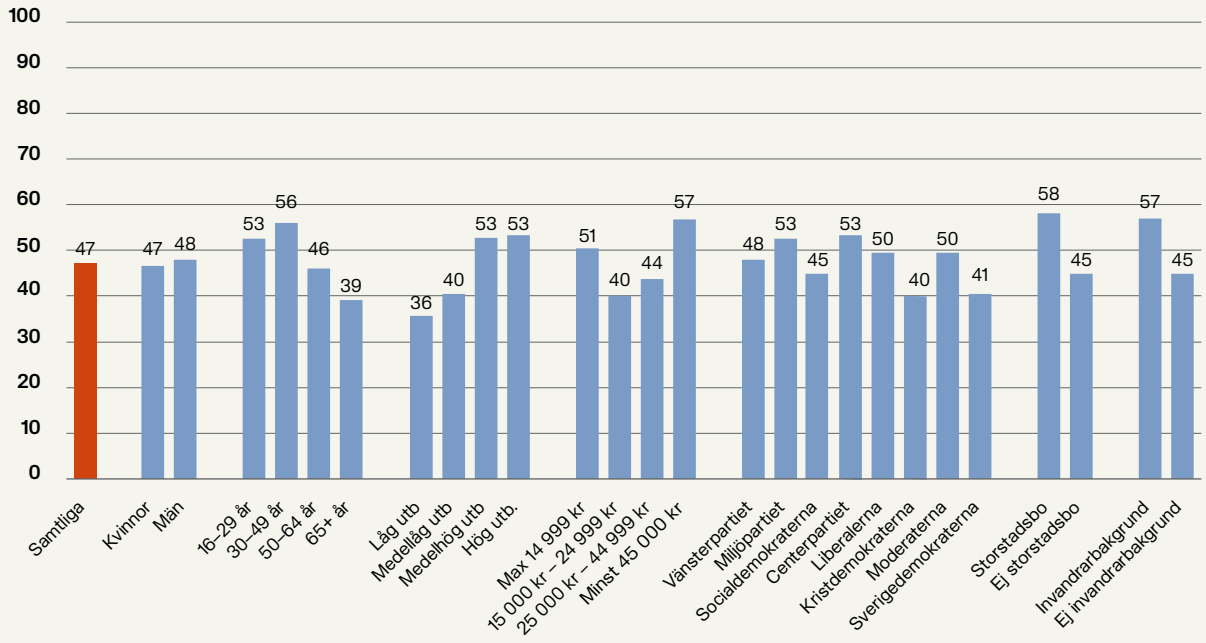
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Avslutningsvis kan vi konstatera att stödet för teknokrati, det vill säga att låta experter styra, ligger mellan stödet för demokrati och autokrati. I genomsnitt uppger 47 procent av svenskarna att de helt eller delvis instämmer i påståendet att experter, som inte behöver ta hänsyn till folkvalda politikers beslut, är bättre på att lösa dagens samhällsproblem (se figur 21).

Stödet är högst bland yngre och medelålders (56 procent i åldersgruppen 30–49 år och 53 procent bland 16–29-åringar), bland personer med medelhög eller hög utbildning (53 procent) samt bland både hög- och låginkomsttagare (57 respektive 51 procent). Även storstadsbor (58 procent) och personer med invandrarbakgrund (57 procent) uppvisar ett relativt starkt stöd. Däremot är könsskillnaderna obetydliga (47 procent bland kvinnor och 48 procent bland män).

Skillnaderna mellan partisympatier är också tydliga. Stödet för expertstyre är högst bland Miljöpartiets och Centerpartiets sympatisörer (53 procent vardera), och lägst bland Kristdemokraternas (40 procent) och Sverigedemokraternas sympatisörer (41 procent). Här uppgår skillnaden mellan miljöpartister och centerpartister, å ena sidan, och övriga partiers sympatisörer, å den andra, på mellan 3 och 13 procentenheter.

Figur 21. Inställning till teknokrati, per kategori, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *'Experter, som inte behöver ta hänsyn till folkvalda politikers beslut, är bättre på att lösa dagens samhällsproblem'*. Svarsalternativen var: 'Instämmer helt', 'Instämmer delvis', 'Instämmer knappast' och 'Instämmer inte alls'. I figuren visas den andel per kategori som svarade 'Instämmer helt eller delvis'.

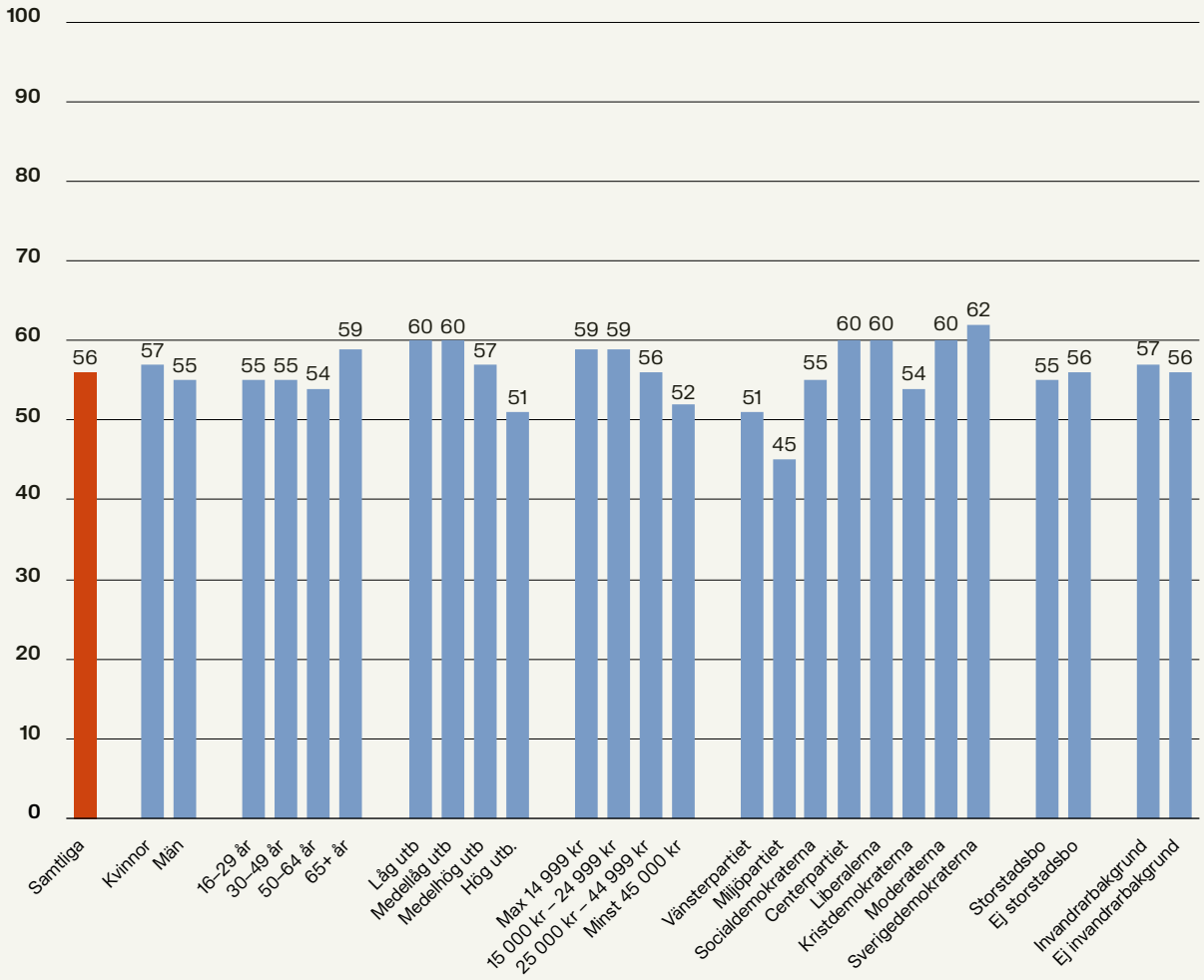
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Ett annat sätt att undersöka hur starkt stödet för demokratin är, är att analysera vilka inskränkningar människor är beredda att acceptera för att lösa olika samhällsproblem. I rapportens huvudanalys har vi visat att svenskarna uppvisar en relativt stor benägenhet att acceptera tillfälliga begränsningar av demokratin för att hantera kriser såsom klimat- och miljöproblem, finanskriser, pandemier, grov brottslighet samt krig och krigsfara. I genomsnitt uppgår demokratibegränsningsindexet till 56 på en skala från 0 (minimala begränsningar) till 100 (maximala begränsningar).

Skillnaderna mellan olika grupper i befolkningen är överlag små. Det gäller såväl kön som ålder, där dock de äldsta (65 år och uppåt) uppvisar en något högre benägenhet att acceptera inskränkningar (se figur 22). Vidare är skillnaderna små mellan storstadsbor och övriga, liksom mellan personer med och utan invandrarbakgrund. Däremot finns tydligare skillnader när det gäller utbildning och inkomst: personer med hög utbildning är betydligt mindre benägna att acceptera demokratibegränsningar än de med lägre utbildning, och motsvarande mönster återfinns för inkomst, där höginkomsttagare är mindre benägna att acceptera sådana inskränkningar.

Bland olika partisympatisörer är benägenheten att vilja lösa samhällsproblem med hjälp av demokratiska inskränkningar lägst bland Miljöpartiets sympatisörer (indexvärde 45) och Vänsterpartiets sympatisörer (51), och högst bland Sverigedemokraternas sympatisörer (62).

Figur 22. Inställning till att tillfälligt begränsa demokratin, per kategori, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *'I vilken utsträckning instämmer du i att demokratin tillfälligt ska kunna begränsas för att hantera följande?'*, följt av alternativen: 'En klimat- och miljökris', 'En finanskris', 'En pandemi', 'Könsdiskriminering', 'Grov brottslighet' och 'Integrationsproblem'. Svarsalternativen var: 'Instämmer helt', 'Instämmer delvis', 'Instämmer knappast' och 'Instämmer inte alls'. I figuren visas ett sammanvägt mått (additivt index) för den andel per kategori som svarade 'Instämmer helt' eller 'Instämmer delvis' på samtliga frågor, med hänsyn taget till antalet svar. Indexet varierar mellan 0 (= minimala begräsningar) och 100 (= maximala begräsningar).

Källa: De nationella SOM-undersökningen 2025.

Bakgrundsfaktorer som korrelerar med stöd för militär och civil försvarsvilja

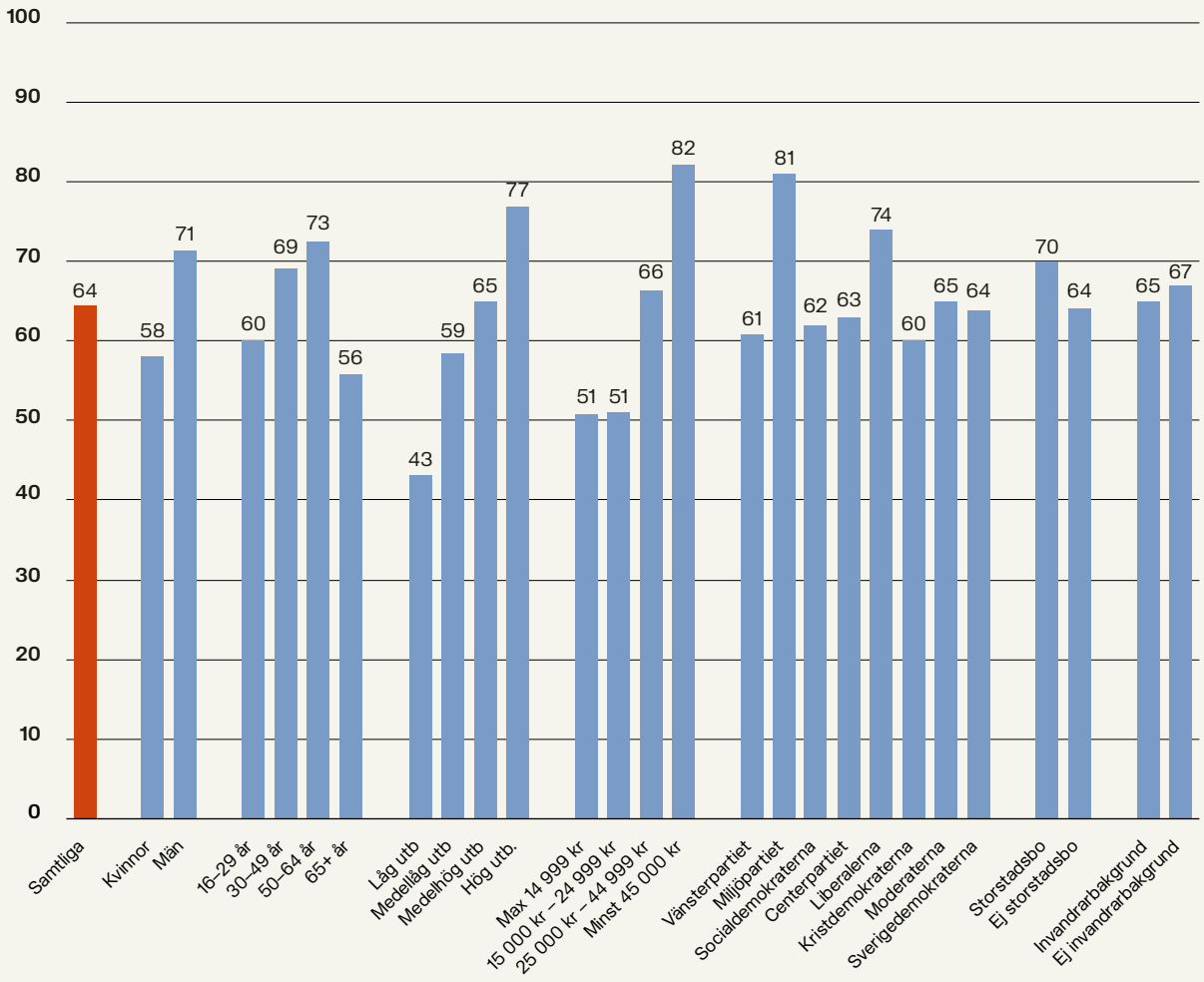
Här följer en genomgång av de socioekonomiska och demografiska faktorer som samvarierar med försvarsviljan. När det gäller viljan att bidra till det civila försvaret uppger 64 procent av svenskarna att de är villiga att göra det (se figur 23).

Skillnaderna mellan olika grupper är påtagliga. Män är i betydligt högre utsträckning villiga att bidra (71 procent) än kvinnor (58 procent), en skillnad på 13 procentenheter. Sett till ålder är de yngsta (16–29 år) och de äldsta (65 år och uppåt) minst benägna att bidra, medan den högsta andelen återfinns i åldersgruppen 50–64 år (73 procent). Än större är skillnaderna mellan utbildningsnivåer: 77 procent bland högutbildade jämfört med 43 procent bland lågutbildade, en skillnad på hela 34 procentenheter. Ett liknande mönster gäller för inkomst, där 82 procent av höginkomsttagarna uppger att de är villiga att bidra, jämfört med 51 procent bland personer med låga eller medellåga inkomster.

Storstadsbor är något mer benägna att bidra (70 procent) än personer som bor utanför storstäder (64 procent), medan skillnaderna mellan personer med och utan invandrarbakgrund är små.

När det gäller partisympatier är viljan att bidra till det civila försvaret störst bland Miljöpartiets sympatisörer (81 procent). Den är lägst bland Kristdemokraternas (60 procent) och Vänsterpartiets sympatisörer (61 procent).

Figur 23. Inställning till civil försvarsvilja, per kategori, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: 'Hur villig är du att hjälpa till i följande situationer som handlar om svensk krisberedskap, följt av påståendena: 'Vid kris är jag villig att bidra till det civila försvaret'. Svarsalternativen var: 'I mycket liten grad', 'I ganska liten grad', 'I varken hög eller liten grad'. 'I ganska hög grad' och 'I mycket hög grad'. I figuren visas den andel per kategori som svarade 'I ganska hög grad' eller 'I mycket hög grad'.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

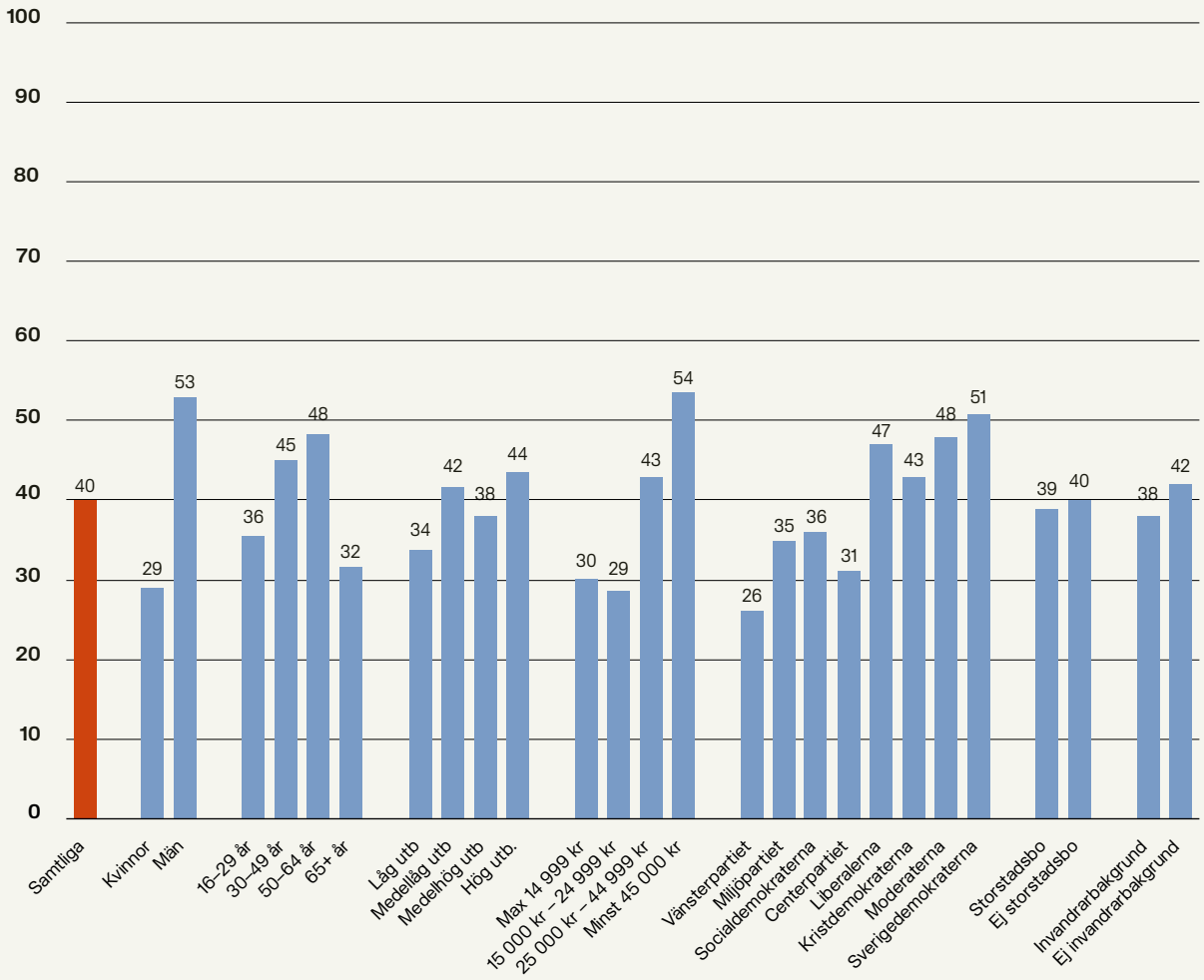
Ser vi därefter till den militära försvarsviljan framträder ett likartat mönster, men på en genomgående lägre nivå. Sammantaget uppger 40 procent av svenskarna att de är villiga att bidra till det militära försvaret (se figur 24).

Könsskillnaderna är här ännu mer uttalade: 53 procent av männen uppger att de är villiga att bidra, jämfört med endast 29 procent av kvinnorna, en skillnad på 24 procentenheter. Även övriga mönster liknar dem vi sett för det civila försvaret, men på lägre nivåer. De yngsta (16–29 år) och de äldsta (65 år och uppåt) är minst benägna att bidra, medan den högsta andelen återfinns i åldersgruppen 50–64 år (48 procent). Skillnaderna mellan utbildningsnivåer är också tydliga: 44 procent bland högutbildade jämfört med 34 procent bland lågutbildade. Motsvarande mönster gäller för inkomst, där 54 procent av höginkomsttagarna uppger att de är villiga att bidra, jämfört med 29 respektive 31 procent bland personer med medellåga eller låga inkomster.

Till skillnad från det civila försvaret finns här ingen nämnvärd skillnad mellan storstadsbor och övriga. Däremot är skillnaden mellan personer med och utan invandrarbakgrund något tydligare (38 respektive 42 procent).

När det gäller partisympatier är viljan att bidra till det militära försvaret störst bland Sverigedemokraternas sympatisörer (51 procent) och lägst bland Vänsterpartiets (26 procent) och Centerpartiets sympatisörer (31 procent). Här uppgår skillnaden mellan sverigedemokrater, å ena sidan, och vänsterpartister och centerpartister, å den andra, till 25 respektive 20 procentenheter.

Figur 24. Inställning till militär försvarsvilja, per kategori, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *'Hur villig är du att hjälpa till i följande situationer som handlar om svensk krisberedskap, följt av påståendena: 'Vid kris är jag villig att bidra till det militära försvaret'.* Svarsalternativen var: 'I mycket liten grad', 'I ganska liten grad', 'I varken hög eller liten grad'. 'I ganska hög grad' och 'I mycket hög grad'. I figuren visas den andel per kategori som svarade 'I ganska hög grad' eller 'I mycket hög grad'.

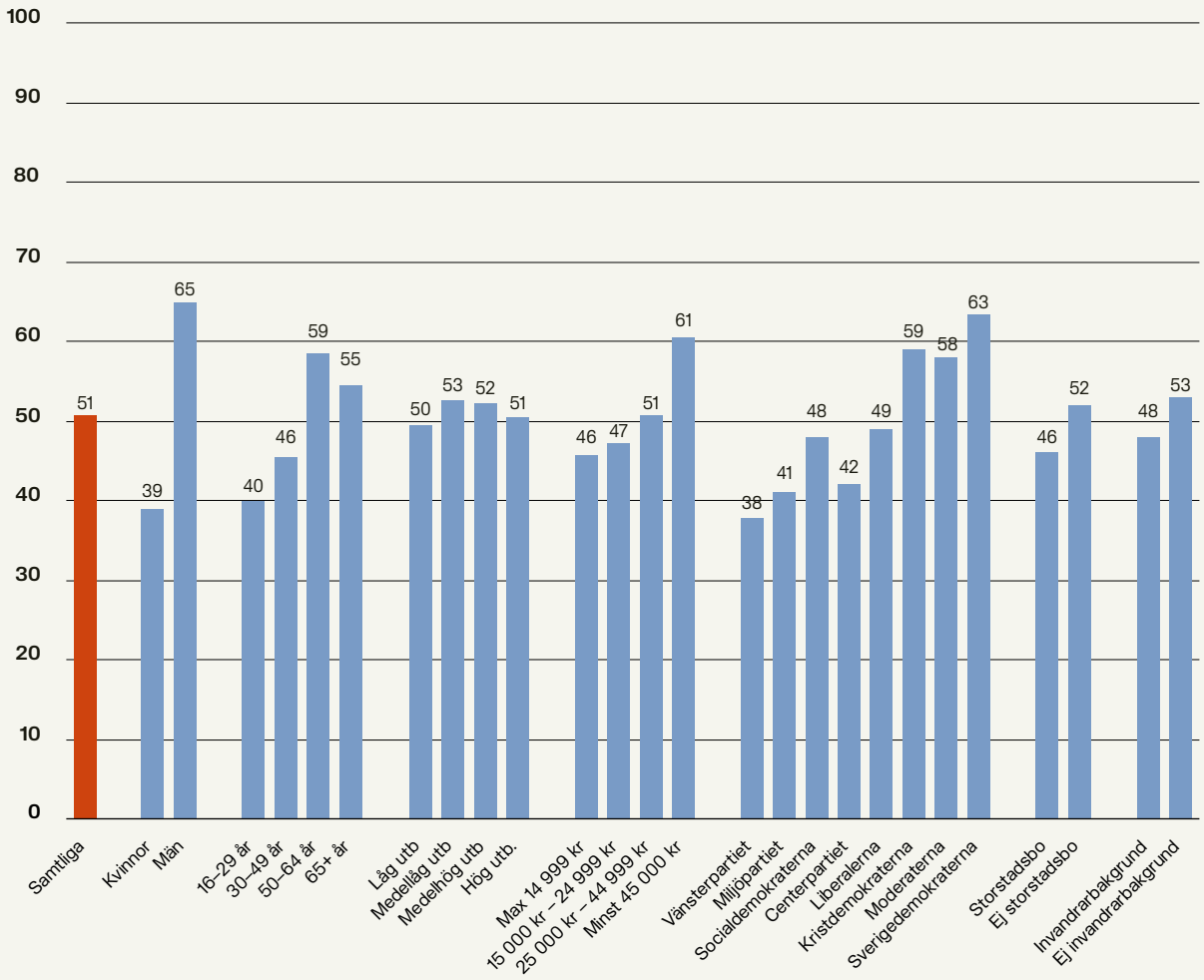
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Ett annat mått på försvarsvilja är villigheten att slåss för landet i händelse av krig som involverar Sverige. I genomsnitt uppger 51 procent av svenskarna att de är beredda att slåss för landet (se figur 25). Noterbart är att denna andel är högre än andelen som uppger att de är villiga att bidra till det militära försvaret. Detta understryker att begreppet försvarsvilja är mångfacetterat och att olika respondenter sannolikt lägger olika innebörd i det.

Även här framträder tydliga skillnader mellan grupper. Könsskillnaderna är återigen mycket stora: 65 procent av männen uppger att de är beredda att slåss för landet, jämfört med 39 procent av kvinnorna, en skillnad på 26 procentenheter. I övrigt återfinns ett i huvudsak likartat mönster. Den näst äldsta åldersgruppen (50–64 år) uppvisar den högsta försvarsviljan (59 procent), och personer med högre inkomster är mer benägna att slåss för landet än personer med lägre inkomster. Personer som bor utanför storstäder är något mer försvarsvilliga (52 procent) än storstadsbor, och personer utan invandrarbakgrund (53 procent) uppvisar något högre försvarsvilja än personer med invandrarbakgrund. Däremot är skillnaderna mellan olika utbildningsgrupper små.

När det gäller partisympatier är viljan att slåss för landet störst bland Sverigedemokraternas sympatisörer (63 procent), medan den är lägst bland Vänsterpartiets (38 procent) och Miljöpartiets sympatisörer (41 procent). Här uppgår skillnaden mellan sverigedemokrater, å ena sidan, och vänsterpartister och miljöpartister, å den andra, till 25 respektive 22 procentenheter.

Figur 25. Inställning till att slåss för sitt land, per kategori, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *Om det blev krig som involverade Sverige, skulle du då vara villig att slåss för ditt land?* Svarsalternativen var Ja, Nej och Vet ej. Figuren redogör för andelen per kategori som svarat Ja.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

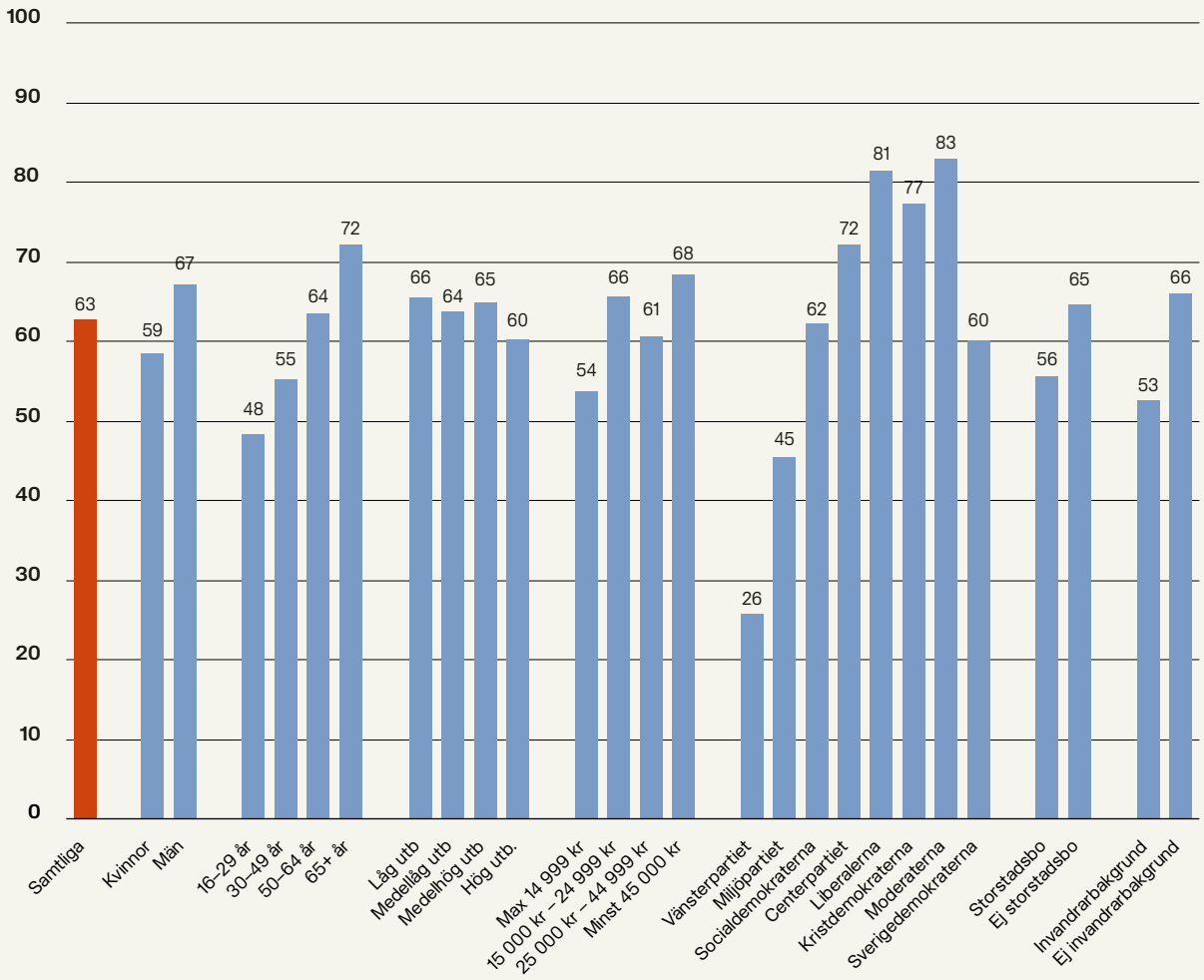
Bakgrundsfaktorer som korrelerar med stödet till Nato

När det gäller svenskarnas inställning till Nato kan vi konstatera att stödet genomgående är relativt högt, inte minst mot bakgrund av den kraftiga omsvängning som skedde i opinionen i samband med Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i februari 2022. På kort tid gick opinionen från att en majoritet varit emot ett svenskt Natomedlemskap till att en majoritet blev för.

På frågan om inställningen till Nato uppger i genomsnitt 63 procent att de har en ganska eller mycket positiv inställning (se figur 26). I stora drag återkommer här det mönster vi sett i analyserna av försvarsvilja. Kvinnor är mindre positiva (59 procent) än män (67 procent), och äldre är mer positiva (72 procent i åldersgruppen 65 år och uppåt) än yngre (48 procent bland 16–29-åringar). Höginkomsttagare (68 procent) är mer positiva än låginkomsttagare (54 procent), medan skillnaderna mellan utbildningsgrupper är små. Personer som bor utanför storstäder är mer positiva till Nato (65 procent) än storstadsbor (56 procent), och personer utan invandrarbakgrund är mer positiva (66 procent) än personer med invandrarbakgrund (53 procent).

När det gäller partisympatier är stödet för Nato starkast bland Moderaternas (83 procent) och Liberalernas sympatisörer (81 procent), medan det är klart lägst bland Vänsterpartiets anhängare (26 procent), följt av Miljöpartiets sympatisörer (45 procent). Här är skillnaden mellan moderater och vänsterpartister hela 57 procentenheter.

Figur 26. Inställning till Nato, per kategori, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *Allmänt sett, vilken är din inställning till Nato?* Svarsalternativen var: Mycket positiv, Ganska positiv, Varken positiv eller negativ, Ganska negativ, Mycket negativ, Ingen uppfattning. Figuren redogör för andelen per kategori som svarat mycket positiv eller ganska positiv.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

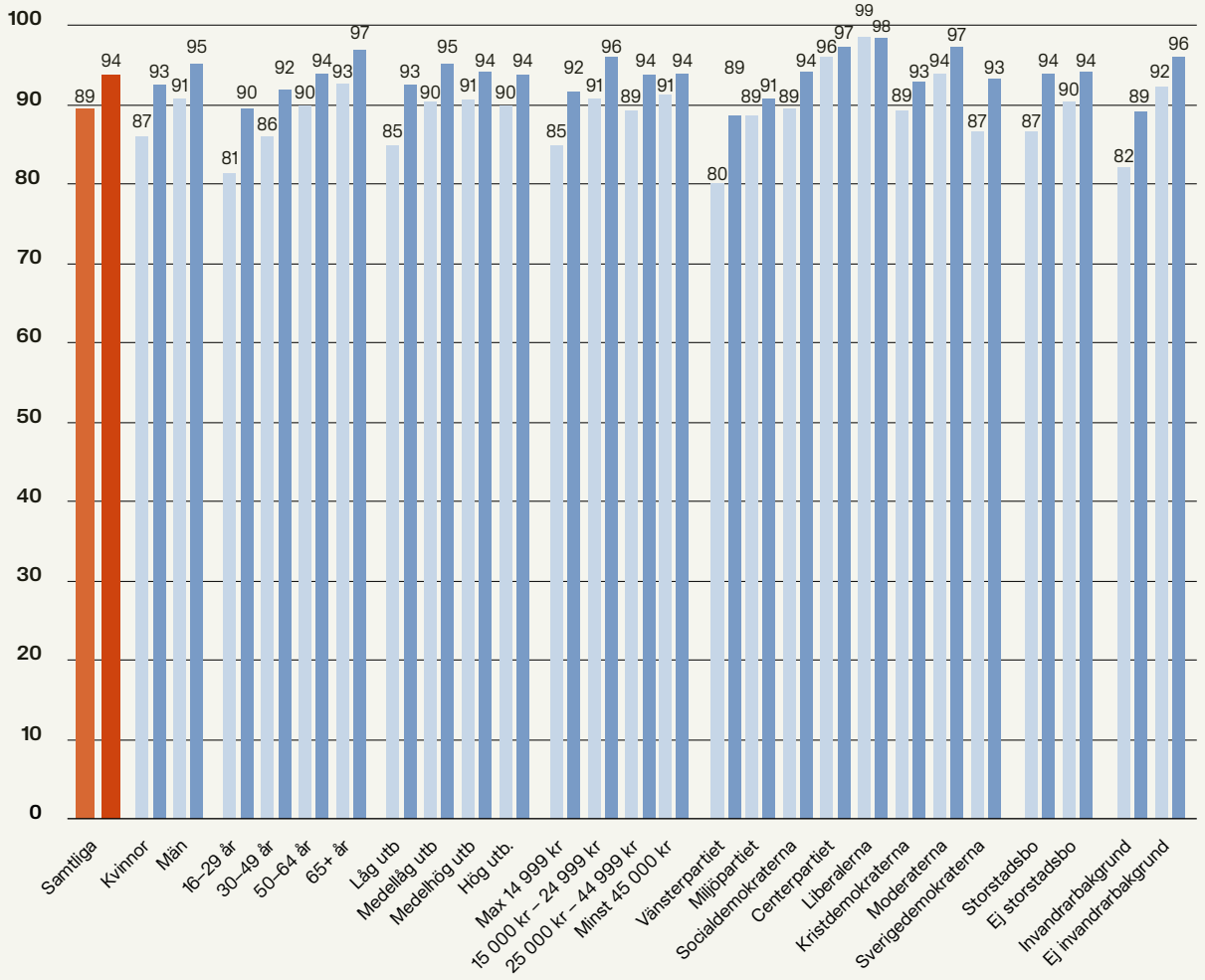
Avslutningsvis behandlar vi frågan om Natos artikel 5, det vill säga den ömsesidiga försvarsförpliktelsen. I SOM-undersökningen har vi frågat i vilken utsträckning respondenterna instämmer i att Sverige bör försvara ett annat Natoland om det attackeras, respektive att andra Natoländer bör försvara Sverige i händelse av ett angrepp.

Som framgått av huvudtexten är stödet för den ömsesidiga försvarsförpliktelsen mycket starkt bland svenskarna. I genomsnitt uppger 89 procent att Sverige bör försvara andra Natoländer, medan 94 procent anser att andra Natoländer bör försvara Sverige (se figur 27). Mot bakgrund av dessa höga nivåer är skillnaderna mellan olika grupper relativt små.

Det finns dock vissa systematiska variationer. Kvinnor, yngre personer, lågutbildade, låginkomsttagare, storstadsbor och personer med invandrarbakgrund uppvisar genomgående något lägre stöd för den ömsesidiga försvarsförpliktelsen än övriga grupper.

När det gäller partisympatier är stödet för artikel 5 högst bland sympatisörer till Liberalerna, Centerpartiet och Moderaterna, medan det – återigen – är lägst bland Vänsterpartiets och Miljöpartiets sympatisörer.

Figur 27. Inställning till att Sverige bör försvara andra Natoländer och andra Natoländer bör försvara Sverige, per kategori, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd: *I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden? Sverige borde försvara ett annat Natoland om det attackeras; respektive, Andra Natoländer bör försvara Sverige om vi attackeras*. Svarsalternativen var: Instämmer helt, instämmer delvis, instämmer knappast, instämmer inte alls. Figuren redogör för andelen per kategori som svarat att de instämmer helt eller instämmer delvis, där den första stapeln per kategori redogör för om Sverige borde försvara ett annat Natoland och den andra stapeln om andra Natoländer borde försvara Sverige.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Sammantaget har dessa resultat belyst vilka klyftor som är mest påtagliga bland svenskarna när det gäller inställningen till demokrati, autokrati och teknokrati, beredvilligheten att inskränka demokratin, försvarsviljan – såväl den civila som militära, samt stödet för Nato – såväl det generella stödet som uppslutningen bakom den ömsesidiga försvarsförpliktelsen. Nu följer en avslutande diskussion om hur vi kan förstå dessa resultat i ljuset av identifierade samhällsklyftor, och hur de i förlängningen kan påverka landets försvarsförmåga och motståndskraft.

SAMMANFATTNING, AVSLUTANDE OBSERVATIONER OCH KOMMENTARER OM RAPPORTENS RESULTAT

Under rubriken ”Medborgaropinioner 2026” och den tematiska delen presenterade vi beskrivningar av trender och korrelationer baserade på data insamlade i samarbete med SOM-institutet under de senaste fem åren. Givet att rapporten främst handlar om information av stor betydelse för det psykologiska försvaret är det naturligt att börja med att rekapitulera och ge fler analytiska perspektiv på vad som handlar om hot och säkerhet, demokrati, tillit och försvarsvilja. I denna del sammanfattas därför resultaten från de två föregående empiriska delarna och vi bidrar med reflektioner om resultatens relevans för det psykologiska försvaret och diskuterar vad trenderna kan säga om utvecklingen i en nära framtid. I den sista delen vidgar vi ramarna något och diskuterar samhällsklyftor, försvarsviljan och vad det psykologiska försvaret kan ha för roll i sammanhanget.

Medborgaropinioner, och socioekonomiska och demografiska klyftor

HOT OCH SÄKERHET

Vi började med att konstatera att ett trendbrott blev synligt när medborgarnas tilltro till framtiden mättes 2024. Under flera år hade allt fler respondenter angivit att de ansett att utvecklingen var på väg i fel riktning. Framtidstron återvände i viss mån men ligger fortfarande på en låg nivå.

Vid närmare anblick ser vi att färre svenskar oroar sig för ekonomin, klimatförändringar, epidemier och pandemier, terrorism, våld utanför hemmet och invandring. Men det är fler som nu anger att de största hoten kommer från främmande makt, och informationspåverkan från främmande makt. Dessutom är det fler som anser att AI utgör ett betydande hot och att demokratin hotas. I årets mätning tog vi med alternativet ”krig”. Hot om krig rankades 2025 ungefär lika högt som hot från terrorism. Sammantaget tycks svenskarnas oro nu mer än tidigare handla om sådant som har med internationella konflikter att göra.

Hur AI-utvecklingen kan utgöra hot mot människor är ett omfattande ämne. Vad vi fångar i vår mätning handlar sannolikt om att dyra utbildningar sjunker i värde och att många kan förlora de jobb de har idag. Vad AI-utvecklingen leder till är osäkert. Vi kanske får mer fritid. Eller så minskar arbetstillfällena så det blir mindre kvar i plånboken att leva på. Oro och hotbeskrivningar av det slaget har alltid dykt upp när teknologiska förändringar fått stort genomslag på produktionssätt, länders ekonomier och deras arbetsmarknad. Men AI-utvecklingen handlar även om hot som är svåra att sätta fingret på – sådant som handlar om människors autonomi, och vad som kommer att styra den politiska utvecklingen och samhällsutvecklingen i framtiden. AI-utvecklingen innebär förändringar som vi inte sett tidigare under ekonomiska och teknologiska transitioner. Makt lämnas över till maskiner. Men utvecklingen är uppenbarligen viktig att följa för att förstå demokratins förutsättningar och behoven av det psykologiska försvaret. Här finns det inte utrymme för djuplodande exempel – men ett kan nämnas.

I den offentliga debatten går vågorna höga när AI-utvecklare, företagsledare, och politiker diskuterar om det går, och om det ens är önskvärt, att reglera och tygla utvecklingen, eller om utvecklingen bör stoppas helt. Det finns uppenbarligen risker med att samhällsutvecklingen alltmer kommer styras av AI-system som svårligen kan hållas ansvariga för de beslut som AI-system tar, och beslutsprocesser kommer sannolikt bli mindre transparenta. Snabbhet i beslutsprocesser och den grad av intelligens som driver AI-system kan mycket väl komma att urholka demokratins legitimitet. Utöver detta kan avancerade AI-system användas av främmande makt för sabotage, kontroll av informationsflöden och för att påverka opinioner. Riskerna är omfattande, vilket redan sägs helt öppet idag. Det amerikanska AI-företaget Anthropic är i sammanhanget särskilt intressant eftersom det drivs av en ledning som ofta beskrivs som mer ansvarstagande för farorna med AI än sina konkurrenter:

> A national security expert with knowledge of the issue said the company was aware that Mythos could be weaponised by nation-state actors such as China, and that announcing its existence would put a bullseye on its back. Despite these warnings, Anthropic said this week that it was expanding access to the AI model to 150 organisations providing critical infrastructure from banking to power, water and healthcare, across 15 countries in Europe and the Asia-Pacific region. This includes Nato, the US-led military alliance headquartered in Brussels, and tech companies like Okta and Samsung. (Murgia 2026)

Konsekvenserna av AI-revolutionen är stora för det psykologiska försvaret. Men tyvärr har i vart fall den samhällsvetenskapliga forskningen hamnat på efterkälke. Även om man ser allt fler lovande projekt på forskningshimlen där AI-utvecklingen studeras (Bergström och Ziegenbein 2026; IVA 2026) bland annat som säkerhets- och demokratiproblem så kan man ännu inte tala om något större genomslag eller en genomgripande kursändring för de flesta universitet och högskolor i Sverige.

Men ser vi parallellt med det allt mer upplevda hotet från AI att svenskarna på grund av den oro de uttrycker också har blivit mer benägna att söka sig från frihet och mot skydd och trygghet? En indikator på detta är den observerade förändringen i svaren på frågan när respondenterna tvingas välja mellan frihet och säkerhet. På det hela taget ter sig fördelningen i svaren på frågan som ganska jämn. Men vi kan ändå urskilja en trend. Andelen respondenter som prioriterar frihet har ökat med åtta procentenheter över femårsperioden. Och det finns som sagt ett flertal hot som inte längre anses som lika angelägna eller viktiga. Resultaten går därför i viss mån i motsatt riktning, dvs. en allt större strävan efter frihet snarare än säkerhet. Det skulle också kunna tolkas som ett uttryck för demokratisk motståndskraft.

TILLIT OCH FÖRTROENDE FÖR MYNDIGHETER OCH INSTITUTIONER

Det tycks vara ungefär som vanligt med den mellanmänskliga tilliten i Sverige. Tilliten till andra medborgare tycks inte förändras oavsett hur turbulent samhällsutvecklingen är. Frågan är i vilken mån även det ska betraktas som en form av motståndskraft (detta diskuterades i förra årets rapport om medborgaropinioner). Givet att flera former av kriminalitet, inklusive bedrägerier och välfärdsbrott har ökat så skulle en något lägre grad av tillit till och med kunna gagna medborgare. Den som mestadels litar på alla i samhället kan få det allt svårare att skydda sig själv och andra när tilliten kan vara just det som kan utnyttjas av kriminella aktörer. Men det är inte säkert att den höga grad av mellanmänsklig tillit som mätningarna tycks indikera bara mäter tillit. En av Lars Trägårdhs återkommande argument i hans forskning om tillit i Sverige är att allmänna frågor av det slag vi presenterat mer mäter svenskt kynne – ett slags kulturell norm om hur vi uttrycker oss om andra när vi får frågor om vi litar på varandra (Berggren och Trägårdh 2015; Trägårdh 2020). Uppenbarligen är det inte helt enkelt att veta säkert vad den uppmätta tilliten fångar upp - utöver just tillit. Det finns fler frågetecken här som behöver belysas mer i framtiden.

Vad gäller den tillit som människor har till myndigheter och politiker så ligger den på en lägre nivå än den mellanmänskliga tilliten - men även den är stabil. I årets mätning av tillit till myndigheter ligger Polisen allra högst följt av sjukvården, universitet och högskolor samt Försvarsmakten och domstolarna. Förtroendet för Nato har minskat något. Därefter kommer Riksdagen och regeringen. Lägst på listan över förtroende bland de redovisade institutionerna hittar vi socialtjänsten. Hur kan detta begripas?

I vår förra medborgarrapport förde vi flera resonemang som handlade om att opinionsundersökningar kan användas i utvärderingssyfte. Om de som pendlar med tågtrafiken uttrycker missnöje mot de aktörer som levererar tjänsterna så kan det vara en god indikator på att det exempelvis varit för många förseningar eller inställda tåg. Men den tillit till myndigheter som ibland kommer till uttryck i enkätundersökningar kan inte alltid antas reflektera hur väl myndigheterna i fråga fungerar. Exempelvis har Polisen under flera år inte blivit bättre på att lösa många former av brott, trots omfattande reformer och förstärkningar i budgeten (Gellerbrant Hagberg och Fröberg 2025). Försvarsbudgeten har ökat under flera år men det tar tid innan det får effekter på den faktiska försvarsförmågan (Fahlman 2026). Trots detta har svenskarna förtroende för både Polisen och Försvarsmakten ökat under det senaste decenniet. Förtroendet tycks ha ökat i ungefär samma takt som flera former av kriminalitet har blivit vanligare, och Rysslands hot mot omvärlden tilltagit i omfattning. Att säga att man litar på en myndighet kan därför tolkas som att man i många fall mestadels fångar upp de förhoppningar man förknippar med en myndighet snarare än att svaret avspeglar den kapacitet och effektivitet som myndigheten besitter. Det kan på motsvarande sätt gälla även när medborgarna uttrycker misstro.

Under senare år har påverkanskampanjer riktats mot Socialtjänsten. Det misstroende som vi beskrev tidigare i rapporten kan delvis avspegla effekter av de så kallade LVU-kampanjerna, som syftat till att undergräva tilltron till socialtjänsten (Ranstorp och Ahlerup 2023). Men de kan även reflektera legitim kritik mot Socialtjänsten. Den kan reflektera ett missnöje med att Socialtjänsten i alltför liten utsträckning kan försvara sig effektivt mot kriminella aktörer. Misstron kan handla om kvaliteten på det stöd som ges till familjer, barn, unga, och äldre, vilket berör många människor i landet. Det kan även handla om att medborgare inte anser att Socialtjänsten ska ge stöd åt de grupper som de har i uppdrag att ge stöd till – en politisk fråga med andra ord. Utifrån vår undersökning kan vi inte precisera orsakerna. Icke desto mindre är resultaten viktiga för det psykologiska försvaret. Misstron mot Socialtjänsten, oavsett om den kan anses legitim eller orättvis, kan utnyttjas av såväl kriminella aktörer som i påverkanskampanjer från främmande makt. Tilliten till Polisen och Försvarsmakten kan, oavsett om den kan anses förtjänt eller inte, vara viktig för det vi tidigare diskuterat som kallas motståndskraft. Tillit – mellanmänsklig, till politiker och till myndigheter – är något som vi vet har betydelse för demokratiska värderingar och demokratins legitimitet. Men hur stor roll spelar tilliten för försvarsviljan? I krig är den avgörande. Men i fredstid? Vi har flera anledningar att återkomma till tillitsfrågorna nedan.

DEMOKRATI

Under de senaste två decennierna har graden av demokrati i världen varit på nedgång. Men Sverige är ett viktigt undantag. I internationella jämförande studier som genomförts av Varieties of Democracy, Polity IV och Freedom House har Sverige fått topplaceringar. I SOM-undersökningarna säger en mycket stor andel av medborgarna att de är mycket nöjda med demokratin som styrelseskick. Och i vårt frågebatteri ser vi att exempelvis stödet för yttrandefriheten är mycket starkt. Och mönstret tycks vara återkommande. SOM-institutet har sedan 1999 mätt i vilken mån svenskar är nöjda med demokrati som styrelseskick. I den första mätningen svarade 63 procent ”mycket nöjd” eller ”ganska nöjd”. Resultaten har gått lite upp och ner. Det är svårt att se om svenskarnas nöjdhet alls påverkas av ekonomiska kriser eller konflikter i omvärlden.

Men totalt sett ser vi att svenskarna har blivit mer nöjda med demokratin. I dag ligger nöjdhetsnivån ungefär tio procentenheter högre jämfört med när frågan ställdes första gången. Det finns många indikatorer som visar att den svenska demokratin i många avseenden är både stark och motståndskraftig.

När vi gräver djupare i frågor som rör stödet för, och nöjdheten med, demokrati så ser vi emellertid saker som avviker från bilden vi får när frågan ställs i generella ordalag, dvs. ”Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i Sverige”. Vi har exempelvis redovisat resultat som visar vad svenskar anser om hur pass bra eller dåliga styrelseskick är på att lösa allvarliga samhällsproblem. Här ser vi att stödet för demokrati är starkt. Men vi ser också i den tematiska redovisningen att det finns en åldersklyfta och en utbildningsklyfta. Skillnaden mellan könen var emellertid liten.

Och vi ser att det finns en betydande andel av befolkningen (17 procent i mätningen 2025) som anser att det vore bäst om en stark ledare ledde landet som inte behövde ta hänsyn till folkvalda politikers beslut. Där finner vi att inställningen är något ovanligare bland kvinnor än bland män, de äldre, de med högre utbildning, de med lägre inkomst, de med invandrabakgrund och att åsikterna, även om det finns variation som inte är entydig, följer den politiska vänster/högerskalan (ju mer till höger respondenterna står desto mer ökar stödet för odemokratiskt styre).

Dessutom redovisade vi resultat för alternativet teknokrati. Det är det styrelseskick som är det mest populära alternativet till demokrati enligt de undersökningar vi genomfört (47 procent i mätningen 2025). Där försvinner skillnaden mellan män och kvinnor, och betydelsen av den politiska vänster/högerskalan. Men vi ser att det finns en åldersklyfta (yngre är mer för teknokrati än äldre), en utbildningsklyfta (de med högre utbildning gillar teknokratialternativet mer än de med låg utbildning), de som har invandrarbakgrund liksom de som bor i storstäderna är mer positiva till teknokrati än de på landsbygden och de utan invandrabakgrund.

När det handlar om stödet till teknokrati hittar vi många respondenter som uttryckt starkt stöd för demokrati men mot styre av ”en stark ledare”. En tolkning av dessa resultat är att det ger stöd för hypoteser inom forskning som beskriver fenomenet ”teknopopulism” (Bickerton och Accetti 2021). Den som vill agera för att demokratin ska urholkas gör, något tillspetsat, bäst i att undvika att makten ska flyttas från folket till en stark ledare. Det är mer effektivt att flytta makten till ”experter”.

Det finns således flera resultat i lådan med demokratifrågor som är viktiga för det psykologiska försvaret att studera. Trots det starka generella stödet för demokrati är det viktigt att hålla blicken fäst på attityder och uppfattningar som kan få stödet och tilltron till demokratin att svänga. Och vi vet att i flera länder där demokratin har antagits vara stark, så har förändringar i riktning mot det auktoritära kommit snabbt. Därför har vi även ställt och redovisat svar på frågor som är mer specifika i relation till vad som menas med demokrati.

En sådan handlar om huruvida medborgarna anser att de kan tala fritt om angelägna frågor även om de kan anses vara kontroversiella. Vi vet sedan tidigare att de frågor där medborgarna självcensurerar mest handlar om immigration, integration, religion och identitetsfrågor (Persson, Widmalm, och Casselbrant 2026; Widmalm, Persson, och Casselbrandt 2024). Självcensuren utövas på arbetsplatser och universitet, men allra mest i sociala medier. Och vi ser att självcensuren ökat i Sverige under senare tid.

Vi ser även att de skett en ökning av andelen medborgare som anser att det kan vara skäligt att tillfälligt stänga ner demokratin för att lösa angelägna samhällsproblem. Där hittade vi skillnader som har att göra med ålder, utbildning, inkomst och partisympatier – men det handlar om mindre skillnader och inga större klyftor. Skillnaden mellan män och kvinnor är exempelvis mycket liten.

Undersökningarna vi har genomfört visar att den politiska intoleransen i Sverige inte fluktuerar nämnvärt – men den är samtidigt förhållandevis hög, och det handlar om omfattande demokratiska begränsningar som anses kunna vara skäliga gentemot ogillade grupper (Persson och Widmalm 2023, 2025b). Den politiska intoleransen riktas främst mot Sverigedemokrater, abortmotståndare, och vaccinationsmotståndare. Det går även att se en uppåtgående trend för intoleransen mot muslimer. Utifrån våra undersökningar kan vi inte ge mer detaljerade svar som visar vad som mest motiverar intoleranta åsikter. Det vi mäter är benägenheten att tycka att de rättigheter man själv åtnjuter inte är till för alla. Samtidigt kan det mycket väl vara så att flera av de intoleranta mycket väl ser sig själva som beskyddare av demokratin - det har vi ett visst stöd för. De kan med andra ord svara som de gör för att de anser att exempelvis abortmotståndare eller muslimer så att säga kvalat ut sig från demokratisfären och att de därför inte ska ha samma rättigheter som alla andra.

Undersökningen visar utöver detta att det finns det en betydande korrelation mellan stödet för demokrati och ett starkt intresse för politik. Sambandet håller över tid. Demokratiska värderingar korrelerar även positivt med utbildning, ålder, tillit till myndigheter och känslan av att vara en del av det svenska samhället. De som ser invandring som ett hot är mer än andra benägna att omfattade auktoritära idéer. De som ser miljö- och klimatförändringar som hot är både mer orienterade mot demokrati och teknokrati. Generellt sett ser vi att hotbilder ofta korrelerar med demokratiska värderingar och uppfattningar. Men det varierar mellan olika slags hot om korrelationen är negativ eller positiv. Individer som prioriterar säkerhet framför frihet är genomgående mer benägna att acceptera demokratibegränsande åtgärder.

Emellertid ser vi ingen betydande korrelation mellan att ha demokratiska värderingar, och mellanmänsklig tillit eller partiengagemang. Från ett statsvetenskapligt perspektiv är detta intressant. Det är resultat som inte passar ihop med hur forskare länge argumenterat för hur stödet för demokrati kan och bör förstärkas. Resultaten är även värdefulla för det psykologiska försvaret. Våra resultat är långt ifrån tillräckliga för att avvisa tidigare forskning om tillit och demokrati. Men det kan vara så att om demokratin ska skyddas så tycks just tillit mellan medborgarna och partiengagemang inte längre vara säkra kort att satsa på, åtminstone inte på det sätt som forskare tidigare angivit.

Det är viktigt att resultaten om hur medborgarna ser på alternativen till demokrati tas på allvar. Alternativen har fått ett ökat om än begränsat stöd under några år. Att närmare en femtedel av respondenterna anser att ett styre med en stark ledare skulle vara bäst på att lösa viktiga samhällsproblem är nog så viktigt att uppmärksamma. Men det är möjligtvis än mer uppseendeväckande att nästan hälften av respondenterna anser att teknokrati vore det bästa alternativet. I den samhällsvetenskapliga forskningen ägnas det allt för lite uppmärksamhet åt att förstå resultat av det slaget.

Lärdomen från mätningarna, som vi ser det utifrån ett psykologiskt försvarsperspektiv, är inte främst att skapa en lista över samhällsförändringar som ska anses vara nödvändiga att genomföra – såsom förbättrad skola, att fler skaffar sig högre utbildning eller att politiskt intresse ska befrämjas. Det är inte heller att vi vill stryka mellanmänsklig tillit och ett starkt partiengagemang från en sådan lista. Bidraget här är främst att visa var de demokratiska sårbarheterna såväl som motståndskraften finns i samhället. Det får gärna informera våra politiker. Men för det psykologiska försvarets vidkommande handlar det främst om att öka beredskapen genom att visa var samhället är sårbart och där påverkansaktioner kan få stort genomslag. Samma sak gäller våra resultat om krisberedskap och försvarsvilja.

KRISBEREDSKAP OCH FÖRSVARSVILJA

Resultaten från denna studie visar att det är viktigt att hålla ett öga på hur medborgarna ser på blåljusverksamheter – Räddningstjänsten, Ambulansverksamheten och Polisen. Tidigare mätningar har visat att det finns en stark vilja från medborgarnas sida att i krissituationer hjälpa till och bistå i nödsituationer. Men viljan att hjälpa blåljusverksamheter har sjunkit något sedan 2022. Det är en trend som vi saknar förklaring till. En hypotes skulle kunna vara att viljan att bistå blåljusmyndigheter var lägre strax före pandemin och att vi ser en tillbakagång till ett tidigare tillstånd. Dock saknar vi mätningar i frågan gjorda före 2021.

Den militära och civila försvarsviljan är emellertid i stort sett oförändrad under samma period. Vi har kunnat jämföra vissa mått med internationella mätningar och kan konstatera att den militära försvarsviljan i Sverige ligger nära ett internationellt genomsnitt och avsevärt högre än i många jämförbara länder i Europa. Här hade man kunnat förvänta sig något slags förändring över tid på grund av kriget i Ukraina, men så har inte varit fallet (Persson och Widmalm 2024).

Över tid korrelerar den militära försvarsviljan påtagligt med politiskt intresse, inkomst, och ålder. Dessutom följer försvarsviljan i stort sett den politiska vänster/högerskalan. Och även om man ska vara försiktig med att jämföra korrelationer med variabler av olika slag så tycks kön vara en av de variabler som spelar störst roll. Den militära försvarsviljan är ungefär dubbelt så hög bland män som bland kvinnor. Där ser vi en tydlig och viktig klyfta. Många av klyftorna vi uppmäter när det handlar om olika slags opinioner hittar vi ute i samhället bland grupper av olika slag. Här går däremot skillnaden i många fall genom sovrum och nära vänskapsrelationer på ett helt annat sätt än andra skillnader. Korrelationerna som vi nämnt här handlar om de klyftor som illustrerats mer ingående i den tematiska delen av rapporten.

Vi använde oss av två mått på militär försvarsvilja som presenterades i figur 24 och 25 i den tematiska delen. Även om den militära försvarsviljan kan beskrivas som god, så är skillnaden mellan män och kvinnor mycket stor. Därför tar vi upp den igen i vår avslutande diskussion som kallas "Mementon" där vi tillåter oss att bredda diskussionen om klyftor i samhället som är av särskild betydelse för det psykologiska försvaret.

Utöver könsskillnader hittar vi något som kan beskrivas som en ålderspuckel. De yngre har lägst försvarsvilja. Därefter ökar försvarsviljan fram till pensionsålder för att sedan vända neråt. Vi såg ingen eller bara en mindre klyfta mellan hög- och lågutbildade. Men det finns en uppenbar inkomstklyfta. De med lägre inkomst är mindre försvarvilliga än de med högre. Och vi ser en tydlig höger/vänster-klyfta. Ju mer till höger en individ står politiskt desto mer försvarsvillig är den. Och så såg vi att det skiljer sig något mellan storstadsbor och de som inte bor i storstäder, och individer med invandrarbakgrund och de som inte har det. De förstnämnda har något lägre försvarsvilja än de sistnämnda.

När det kommer till den civila försvarsviljan har vi sett mönster som i flera avseenden liknar de vi sett för den militära försvarsviljan. Ålderspuckeln finns kvar. De yngsta och de äldsta är minst villiga att bistå det civila liksom det militära försvaret. De som tjänar mer är mer benägna att ge sitt stöd för det civila försvaret än de som tjänar mindre. Men det finns skillnader i mönstren när vi jämför civil och militär försvarsvilja.

Skillnaden mellan könen är mindre - men den måste ändå beskrivas som betydande. Skillnaden mellan invandrarbakgrund och att inte ha invandrarbakgrund är mycket liten. Högutbildade är betydligt mer benägna än de lågutbildade att ställa upp för det civila försvaret. Betydelsen av vänster/högerskalan har lösts upp – men samtidigt ser vi ändå skillnader som är betydande i den civila försvarsviljan när vi jämför partisympatier var för sig. Storstadsborna är dessutom mer villiga att ställa upp för det civila försvaret än vad de är som inte bor i storstäder. Där blir rollerna ombytta om man jämför med inställningen till det militära försvaret – även om det inte handlar om så stora klyftor.

Utöver detta kunde vi i de redovisade korrelationsmönstren för civil försvarsvilja se att ett engagemang i föreningar som tillhör civilsamhället spelar en viktig roll som inte finns med i bilden av den militära försvarsviljan.

Vad som väcker viss förvåning är att den mellanmänskliga tilliten inte tycks spela någon större roll för försvarsviljan – varken för den civila eller militära. Här är det återigen ett resultat som förvånar givet vad tidigare forskning i frågan visat. Vad som är viktigt att komma ihåg är att vi mäter frågan i fredstid och att i en skarp situation så skulle den mellanmänskliga tilliten med all sannolikhet visa sig får stor betydelse. Men vi hittar inget som tyder på att den mellanmänskliga tilliten skapar det slags lojalitet som man kunde förvänta sig för försvarsviljan. Det vi ser i frågor som handlar om både demokrati och försvarsvilja är något förbryllande. Vi kan som sagt inte lämna någon slutgiltig dom här som kullkastar all tidigare forskning i ämnet. Men i den framtida forskningen bör tillitens betydelse undersökas med hjälp av fler och mer utförliga frågor om just tillit. Det kanske stämmer att de vanligaste sätten att med hjälp av allmänt formulerade frågor mäta tillit riskerar att mäta för mycket av sådant som egentligen inte främst handlar om tillit. När frågan ställs om man kan lita på andra så kan svaren handla mer om vad respondenter tror att den som ställer frågan vill höra och vad man förväntas säga om man omfattar svenska kulturella normer.

Som avslutning på diskussionen om försvarsvilja kan vi säga något mer om Nato-stödet. I presentationen av attityder och inställningar till Nato kunde vi avläsa ett fortsatt högt stöd för försvarsalliansen. Men även om det höga stödet för Nato gör att bakgrundsvariabler spelar en mindre roll för korrelationer och de klyftor som beskriv i den tematiska delen så kan vi se att vissa mönster upprepas. De som uttrycker starkt stöd för Nato är oftare män än kvinnor – men i denna fråga är skillnaden mellan män och kvinnor liten. Vidare korrelerar ett starkt och positivt stöd för Nato med högt politiskt intresse, utbildning, inkomst, ålder och en känsla av att vara delaktig i det svenska samhället. Här kan vi notera att ”ålderspucklen” har försvunnit. En positiv inställning till Nato följer respondenternas ålder linjärt. Utbildning tycks inte spela någon roll och inte heller mellanmänsklig tillit. Men vi ser i den tematiska delen att högre inkomst tycks relatera till en positiv inställning till Nato. Det finns ett tydligt vänster/höger-mönster här. Ju mer till höger en person står politiskt desto mer positiv är inställningen till Nato. Men det gäller emellertid inte de som sympatiserar med Sverigedemokraterna. De ligger på ungefär samma nivå som de som sympatiserar med Socialdemokraterna.

Utländsk bakgrund är korrelerad till ett något lägre stöd för Nato och det avspeglas även i den tematiska framställningen. Vi ser dessutom att de som bor i storstäderna är mindre entusiastiska för Nato än de som inte bor i storstäderna.

När det kommer till hotbilder som korrelerar med stödet till Nato så pekar respondenter ofta på ”falsk och vilseledande information från främmande makt” och att Sverige hotas av främmande makt.

Vi ser även ett kategoriskt stöd för att Sverige bör försvara andra Nato-länder och andra länder förväntas göra samma sak för Sverige vid en krigssituation. Här finns det skillnader som hänger ihop med exempelvis kön, ålder, invandrarbakgrund, och partisympatier som liknar de vi sett i andra redovisningar av försvarsvilja – men klyftorna är mindre, mycket små, eller i vissa fall, obefintliga.

De mätningar vi nu presenterat ska förhoppningsvis kunna utgöra ett viktigt underlag för det psykologiska försvaret. Nivåer på attityder och uppfattningar, och studier av trendriktningar, ska förhoppningsvis kunna bidra till hur strategier för det psykologiska försvaret utformas i dag och framtiden. Men det är viktigt att tillägga att det psykologiska försvaret handlar om mycket mer än om hur medborgarna tycker och tänker om de frågor vi tagit upp här. Det kan handla om hur politiker, opinionsbildare, journalister, lärare, forskare, företagare med flera handlar och tänker i frågor som berör totalförsvaret. Det kan handla om hur allierade stater utformar sin försvarspolitik. Och det handlar självfallet om hur aktörer som vill skada svenska intressen tänker och agerar. Men det gör inte att det som står i fokus här – studier av medborgaropinioner – blir mindre viktigt. Det betyder att det psykologiska försvaret har flera grenar som är nödvändiga för att tillsammans utgöra ett tillräckligt starkt försvar.

MEMENTON

I denna sista del av rapporten ger vi rapportförfattare oss själva något större frihetsgrader för vad och hur vi diskuterar frågor som väcks i relation till det psykologiska försvaret. Liksom i tidigare analyser handlar det om demokrati, försvarsvilja och motståndskraft. Här vill vi emellertid argumentera för att det går att se något av en logisk kedja som bör uppmärksammas för dess betydelse för det psykologiska försvaret. Det börjar med vårt val av tema för årets rapport – klyftor i samhället och opinioner. Hur vi kan tänka och argumentera om klyftor är viktigt att precisera om syftet är att skydda demokratin, och om försvarsvilja och motståndskraft är viktigt. Den analysen leder oss till en diskussion om vad man kan anse är värt att försvara. Givet att vi har klyftor i samhället, hur ska vi då kunna bestämma vad och vem totalförsvaret ska vara till för? Kan vi som statsvetare säga vad medborgarna måste vara eniga om för att de ska kunna försvara landet effektivt? Är inte det expertstyre om något? Men vem ska säga vad i frågan – om något ska säga alls? Är det de som arbetar inom totalförsvaret? Eller är det politikerna som väljs av medborgarna? Frågorna är svåra men viktiga. Lyckligtvis behöver vi i rollen som experter inte försöka hävda vad som är lösningen till alla dessa frågor. Däremot kan vi bidra med att åtminstone resa frågor som vi anser är eller kommer att bli viktiga för det psykologiska försvaret att hantera. Och vi kan uppmärksamma några av de värsta fallgroparna.

Vad menas när man säger att samhället präglas av klyftor?

I medborgarapporterna för MPF talar vi om hur samhället och opinioner präglas av skillnader, sprickor, klyftor, och polarisering. Vad vi i förstone vill klargöra är allt vårt tal om olikheter – och just klyftor – inte per automatik ska betraktas som problem som det psykologiska försvaret måste ta sig an och till och med försöka lösa. För det vore ju inte så konstigt om intrycket av vad vi skriver skulle uppfattas ungefär så här:

Mindre skillnader i åsikter om en viktig politiska fråga kan beskrivas som naturlig variation. Det kan också vara motiverat att benämna åsiktsskillnader som en spricka om det tidigare funnits enighet i frågan men inte längre är det. Sprickor kan också växa och bli till gap och klyftor. Ökar avstånden mellan grupper och individer kan man tala om polarisering, fragmentering, söndring och till slut sammanbrott och desintegration. Vi får en tänkt kausalkedja som kan se ut så här:

Sprickor → Klyftor/gap → Polarisering → Fragmentering → Söndring → Desintegration

Om vi alltid diskuterar åsiktsskillnader och ställningstaganden i viktiga frågor i politik på det sättet så kan man lätt få uppfattningen att meningsmotsättningar i sig är problematiska och att de per automatik leder till destabiliserande konflikter och sårbarheter. Längst till vänster handlar det om meningsskiljaktigheter. Och ju längre till höger de hamnar desto mindre kan man förvänta sig att parterna i en politisk förhandling skulle kunna hitta lösningar som de gemensamt kan ge stöd för. Längst ut till höger hotar något slags systemkollaps. I vissa frågor kan det vara befogat att beskriva positioner och relationer på det sättet. Men det vore minst sagt olyckligt om man utifrån skalan började behandla och betrakta de flesta olika intressen, preferenser, sympatier och antipatier, eller bara en spridning eller en fördelning av olika av ståndpunkter, som ett problem i sig för demokratin.

Mot denna bakgrund är det emellertid viktigt att påminna om en annan viktig premiss utöver de om faror som kan förknippas med växande åsiktsskillnader. Den är att demokrati inte är till för att alla ska tycka lika (Widmalm och Persson 2022). En demokratis överlevnad hänger på att parter med olika intressen måste kunna förhandla och ibland komma överens om åtgärder. Det kan innebära att parter måste backa från ståndpunkter och till och med principer. Som Sverker Gustavsson och andra har uttryckt det: demokratin behöver ordnad reformism för att den ska fungera (Gustavsson 2018, 2024). Men det budskapet ska inte tolkas som alla måste eller rent av bör inordnas i en åsiktsgemenskap – eller, som sagt, att alla ska tycka lika. Det är nämligen en auktoritär tanke. Tanken bygger på idén om att det går att skapa ett samhälle som kan befrias från intressemotsättningar. Och i den utopin finns det ingen plats för demokrati. Den är inte bara att betrakta som onödig. Demokrati kan utifrån en sådan utopisk tankegång till och med betraktas som ett problem eftersom den tillåter och uppmuntrar att olika intressen får spelrum och som därefter kan växa - sprickor kan bildas som sedan växer till klyftor, och så vidare.

Självfallet är det inget fel i sig att olika parter kan närma sig varandra och agera utifrån vad de anser är gemensamma intressen. Och precis som Tingsten uttryckte det så krävs det att medborgarna ser på demokratin som en överideologi för att den ska fungera (Tingsten 1945). Demokratin kräver att vi kan enas om vissa grundläggande värden och spelregler. Men samtidigt kan vi inte heller förbise att intressemotsättningar och olika värderingar är ofrånkomliga i ett humanitärt samhälle, och att demokrati är den minst dåliga styrelseformen för att med fredliga medel hantera, och navigera genom, olikheter och intressemotsättningar.

Trots allt detta kvarstår ett faktum som onekligen är viktigt för det psykologiska försvaret och vad som sägs i denna rapport. Klyftor i samhället kan vidgas över tid så att de faktiskt hotar demokratin, försvarsviljan och motståndskraften i samhället. Klyftor och motsättningar kan underminera demokratiska värderingar, viljan att agera kollektivt och förmågan att gemensamt försvara landet. Klyftor kan öppna dörren för främmande makt. Men vilka frågor gäller det i så fall? Och när passeras en gräns som går mellan vital demokrati och det som kan utgöra ett hot mot totalförsvaret? Vad säger forskningen?

Vänder man sig till samhällsvetare som är kända för sina studier om hur demokratier avvecklas så får man en hel del vägledning om både varför demokratiseringsprocesser kan misslyckas och varför avdemokratisering kan uppstå (Bickerton och Accetti 2021; Dahl 1989; Guriev och Treisman 2022; Gurr 1970; R. Inglehart 1988; Levitsky och Ziblatt 2018; Linz 1978; Lührmann och Lindberg 2019; Mair 2013; Mason 2018; Moffitt 2016; Mudde och Kaltwasser 2017; Müller 2016; Putnam 2000; Runciman 2018; Skocpol 1999; Stenner 2005; Sullivan, Piereson, och Marcus 1982). Förklaringarna handlar ofta om populism och förändringar i den demokratiska kulturen, försvagade civilsamhällen, en alltför ojämn fördelning av ekonomiska resurser, försvagade institutioner i samhället, och i viss mån demografiska förändringar. Inte sällan handlar det om hur avdemokratisering sker då ett land hamnar i en nedåtgående spiral – en spiral där en eller flera av de olika komponenterna påverkar och förstärker varandra.

Emellertid är det svårare att hitta forskare som lyckats peka ut tydliga skiljelinjer som har mer generell giltighet för en transitionsprocess – både i riktning mot och från demokrati. Vad är för lite socialt kapital? Vad är för mycket populism? Vad är bakomliggande respektive utlösande faktorer för en avdemokratiseringsprocess? Varför uppvisar vissa länder motståndskraft gentemot avdemokratiseringsprocesser, samtidigt som avdemokratisering går fort i andra? Dessutom är det påfallande många analyser som visar att det finns skillnader i stödet för demokrati som korrelerar till exempelvis med kön, ålder, inkomst, utbildning och utländsk bakgrund. Men det är minst sagt svårt att se hur flera av korrelationerna kan inverka på demokratiutvecklingen. Visst är det nödvändigt att medborgarna värderar demokratin högt och dessutom är beredda att försvara demokratiska värden mot de som talar för de auktoritära. Men det kan i vissa fall vara så att den som värderar demokratin högt också kan vara den som får andra att idka självcensur. Även den som säger sig värna om demokratin kan vilja begränsa rättigheter för ogillade grupper. Och när gränser passerats vet vi oftast först i efterhand.

Forskningsläget liknar det som även gäller för studier av försvarsvilja (Anderson, Getmansky, och Hirsch-Hoefler 2020; Clements 2012; Eichenberg 2019; Inglehart, Puranen, och Welzel 2015, 2015; Levi 1997; Puranen 2014; Stouffer 1949, 1977; Torgler 2003). Förklaringarna handlar mycket om hur försvarsviljan påverkas av tillit, kön, ålder, inkomst, utbildning och utländsk bakgrund. När det handlar om försvarsvilja kan även länders geografiska placering - nära eller långt ifrån en fientlig stat – spela en viktig roll (Widmalm och Persson 2025b). Men det är återigen svårt att komma fram till var specifika gränser går. Hur mycket försvarsvilja är tillräcklig? Att mäta försvarsvilja i fred är en sak, men hur står den sig i krigstid (Widmalm och Persson 2025a). Och hur förändras försvarsvilja över tid för de som lever under ett pågående krig? Det går att göra meningsfulla mätningar i frågorna – men förklaringsperspektiven är ofta outvecklade och inte alltid välunderbyggda.

Det är inte sällan som förklaringarna närmar sig eller till och med utgörs av cirkelargument. Svaren i demokratiforskningen kan ibland lyda något i stil med att ”när demokratin bröt ihop hade de auktoritära krafterna blivit för starka.” Samma sak gäller studier av försvarsvilja: ”när myteriet inträffad var försvarsviljan för låg”.

Det är inte svårt att hitta svar av det slaget i samhällsvetenskaplig forskning som handlar om större omvälvande förändringar i modern tid såväl som tidigare i historien. Ryska revolter misslyckades med att avsätt tsaren 1905 för att stödet var för svagt, men det var tillräckligt starkt 1917 för att få militären att byta sida och vända sig mot Nikolaj II. Protesterna under Pragvåren och Arabvåren var omfattande – men inte tillräckligt för att rubba militärens övertag. Men Sepoyupproret 1857 var början till slutet för det brittiska ostindiska kompaniet eftersom missnöjet i flera delar av landet var så omfattande – precis som när folket reste sig mot Ludvig XVI i Frankrike. Och så vidare. Men varför hände det som hände just då?

Det torra, och kanske något frustrerande, akademiska svaret på frågorna om var gränserna går är att de helt enkelt inte går att säkerställa i förväg. Det är kontexten som avgör och processerna är komplexa. Även om vi i efterhand kan fastställa när en gräns passerades så vet vi inte om nästa förändring kommer att ske på samma sätt. Det är exempelvis populärt att jämföra avdemokratiseringen i Europa under senare år med Weimarrepublikens kollaps. Analyserna kan absolut innehålla viktiga jämförelser. Men kontexterna skiljer sig i många avgörande avseenden. Men bara för att ingen eller för få kan förutse något som inträffar så behöver inte samhällsvetare för den sakens skull öppna dörren till olika former av filosofisk nihilism. Analyser där det hävdas att allt beror på ”vilket perspektiv man väljer” – som om att val av perspektiv väljs godtyckligt eller utifrån en maktposition som någon vill ska reproduceras – gör att man bara hamnar på ett annat sluttande plan.

Att någon inte prickar in en förändring i förväg behöver inte betyda att ex post-analyserna inte har något viktigt att säga. God forskning om sådant som redan har hänt, där olika förklaringsmodeller kan prövas empiriskt mot varandra, är helt nödvändiga för att förstå varför demokratier eller försvarsvilja kan gå i olika riktningar. Det ändras inte av att samhällsutvecklingen är så komplex att det inte är möjligt att skapa pålitliga prognoser. Forskare kan exempelvis använda sina resultat för att skicka ut angelägna varningssignaler i förväg när stödet för demokratin eller försvarsviljan riskerar att börja vika. Den funktionen är viktig – men den kräver balanserade resonemang eftersom det inte så sällan för in diskussionerna i politiska domäner.

Hur svår balansgången kan vara kan illustreras med flera frågor. De kan handla om inkomstskillnader, åldersskillnader, skillnader i inkomst, utbildning och etnisk bakgrund. Här väljer vi ut bara ett exempel på en fråga som är angelägen för det psykologiska försvaret och där stora delar av befolkningen har mycket olika uppfattningar. Det handlar om könsskillnader som vi påvisat i försvarsviljan genom Medborgarundersökningen.

KÖNSSKILLNADER OCH FÖRSVARSVILJA – VAD BEROR DE PÅ OCH ÄR DE ETT PROBLEM FÖR DET PSYKOLOGISKA FÖRSVARET?

Kön spelar en viktig roll när medborgarna röstar. Kvinnor tenderar att rösta åt vänster, män åt höger. Kvinnor rangordnar jämställdhet högre än män. Kvinnor prioriterar sjukvård och skola. Män prioriterar energifrågor och kärnkraft, och lag och ordning. Män vill i större utsträckning än kvinnor minska den offentliga sektorn. Könsskillnader har alltid varit helt centrala för att förstå hur individer röstar och varför de engagerar sig politiskt (Inglehart och Norris 2003). Argumentet här är inte att det inte finns viktiga åsiktsskillnader i politiska frågor som korrelerar med ålder, inkomst, utbildning, utländsk bakgrund, stad och land. Men könsskillnader har i ett stort antal länder – främst i Väst – kommit att utgöra en av de viktigaste skiljelinjerna i politik (Burn-Murdoch 2024; Evans Forthcoming). Särskilt stora är könsskillnaden för yngre individer. Skillnaderna ska emellertid inte överdrivas. I Sverige finns det självfallet frågor där kvinnor i ungefär lika stor utsträckning vill samma sak som män. Det gäller exempelvis stödet för att införa hårdare straff för brottslingar (Gripenberg 2026). Och vi har här redovisat resultat att kön inte tycks spela någon viktig roll för stödet för teknokrati eller viljan att begränsa demokratin.

Inte heller ser vi stora könsskillnader när vi undersökt inställningen till att Sverige bör försvara andra Natoländer och att andra Natoländer bör försvara Sverige.

När det kommer till försvarsvilja som den mäts med andra frågor i våra undersökningar, så kan vi emellertid se att den korrelerar mycket starkt till könstillhörighet. Det handlar då om frågor som mer konkret kopplas till krig och kris – frågor som mäter inställningen till det militära och det civila försvaret, och hur respondenter svara på frågan ”Om det blev krig som involverade Sverige, skulle du då vara villig att slåss för ditt land?”. Där är försvarsviljan så pass mycket lägre för kvinnor än för män att det kan betecknas som en viktig fråga för det psykologiska försvaret att uppmärksamma.

Självfallet står det medborgarna i en demokrati fritt att inta en pacifistisk hållning i frågan om väpnat så väl som civilt försvar. Men givet att totalförsvaret är grundat på idén om att Sverige ska kunna försvaras mot främmande makt, så är en betydande klyfta i samhällsopinionen viktig att ägna uppmärksamhet åt. Forskare bör kunna säga något av vikt i frågan. Varför är skillnaden så stor? Trots rimliga förväntningar på forskare kan vi inte ge ett uttömmande svar på frågan här. Men vi kan i vart fall ge några ledtrådar om fallet Sverige.

För det första kan vi konstatera att trots att forskning om kön och jämställdhet är ett av de dominerande forskningsfälten i Sverige så finns det påfallande lite forskning om försvarsvilja och könstillhörighet. Före invasionen av Krim var det studier av Ronald Inglehart (Inglehart, Puranen, och Welzel 2015, 2015; Puranen 2014) som tog upp Sverige som ett särskilt intressant fall i jämförande perspektiv med andra länder. Där fanns det en könsaspekt med i bilden där de lanserade en teori om att emancipatoriska värden stod i motsats till försvarsvilja. Men den teoretiska grunden var trots allt skakig (Persson och Widmalm 2024). Mycket kortfattat kan man hävda att förklaringar idag, grovt tilltaget, kan delas upp i två fält.

Den första handlar om biologiska förklaringar. Genren innehåller en hel del motsägelsefulla argument (exempelvis att personers identiteter är konstruerade, men beteenden och inställningar till konflikter sägs ha biologisk grund). I offentlig debatt kommer ofta åsikter till uttryck som präglas både av misogyni och misandri: ”Män vill bara lösa problem med våld” respektive ”Kvinnor vill inte försvara landet”. Under lång tid härleddes förklaringar till skillnader i män och kvinnors beteende och åsikter till testosteronet (Archer 2006), men de tycks nu vara mindre vanligt förekommande (Ellervik 2025). Emellertid finns det mer välutvecklade framställningar som behandlar frågor om nedärvda egenskaper som onekligen är intressanta (Gat 2008; Pinker 2012). Men de kopplas sällan direkt till försvarsvilja.

Vad som är ett faktum är att i många länder – inte bara i Sverige – finns det en stor skillnad i nivån av försvarsvilja mellan män och kvinnor. Men det är också så att i många länder är skillnaden inte särskilt stor. Det är resultat från undersökningar i länder som inte är demokratier och som befinner sig i konflikt med andra länder eller som löper stor risk att hamna i konflikt med andra länder. Man kan se att könsgapet länge varit mindre i exempelvis Finland, Israel, och i Ukraina. Givet dessa variationer drar vi slutsatsen att hypotesen om att skillnader i försvarsvilja främst har biologiska förklaringar inte stämmer; vi finner ingen studie som ger den ett tydligt stöd.

Den andra kategorin av förklaringar handlar om socialisering och politisk kultur. Där kan vi hitta ledtrådar som är viktiga för att förstå utfall i Sverige.

Precis som i många andra länder som befann sig i transition mot demokrati för omkring hundra år sedan, spelade världskrigen en viktig roll för jämställdheten på sikt. När huvudsakligen män fick sina inkallelseorder till det militära försvaret fick fler kvinnor ansvara för det civila försvaret. Kvinnornas andel av arbete utfört utanför hemmen kom att öka påtagligt. Den utvecklingen har bidragit till att försvarsfrågor sedan länge präglat kvinnorättsrörelser och feministiska rörelser i Sverige. Rötterna går tillbaka till idéer och aktivism med Ellen Key, Andrea Andreen, Ada Nilsson, Elin Wägner, Alva Myrdal och Maj-Britt Theorin som förgrundsgestalter.

Den organiserade kvinnorörelsen i Sverige har sedan länge var orienterad mot freds- och konfliktfrågor och varit motståndare till stora ökningar av försvarsanslag och militär upprustning (Peterson och Merchant 1986). Några av de viktigaste organisationerna har varit Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, Kvinnor för fred, och i synnerhet S-Kvinnor. Under den korta tid som Feministiskt initiativ fick väljarstöd av betydelse i Sverige var nedrustning en huvudfråga. Det är främst Moderatkvinnorna som intagit en motsatt ståndpunkt då de sedan länge förespråkat upprustning.

Sammantaget kan man säga att när vi mäter försvarsvilja i Sverige så är det sannolikt att svaren präglas av politiska rörelser och socialisering som har rötter som går långt tillbaka i tiden. När sedan det kalla kriget nådde vägs ände så fanns det politiskt betydelsefulla aktörer som hade klart uttalade idéer om vad som skulle göras med de resurser som frigjordes när försvarsvarsutgifterna minskade. I en betydande del av den feministiska politik som kom att genomföras ökade satsningarna på ökad jämställdhet - bland annat genom förstärkt föräldraförsäkring, utbyggd barnomsorg, ”pappamånaden”, feministiskt bistånd, feministisk utrikespolitik, med mera. ”Försvarsvilja” kom i forskningssammanhang att betraktas som behäftad med maskulina ideal i motsats till tidigare nämnda emancipatoriska värderingar (Inglehart, Puranen, och Welzel 2015, 2015; Puranen 2014).

Efter Rysslands attacker mot Ukraina sedan 2014 har det säkerhetspolitiska läget, och därmed debattklimatet, förändrats påtagligt. Under senare år har utgifterna för försvaret ökat kraftigt och delar av biståndet har omfördelats till stödet till Ukraina. Efter den fullskaliga invasionen av Ukraina 2022 har intresset för frågor som handlar om försvarsvilja ökat. Det är ingen vild gissning att skillnader, eller de klyftor, i försvarsvilja som vi har observerat och som är könsbetingad, också hänger samman med den politiska historik som nämnts här. Ökad jämställdhet är inte en målsättning som av nödvändighet måste krocka med försvarsvilja. Men i Sverige har jämställdhet och välfärd, och försvarsutgifter placerats i motsatta ringhörnor i konkurrensen om hur statsbudgeten ska fördelas och det kan hänga ihop med hur åsikter i frågan om försvarsvilja skiljer sig mellan män och kvinnor.

Givet att män och kvinnor idag trots allt kan enas om att det finns ett behov av ett utbyggt försvar så är det inte alls omöjligt att könsskillnaderna i försvarsviljan skulle kunna minska. Det är då sannolikt viktigt att se fördelar i argumenten om att försvaret i så fall måste göras lika välkomnande för kvinnor som det varit och är för män. Här ska påpekas att en betydande andel kvinnor gör värnplikt i Sverige (liksom i Norge) och den kvinnliga representationen ligger på ungefär 20 procent vilket är högt i ett jämförande perspektiv. Men skillnaden i försvarsviljan är alltjämt stor i våra mätningar och det handlar sannolikt om flera faktorer som spelar in här. Säkerhetsfrågorna kan mycket väl ses som något som tränger ut satsningar på jämställdhet och välfärd. Kraftigt ökade försvarsutgifter leder till att flera områden där många aktörer har starka intressen kommer att få mindre pengar. Det kan exempelvis även handla om bistånd, stöd till civilsamhället och satsningar i kultursektorn. Om detta kommer de politiska partierna fortsättningsvis att utkämpa många strider – och de är fullt legitima i en demokrati. Men oavsett hur pengar fördelas på olika politikområden, så har redogörelsen här väckt en annan viktig fråga som också ligger i, eller i gränslandet till, det politiska.

Om man vill minska skillnaderna i försvarsvilja mellan män och kvinnor så kan det i viss mån handla om vilken budgetpost som klarar sig bäst eller sämst. Men frågan om försvarsvilja handlar om mer än könsskillnader. Det handlar även om existentiella frågor och sådant som vi inte diskuterar särskilt ofta. Om man ska tala mer om försvarsvilja, så kan man undra vad svenskarna anser att de vill försvara. Frågan behandlas i nästa del, och vi avslutar med att fråga vilken roll det psykologiska försvaret kan eller bör spela i sammanhanget.

ÅSIKTSGEMENSKAP OCH FÖRSVARSVILJA

Åsiktsskillnaderna mellan könen i frågor som berör försvarsvilja är definitivt stora. Men om vi i framtiden vill ta reda på mer om vad idén om försvarsvilja bottnar i för medborgarna och vad som kan befrämja försvarsvilja finns det mer att göra än att bara konstatera vilka variabler som samvarierar med försvarsvilja. När vi mäter försvarsvilja kan vi se stora skillnader mellan män och kvinnor. Men vi ser också att exempelvis ålder, inkomst, utbildning, och etnisk bakgrund spelar en viktig roll, för de korrelationer vi redovisat här. Det går emellertid att forska mer på djupet kring detta.

Vad är det som är viktigt för att medborgare ska vilja försvara landet? Varför kan vissa personer mer än andra tänka sig att medverka i det militära försvaret – särskilt med tanke på att det militära försvaret inbegriper stora risker? I den förra Medborgarrapporten diskuterade och argumenterade vi för att försvarsviljan kräver att man ser sig själv som en del av en större gemenskap där landets gränser står för något mer än en territoriell avgränsning. Det behövs även att man ser sig själv som en del av en föreställd gemenskap (Anderson 1983). Den uppfattningen måste vara så stark och övertygande att tillräckligt många ska bli beredda att ge sitt liv för andra medborgare – medborgare som de i de flesta fall aldrig har träffat. Därmed inställer sig frågan om det då är nationalism som vi talar om. Säger vi att svenskarna måste bli mer nationalistiska?

På den frågan är svaret att det beror på vad som menas med nationalism. Begreppet ”nationalism” har många och mycket olika betydelser i olika sammanhang (Sundberg och Gustavsson 2026). Andra världskriget orsakades av politiska aktörer som förespråkande aggressiv och, diplomatiskt uttryckt, exkluderande nationalism. Nationalism betydde i praktiken militär expansionism som leddes av extrema ideologier från både höger (Nationalsocialismen) och vänster (Kommunismen). Men samtidigt bidrog andra former av nationalism till försvaret mot de auktoritära krafterna. Det handlade om olika former av nationalism där människor enades om att såväl fysiska gränser som gemensamma liberala värderingar skulle försvaras mot angripare.

Under efterkrigstiden fick begreppet nationalism än fler och nya betydelser. Framför allt i västeuropeiska länder växte en stark antipati mot begreppet nationalism som fortfarande lever kvar. ”Nationalism” kom att representera högerextrema värderingar som förknippades framför allt med Nazityskland. I USA har man brottats länge med begreppet. Det var under efterkrigstiden mer vanligt att amerikaner beskrev sig själva främst som patrioter – bland annat för att ta avstånd från de auktoritära rörelserna i Europa. Under senare år har det blivit vanligare för främst republikaner att beskriva sig själva som nationalister. Samtidigt är det i Västeuropa inte alltid okontroversiellt att beskriva sig som ”patriot” även om definitionen endast sägs uttrycka en icke-exkluderande kärlek till landet (Mounk 2018). Patriotism tycks vara mestadels det som våra norska grannar drivs av när de än mer entusiastiskt än många amerikaner firar sin nationaldag. Det handlar mer om stolthet över att vara norsk utan övertoner som representerar exkluderande drivkrafter. Utöver detta har nationalism varit en samlande rubrik för antikoloniala rörelser och för separatiströrelser i flera delar av världen. Begreppet nationalism står uppenbarligen för olika företeelser i olika sammanhang.

I Sverige har det sedan andra världskriget varit mindre vanligt att medborgare och politiker uttryckt att de är nationalister, eller ens patrioter. Men det finns idag en könsskillnad här. En Demoskop-undersökning som publicerades i juni 2026 visade att när frågan ställdes: ”Vilken av följande ideologiska beteckningar stämmer på dig?” så svarade 18 procent av männen att de kunde beskrivas som ”nationalist” (Nyman 2026). Endast två procent av kvinnorna gav samma svar. Även i SOM-undersökningarna ställs frågan och då är klyftan mellan män och kvinnor till och med större. Tolkar män och kvinnor begreppet nationalist på olika sätt? Är nationalist synonymt med skinnskalle eller rasist? Är det rimligt att männen tänker så om sig själva när de hör begreppet?

Anledningen till att vi ställer upp frågor som dessa är inte att vi har några givna svar. Och det är inte heller vår uppgift att säga vilken tanke, ideologi, eller vilka värderingar som bör omhuldas av medborgarna för att höja försvarsviljan. Men vi kan ta reda på hur medborgarna tänker och resonerar om ”sin” föreställda gemenskap och vad det är i den som gör att man kan vilja försvara landet – militärt eller med civila insatser. Eller inte alls. Handlar det om att alla vill försvara landet av olika orsaker? Är det att man vill försvara demokratin? Jämställdheten? Gränserna? Välfärdsstaten? Eller är det skildringar av landet och romantiska föreställningar - från Selma Lagerlöf eller Verner von Heidenstam - som tankarna går till. Eller naturen och de ”öppna landskapen”? Det är mycket som man kan gilla med Sverige. Men vad tycker folket är så viktigt att de är beredda att tillsammans försvara landet – även med de som har andra skäl än de man själv omhuldar? Eller ligger svaret snarare i att det är yttre hot som svetsar människorna samman? Kan vi då enas om vad eller vem som är en yttre fiende värd att försvara oss mot? Det kan forskare ta reda på mer om. Men hur bör det psykologiska försvaret använda svaren?

DET PSYKOLOGISKA FÖRSVARET OCH VILJAN ATT FÖRSVARA LANDET

Självklart kan myndigheter arbeta med sådant som handlar om att uppfylla det som anges som önskvärda målsättningar givet deras huvuduppdrag. Att myndigheter som ingår i totalförsvaret agerar för att öka försvarsviljan är kanske inte konstigare än att Skolverket verkar för att öka läskunnigheten eller att Skattemyndigheten framför ett tydligt budskap om att alla måste skatta för sina inkomster. När det kommer till att utforma verksamheter och att agera i samhället har myndigheter, forskare och politiker emellertid olika roller.

Politiker kan ge myndigheter i uppdrag att verka för ökad försvarsvilja. Forskare kan ta reda på vad som påverkar graden av försvarsvilja. Den informationen kan vara politiker och myndigheter till nytta och hjälp när de vill utforma strategier för att öka försvarsviljan. Men det är heller inte så enkelt som att myndigheter bara har till uppgift att anta en målsättning och så får forskarna säga vilka knappar som bör tryckas på. Det är snarast, som vi tidigare diskuterat, tanken bakom teknokrati eller expertstyre. Teknokrati bygger på en tanke om att maximera experternas makt i relation till medborgare och politikers inflytande. Och teknokrati saluförs ofta under populistiska föreställningar om att politiker mestadels bara käbblar, att medborgarna är oinformerade, medan experterna mestadels eller alltid är eniga om vad som är bäst för samhället (Bickerton och Accetti 2021; Guriev och Treisman 2022). Lysenkoismen propagerades utifrån sådana premisser. Först i Sovjetunionen och sedan i Kina Och det är bara ett exempel.

Ett annat exempel på hur de teknokratiska tankarna idag kan förespråkas hittar man i den politiska filosofen Jason Brennans ”Against Democracy” (Brennan 2017). Merparten av folket liknas vid personer som inte vill engagera sig i politiken (de kallas Hobbitar – efter Tolkiens Sagan om Ringen-trilogi där den folkgruppen mest vill ta hand om sina trädgårdar) och de som inte kan kontrollera sina känslor (”huliganer”). Därför menar Brennan att mer makt bör styras över till experter – personer som liknas vid Spock i Star Trek. De som alltid kan hålla huvudet iskallt och resonera logiskt och rationellt – experterna.

Men de som föreställer sig att forskare alltid resonerar rationellt och logiskt och på så sätt alltid hittar fram till de bästa lösningarna på olika problem kan man misstänka inte har spenderat så mycket tid på universitetet. Och de kan ha glömt hur det var med alla expertråd som lanserades under Corona-pandemin. Experter kan och bör användas för att ge underlag och bidra till informerade beslut. Men experter tycker ofta olika i viktiga frågor och de kan mycket väl, precis som andra människor, drivas av egna intressen – även i sin yrkesutövning. Slutsatsen av detta är att forskare mycket väl kan och bör kunna vara behjälpliga när det kommer till att reda ut och analysera sådant som handlar om samhällsutveckling – och, som diskussionen här handlar om, vad som påverkar försvarsvilja och vad den betyder för människor. Men de ersätter inte myndigheters eller politikers ansvar eller deras olika roller i de frågor som här diskuterats.

Vad som är det mest lämpliga skälet för att vilja försvara landet är inte något som forskare kan bestämma åt andra i en demokrati. Och även om en myndighet kan få i uppdrag att verka för att öka försvarsviljan så bestäms innehållet i det som menas med försvarsvilja, i en demokrati i vart fall, i en dialog mellan medborgare och de folkvalda. I ett öppet samhälle kan det ske i medier, i direktkontakt mellan medborgare och folkvalda, och i offentliga debatter. Där måste frågan ställas utifrån en normativ utgångspunkt – vad är vi villiga att försvara tillsammans och varför?

REFERENSER

Anderson, Benedict. 1983. *Imagined Communities.* London: Verso.

Anderson, Christopher J., Anna Getmansky, och Sivan Hirsch-Hoefler. 2020. ”Burden Sharing: Income, Inequality and Willingness to Fight”. *British Journal of Political Science* 50(1): 363–79. doi:10.1017/S0007123417000679.

Archer, John. 2006. ”Testosterone and Human Aggression: An Evaluation of the Challenge Hypothesis”. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews* 30(3): 319–45. doi:10.1016/j.neubiorev.2004.12.007.

Berggren, Henrik, och Lars Trägårdh. 2015. *Är svensken människa? gemenskap och oberoende i det moderna Sverige*. Andra upplagan. Stockholm: Norstedts.

Bergström, Viktor, och John Ziegenbein. 2026. ”Mythos – Är ryktena om cybersäkerhetens död överdrivna?” file:///C:/Users/stenwm/Downloads/FOI%20Memo%209314.pdf.

Bickerton, Christopher J., och Carlo Invernizzi Accetti. 2021. *Technopopulism: The New Logic of Democratic Politics.* 1:a uppl. Oxford University Press. doi:10.1093/oso/9780198807766.001.0001.

Brennan, Jason. 2017. *Against Democracy: With a New Preface by the Author*. Princeton Oxford: Princeton University Press.

BRÅ. 2025. ”Politikernas trygghetsundersökning”. https://bra.se/statistik/statistik-fran-enkatundersokningar/politikernas-trygghetsundersokning (08 juli 2026).

Burn-Murdoch, John. 2024. ”A new global gender divide is emerging”. *Financial Times*. https://www.ft.com/content/29fd9b5c-2f35-41bf-9d4c-994db4e12998?syn-25a6b1a6=1 (03 juli 2026).

Bäck, Hanna, Amanda Remsö, Emma Renström, och Roxanna Sjöstedt. 2025. ”From Crisis to Commitment: How Empowerment and Threat Perceptions Influence Individuals’ Defence Willingness”. *European Journal of International Security:* 1–24. doi:10.1017/eis.2025.10035.

Clements, Ben. 2012. ”Men and Women’s Support For War: Accounting for the Gender Gap in Public Opinion”. *E-International Relations*. https://www.e-ir.info/2012/01/19/men-and-womens-support-for-war-accounting-for-the-gender-gap-in-public-opinion/ (17 november 2023).

Dahl, Robert A. 1989. *Democracy and its Critics*. New Haven: Yale University Press.

Eichenberg, Richard. 2019. *Gender, War, and World Order: A Study of Public Opinion.* Cornell university press.

Ellervik, Ulf. 2025. ”Testosteron inte svaret på manlighetens gåta”. *Svenska Dagbladet*. https://www.svd.se/a/pP0XGX (03 juli 2026).

Eriksson, Hedvig. 2025. ”IS-anhängare i Tyskland döms till fängelse för terrorplan mot riksdagen”. *SVT Nyheter*. https://www.svt.se/nyheter/utrikes/tva-doms-for-terrorplan-mot-riksdagen (08 juli 2026).

Evans, Alice. Forthcoming. *The great gender divergence*. Princeton: Princeton Univerrsity Press.

Fahlman, Fredrik. 2026. ”Hård dom: ”Ger dem 15 till 20 minuter””. *Svenska Dagbladet*. https://www.svd.se/a/0pB7zE/ukrainska-dronarpilotens-harda-dom-mot-svenska-ovningen (08 juli 2026).

Falkheimer, Jesper, och James Pamment, red. 2025. *Psychological defence and information influence: a textbook on theory and practice.* Karlstad: Psychological Defence Agency.

Fernqvist, Filippa. 2025. ”S kringgår annonsstopp – med sajter som ser ut som nyheter”. *TV4 Nyheterna*. https://www.tv4.se/artikel/5C2c0zGhx5Q9cFMSN179xd/haer-aer-socialdemokraternas-vilseledande-konton-pa-sociala-medier (08 juli 2026).

Gallup International (2024) *Fewer people are willing to fight for their country compared to ten years ago*. Tillgänglig vid: https://www.gallup-international.com/survey-results-and-news/survey-result/fewer-people-are-willing-to-fight-for-their-country-compared-to-ten-years-ago (Åtkomstdatum: 28 mars 2025).

Gat, Azar. 2008. *War in human civilization*. Oxford: Oxford University Press.

Gellerbrant Hagberg, Christina, och Helena Fröberg. 2025. *Polisreformen 2015 – intentionerna ännu inte nådda*. Stockholm: Riksrevisionen. https://www.riksrevisionen.se/nyhetsarkiv/nyhetsarkiv/2025-10-22-otydlig-styrning-och-samre-resultat-efter-polisreformen.html (08 juli 2026).

Gripenberg, Pia. 2026. ”Röda kvinnor och blå män – här är frågorna som skiljer dem åt”. *DN.se*. https://www.dn.se/sverige/roda-kvinnor-och-bla-man-har-ar-fragorna-som-skiljer-dem-at/ (08 juli 2026).

Guriev, S. M., och Daniel Treisman. 2022. *Spin dictators: the changing face of tyranny in the 21st century*. Princeton; Oxford: Princeton University Press.

Gurr, Ted Robert. 1970. Why Men Rebel. Princeton: Princeton University Press.

Gustavsson, Sverker. 2018. ”Vad krävs för att liberalismen inte ska gå förlorad?” *Statsvetenskaplig tidskrift* 120(1).

Gustavsson, Sverker. 2024. *Demokratins självförsvar*. Bokförlaget Atlas.

Gyllander, Oscar. 2025. ”Läckta bilder och en misstänkt spion – dagarna som skakade UD”. *SVT Nyheter.* https://www.svt.se/nyheter/inrikes/lackta-bilder-och-en-misstankt-spion-dagarna-som-skakade-ud (08 juli 2026).

Hjort, Magnus, och Stina Wessling. 2020. *En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret. Betänkande av Psykförsvarsutredningen.* Norstedts Juridik AB. https://www.regeringen.se/contentassets/e3a84a5fd7144c6a95a1eb90a2bbfec0/en-ny-myndighet-for-att-starka-det-psykologiska-forsvaret-sou-2020-29.pdf.

Inglehart, Ronald. 1988. ”The Renaissance of Political-Culture”. *American Political Science Review* 82(4): 1203–30.

Inglehart, Ronald F, Bi Puranen, och Christian Welzel. 2015. ”Declining willingness to fight for one’s country: The individual-level basis of the long peace”. *Journal of Peace Research* 52(4): 418–34.

Inglehart, Ronald, och Pippa Norris. 2003. Rising Tide: *Gender Equality and Cultural Change Around the World*. 1:a uppl. Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511550362.

IVA. 2026. ”AI-drivna cyberhot - De kommande tolv månaderna”. IVA. https://www.iva.se/contentassets/310026d16059435bad2efb6f2832d2de/202606-iva-svenskaframtider-ai-drivna-webb-sv.pdf (08 juli 2026).Jonsson, Daniel K, och Christoffer Wedebrand. 2021. *Svenskarnas försvarsvilja*. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).

Jönsson, Linn. 2025. ”Expert om hat och hot mot politiker: ”Frågan är om någon orkar med i längden””. *DN.se*. https://www.dn.se/sverige/expert-om-hat-och-hot-mot-politiker-fragan-ar-om-nagon-orkar-med-i-langden/ (08 juli 2026).

Kärrman, Jens. 2026. ”Northvoltkonkursen i nytt skede – pengar delas ut”. *Dagens industri*. https://www.di.se/nyheter/northvoltkonkursen-i-nytt-skede-pengar-delas-ut/ (08 juli 2026).

Larsson, Jens, och Elin Williams. 2025. ”Think Pinks två tidigare vd:ar döms till fängelse i Sveriges största miljöbrottsmål”. *SVT Nyheter*. https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/dom-i-think-pink-harvan-i-dag-avgors-sveriges-storsta-miljobrottsrattegang (08 juli 2026).

Levi, Margaret. 1997. *Consent, Dissent, and Patriotism*. 1. publ. Cambridge: Cambridge Univ. Press.

Levitsky, Steven, och Daniel Ziblatt. 2018. *How democracies die*. First edition. New York: Crown.

Linz, J. J. 1978. *The Breakdown of Democratic Regimes*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Listhaug, Ola. 1986. ”War and Defence Attitudes: A First Look at Survey Data from 14 Countries”. *Journal of Peace Research* 23(1): 69–76.

Lizotte, Mary-Kate. 2019. ”Investigating the Origins of the Gender Gap in Support for War”. *Political Studies Review* 17(2): 124–35. doi:10.1177/1478929917699416.

Lührmann, Anna, och Staffan I. Lindberg. 2019. ”A third wave of autocratization is here: -what is new about it?” *Democratization* 26(7): 1095–1113. doi:10.1080/13510347.2019.1582029.

Mair, Peter. 2013. *Ruling the void: the hollowing of Western democracy*. London; New York: Verso.

Mason, Lilliana. 2018. Uncivil Agreement: *How Politics Became Our Identity.* Chicago London: The University of Chicago Press.

Miegel, Fredrik. 1989. *Försvarsvilja på individnivå*. Styrelsen för psykologiskt försvar, Sociologiska institutionen vid Lunds Universitet.

Moffitt, Benjamin. 2016. *The global rise of populism: performance, political style, and representation*. Stanford, California: Stanford University Press.

Mounk, Yascha. 2018. *The people vs. democracy: why our freedom is in danger and how to save it.* Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

MPF. 2023. ”Vanliga frågor och svar”. *Myndigheten för psykologiskt försvar*. https://mpf.se/kunskap-och-stod/vanliga-fragor-och-svar (18 maj 2026).

MPF. 2025. *Försvarsvilja*. Solna: MPF. https://mpf.se/publikationer/publikationer/2026-01-16-forsvarsvilja (26 maj 2026).

Mudde, Cas, och Cristóbal Rovira Kaltwasser. 2017. Very short introductions *Populism: a very short introduction*. New York, NY: Oxford University Press.

Murgia, Madhumita. 2026. ”Anthropic’s Relentless Race to the Top”. *Financial Times*. https://app.ft.com/content/e17665ea-c5ca-428a-839c-be5c1eacc35c (04 juni 2026).

Müller, Jan-Werner. 2016. *What is populism?* Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Nilsson, Mimmi, och Julia Lindvall. 2025. ”Anna-Karin Hatt avgår som partiledare för Centerpartiet”. *SVT Nyheter*. https://www.svt.se/nyheter/inrikes/hatt-avgar-till-stamman (08 juli 2026).

Nyman, Jenny. 2026. ”M starkare bland unga: Bra propaganda”. *Svenska Dagbladet*. https://www.svd.se/a/m08OA1/svd-demoskop-forstagangsvaljarna-vill-ola-med-akesson-men-se-andersson-som-statsminister (08 juli 2026).

Pamment, James, och Darejan Tsurtsumia. 2025. *Beyond Operation Doppelgänger: A Capability Assessment of the Social Design Agency*. Solna: MPF. MPF Report Series. https://mpf.se/publikationer/publikationer/2025-05-15-beyond-operation-doppelganger-a-capability-assessment-of-the-social-design-agency (26 maj 2026).

Persson, Thomas, och Sten Widmalm. 2023. ”Demokrati som överideologi eller en ideologi bland andra?” I *Ovisshetens tid*, Göteborg.

Persson, Thomas, och Sten Widmalm. 2024. ”Upon Entering NATO: Explaining Defence Willingness among Swedes”. *European Security* 33(4): 1–21. doi :10.1080/09662839.2023.2294078.

Persson, Thomas, och Sten Widmalm. 2025a. ”Political Intolerance in Comprehensive Welfare States: Evidence from Sweden”. *Political Psychology* 46(4): 749–65. doi:10.1111/pops.13035.

Persson, Thomas, och Sten Widmalm. 2025b. ”Political Intolerance in Comprehensive Welfare States: Evidence from Sweden”. *Political Psychology* 46(4): 749–65. doi:10.1111/pops.13035.

Persson, Thomas, Sten Widmalm, och André Casselbrant. 2026. ”Speaking Freely or Staying Silent? Self-Censorship and Democratic Discontent in Sweden”. *Democratization*: 1–23. doi: 10.1080/13510347.2026.2658106.

Petersson, Olof. 2010. *Opinionsbildning*. 1. uppl. Stockholm: SNS förlag.

Petersson, Olof. 2023. *Motståndsanda*. Stockholm: Myndigheten för psykologiskt försvar.

Petersson, Olof. 2025. ”Defending democracy”. *I Psychological defence and information influence: a textbook on theory and practice*, MPF REPORT SERIES 12/2026, red. Jesper Falkheimer och James Pamment. Karlstad: Psychological Defence Agency.

Pinker, Steven. 2012. *The Better Angels of Our Nature: Why Violence Has Declined*. New York, NY Toronto, Ontario London: Penguin Books.

Polisen. 2026a. ”Sprängningar och skjutningar | Polismyndigheten”. *polisen.se*. https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/sprangningar-och-skjutningar/ (08 juli 2026).

Polisen. 2026b. *Utvärdering av polisarbetet i samband med skjutningen vid Campus Risbergska*. Polisen. https://polisen.se/dd64d095faf381b6d8f25e657498c691/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/utvardering-av-polisarbetet-i-samband-med-skjutningen-vid-campus-risbergska-2026.pdf.

Puranen, Bi. 2014. ”Allegiance Eroding: People’s Dwindling Willingness to Fight in Wars 1”. I *The Civic Culture Transformed*, red. Russell J. Dalton och Christian Welzel. Cambridge University Press, 261–81. doi:10.1017/CBO9781139600002.016.

Putnam, Robert D. 1992. *Making democracy work - Civic traditions in modern Italy*. Princeton, N.J: Princeton University Press.

Putnam, Robert D. 2000. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. 1st edition. New York: Simon & Schuster.

Ranstorp, Magnus, och Linda Ahlerup. 2023. *LVU-kampanjen*. Stockholm: Försvarhögskolan.

Riikonen, Reetta. och Kaarkoski, M Miina. (2026) ”Identification with NATO Fosters Collective Defence Efficacy Beliefs and Willingness to Participate in National and Collective Defence”, *Scandinavian Journal of Military Studies*, 9(1), s. 539–555. Tillgänglig vid: https://doi.org/10.31374/sjms.536.

Rothstein, Bo. 2011. *The Quality of Government*. Chicago: Chicago University Press.

Runciman, David. 2018. *How democracy ends*. First US edition. New York: Basic Books.

Salomon, Lena. 2025. ”Välfärdsbrott kostar samhället och näringslivet miljarder”. *pwc*. https://blogg.pwc.se/foretagarbloggen/valfardsbrott-naringslivet (08 juli 2026).

Skocpol, Theda. 1999. ”Advocates Without Members: The Recent Transformation of American Civic Life”. I *Civic Engagement in American Democracy*, red. Theda Skocpol och Morris P. Fiorina. Washington, D.C. and New York: Brookings Institution Press and Russel Sage Foundation.

SOM-institutet (2026) *Den nationella SOM-undersökningen 2025* - En metodöversikt. Göteborg: Göteborgs universitet, SOM-Institutet. Tillgänglig vid: https://www.gu.se/som-institutet/som-undersokningarna/metod (Åtkomstdatum: 17 september 2026).

Stenner, Karen. 2005. *The Authoritarian Dynamic*. New York: Cambridge University Press.

Stouffer, Samuel A., red. 1949. *The American Soldier. 1: Adjustment during Army Life*. Princeton: Princeton University Press.

Stouffer, Samuel A., red. 1977. *The American Soldier. 2: Combat and Its Aftermath*. Princeton: Princeton University Press.

Sullivan, John L., James Piereson, och George E. Marcus. 1982. *Political Tolerance and American Democracy*. Chicago and London: The University of Chicago Press.

Sundberg, Ralph. och Gustavsson, Gina. (2026) ”Defending the national identity: exploring the links between a multidimensional national identity concept and the willingness to defend one’s country”, *European Security*, 35(2), s. 233–253. Tillgänglig vid: https://doi.org/10.1080/09662839.2025.2540091.

Tingsten, Herbert. 1945. Demokratiens Problem. Stockholm: Aldus, Bonniers.

Torgler, Benno. 2003. ”Why Do People Go to War?” Defence and Peace Economics 14(4): 261–80. doi:10.1080/10242690302929.

Trägårdh, Lars. 2020. ”Vad håller på att hända med ”det trygga Sverige”?” *Svenska Dagbladet*. https://www.svd.se/vad-haller-pa-att-handa-med-det-trygga-sverige (08 augusti 2021).

Wessman, F., och C. Andersson. 2025. Utvärdering av vikters effekt i den nationella SOM-undersökningen 1991–2022. SOM-institutet, Göteborgs Universitet.

Widmalm, Sten, och Thomas Persson. 2022. *Skör demokrati: Det öppna samhällets motkrafter i svensk offentlig debatt, kultur och forskning*. Stockholm: Fri tanke. https://fritanke.se/bokhandel/bocker/skor-demokrati/.

Widmalm, Sten, och Thomas Persson. 2025a. *Medborgarundersökning 2025*. Myndigheten för psykologiskt försvar.

Widmalm, Sten, och Thomas Persson. 2025b. ”Ur askan i elden? Opinionsstödet för Nato och den ömsesidiga försvarsförpliktelsen”. I *Mot en tid som flytt*, SOM-institutets årsbok, red. Björn Rönnerstrand, Amanda Ramsälv, Anders Carlander, och Patrik Öhberg. Göteborg: Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Widmalm, Sten, Thomas Persson, och André Casselbrandt. 2024. *Talande tystnad? En ESO-rapport om självcensur i Sverige*. Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi.

TIDIGARE RAPPORTER I MPF:S SKRIFTSERIE

1/2023. *Motståndskraft*. Olof Petersson.

2/2023. *Motståndsanda*. Olof Petersson.

3/2023. *Malign foreign interference and information influence on video game platforms: understanding the adversarial playbook.* James Pamment, Jesper Falkheimer & Elsa Isaksson.

4/2023. *Opinioner i en tid av dramatiska förändringar och kriser: Om viljan att försvara vårt land och demokratin.* Sten Widmalm & Thomas Persson

5/2024. *Medborgarattityder i socioekonomiskt och brottsutsatta områden: En målgruppsanalys i Uppsala kommun.* Sten Widmalm & Thomas Persson.

6/2024. *Psychological Defence: Concepts and principles for the 2020s.* James Pamment & Elsa Isaksson.

7/2024. *Medborgarundersökning 2024 – ett psykologiskt försvarsperspektiv.* Sten Widmalm & Thomas Persson.

8/2025. *Beyond Operation Doppelgänger: A Capability Assessment of the Social Design Agency.* James Pamment & Darejan Tsurtsumia.

9/2025. *Janusansiktet – en metafor för informationspåverkan och kognitiva bias.* Andreas Edevald & Johan Österberg.

10/2025. *Medborgarundersökning 2025.* Sten Widmalm & Thomas Persson.

11/2025. *History as a battlefield: Russia's information war against Finland 2025.* Patrik Oksanen.

12/2026. *Psychological defence and information influence – a textbook on theory and practice.* Jesper Falkheimer & James Pamment (Eds.).

13/2026. *The last European colonial empire: Why the world ignored Russia's colonial history, and why that must change.* Casey Michel & Brian Whitmore.

14/2026. *EU:s väg mot ett starkt psykologiskt försvar*. Myndigheten för psykologiskt försvar.

15/2026. *The Architecture Of Repression, Russia's Emerging System Of Indoctrination, Digital Surveillance & Foreign Interference.* James Pamment, Barbara Kuza-Tarkowska, Darejan Tsurtsumia & Serge Poliakoff.

Myndigheten för psykologiskt försvar

MYNDIGHETEN FÖR PSYKOLOGISKT FÖRSVAR
VÅXNÄSGATAN 10
653 40 KARLSTAD
REGISTRATOR@MPF.SE
010 - 183 70 00
WWW.MPF.SE